

**COĞRAFYA MÜFREDATINDAKİ DEĞERLERİN EĞİTİMİ ÜZERİNE
BİR MODEL ÇALIŞMASI**

Taner ÇİFÇİ

DOKTORA TEZİ

COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz, 2014

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on sekiz (18) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Taner

Soyadı : ÇİFÇİ

Bölümü : Coğrafya Öğretmenliği

İmza :

Teslim tarihi : 28/08/2014

TEZİN

Türkçe Adı : Coğrafya Müfredatındaki Değerlerin Eğitimi Üzerine Bir Model Çalışması

İngilizce Adı : A Suggested Model For Values Education In Geography Curriculum

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Taner ÇİFÇİ

İmza:

Jüri Onay Sayfası

Taner ÇİFÇİ tarafından hazırlanan “Coğrafya Metadatındaki Değerlerin Eğitimi İçin Bir Model Çalışması”

adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi / Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Necla Türkoglu

Üye: Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Üye: Yrd. Doç. Dr. İsmail Güler

Üye: Yrd. Doç. Dr. Bülent AKSOY

Tez Savunma Tarihi: 18 / 07 / 2014

Bu tezin Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Ders programlarının yenilenmesi çalışmalarıyla beraber “Coğrafya Dersi Öğretim Programı” da yeniden geliştirilmiştir. Bu program, Coğrafya öğretimi uygulamaları için yeni bir anlayış ve yaklaşım öngörmektedir. Özellikle programa yeni giren değer eğitimi ile birlikte program daha farklı bir misyona sahip olmuştur. Toplumların, küçük bir modeli olan eğitim kurumlarında değerlerin kazandırılması ve yaşatılması öğrencilerin duygusal ve sosyal yönlerden de geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Coğrafya dersi de içeriği açısından değerlerin kazandırılmasında, yaşatılmasında ve korunmasında önemli bir görev görmektedir.

Coğrafya dersi öğretim programında verilmiş olan değerlerin öğretmenler tarafından nasıl algılandığının bilinmesi; öğrencilere kazandırılacak olan değerlerin aktarımında kolaylık sağlayacağı, ailelere ve toplumun diğer kesimine yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, Coğrafya öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda bir model hazırlanmıştır. Bu model; değerlerin eğitimi ile ilgili başta program olmak üzere, öğretmen, öğrenci, ders araç-gereçleri ve öğretimin birçok ögesini içine alan bir çalışmadır. Ancak unutulmamalıdır ki; Öğretmen, bu modeli öğrenme ortamında kullanırken söz konusu materyaller yanında kendisi de yenilerini oluşturmalı ve geliştirmelidir. Sınıflar, yeni bilgilerin üretildiği ve değerlerin korunup geliştirildiği bir ortama dönüştürülmelidir.

Araştırmanın fikir olarak ortaya çıkmasına vesile olan, birikimini, güvenini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, ufkumu açan, değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI’ya en içten duygularıyla teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans ve doktora eğitimim süresince katkılarını esirgemeyen, nezaketi ve akademik birikimi ile örnek olan kıymetli büyüğüm ve hocam Yrd. Doç. Dr. Bülent AKSOY’a şükranlarımı sunarım.

Her zaman yanımda yer alan, vaktini ayıran ve özgüven veren hocam Prof. Dr. Servet KARABAĞ'a, çalışmanın her aşamasında desteğini, yol göstericiliğini ve birikimini esirgemeyen değerli insan Yrd. Doç. Dr. Tahir GÜR'e, her fırsatta yardımına ihtiyaç duyduğum değerli kardeşim Yrd. Doç. Dr. Bahadır KILCAN'a ve çalışmaya katılan tüm Coğrafya öğretmenlerine sonsuz teşekkürler.

Hayatım boyunca dualarıyla hep yanımda olduğunu hissettiğim başta annem, babam ve kardeşlerime, değerli eşime ve moral kaynağım kızım Berra'ya sevgi ve saygılarımı sunarım.

Taner ÇİFÇİ

Temmuz, 2014

Ankara

COĞRAFYA MÜFREDATINDAKİ DEĞERLERİN EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR MODEL ÇALIŞMASI

(Doktora Tezi)

Taner ÇİFÇİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz, 2014

ÖZ

Bu çalışmada, Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler eğitiminin mevcut durumunun öğretmenlerin görüş ve önerilerine göre saptanarak; yine öğretmen görüş ve önerileri doğrultusunda, Coğrafya’da değer eğitimiyle ilgili modern yaklaşımlar çerçevesinde bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın nicel kısmının çalışma grubunu Türkiye genelinden seçilen 380 Coğrafya öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın nicel verilerinin toplanması için web sitesi kurulmuştur. Araştırmanın nicel verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde ve t-testi ve Anova tekniklerinden yararlanılmıştır. Verileri çözümlemede “SPSS 18.00” paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise nitel verilerin değerlendirilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Nitel veriler, öğretmenlerle yüz yüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Programda yer alan 10 değer için (dayanışma, hoşgörü, bilimsellik, sevgi, saygı, duyarlılık, vatanseverlik, barış, estetik ve sorumluluk) görüşmeler 85 Coğrafya öğretmeni ile sınırlandırılmıştır. Ölçme aracının nitel boyutta uygulanması ile elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; çalışmaya katılan öğretmenlere göre, Coğrafya öğretimi programında değerler eğitimi daha fazla yer almalıdır. Öğretmenlere göre; değerlerin zamanla değişebileceği görüşüne dayanarak, değerler eğitiminde güncellemelerin yapılması gerekmektedir. Sınıfta verilen değerler eğitimi, önce aile sonra ise daha geniş çevrede uygulama alanı bulamamakta yani pekiştirilmemektedir. Öğretmenler, değerler eğitimi

konusunda en önemli unsurdur. Değerler eğitimi ile okulda verilen değerler ve içerikleri okul dışındaki medyada benimsenmemekte ya da reddedilmektedir. Değerler eğitime gerek lisans gerekse işe başladıktan sonra hizmet içi eğitimlerde yeterince yer verilmediği görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenler, okul ve sınıflardaki imkân ve koşulların yeterli olmadığını belirtmiştir. Öğretmenler çalışmanın gerek nicel gerekse nitel kısmında değerler eğitiminde düz anlatım gibi geleneksel yöntemlerden ziyade çeşitli yöntem teknik ve yaklaşımları tavsiye ve tercih etmişlerdir. Değer aktarımı, ahlaki muhakeme, değer açıklama, değer analizi, karakter eğitimi gibi sadece değerler eğitimi ile ilgili yaklaşım ve tekniklerin, değerler eğitiminde sıkça kullanılan tekniklerden olduğu ve tavsiye edildiği görülmektedir. Öte yandan, değerler eğitimi ile çok yakından ilgili olan “örtük program yaklaşımının” fazla kullanılmadığı ve önerilmediği görülmüştür. Tartışma, örnek olay, problem çözme, soru cevap ve beyin fırtınası yöntem ve teknikleri çalışmanın hem nitel hem de nicel kısmında en çok kullanılan ve önerilen yöntemler olarak öne çıkmışlardır. Çalışmada, ulaşılan bulgulara göre, değerler eğitiminde en çok görsel ve işitsel materyallerin kullanıldığı ve kullanılmasının önerildiği görülmektedir. Değerler eğitiminde kullanılan değerlendirme yöntem ve tekniklerine bakıldığında; performans ödevleri, çoktan seçmeli sorular, yazılı sınav en çok kullanılan yöntemler olarak öne çıkmıştır. Öğretmenlerden herhangi bir sivil toplum örgütüne üye olmayanların, herhangi bir sivil toplum örgütüne üye olan öğretmenlere göre “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşünceleri” daha olumludur. Mesleki kıdemi 1-5 yıl aralığında olan katılımcıların mesleki kıdemi 6-10 yıl aralığında olan katılımcılara göre “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşünceleri” daha olumludur. Araştırmanın sonucunda Coğrafya programına yeni değerlerin eklenmesi, değerler eğitimi ile ilgili daha fazla kılavuz bilgi verilmesi, bakanlık, program yapımcılar ve araştırmacıların öğretmenlere daha fazla destek ve bilgi sağlaması gibi öneriler getirilmiştir.

Bilim Kodu : 101

Anahtar Kelimeler : Coğrafya Dersi Öğretim Programı, Değer, Model

Sayfa Adedi : 152

Danışman : Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

A SUGGESTED MODEL FOR VALUES EDUCATION IN GEOGRAPHY CURRICULUM

(Doctoral Dissertation)

Taner ÇİFÇİ

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

July, 2014

ABSTRACT

This study aims to identify the current status of values education in geography education and to develop a model for it, based on the views and suggestions of geography teachers, within the framework of modern approaches in values education this domain. 380 geography teachers sampled on a nation-wide basis participated in the quantitative phase of the study. A web site was created to collect quantitative data in the study. Techniques like frequency, percentage, t-test and ANOVA were used to analyse the quantitative data. On the other hand, criterion sampling, a purposeful sampling technique, was used for the analysis of qualitative data. Qualitative data were collected through face-to-face semi-structured interviews with the participants. 85 geography teachers participated in the qualitative interviews, in which ten values in the program (solidarity, tolerance, being scientific, sympathy, esteem, sensitivity, patriotism, peace, aesthetics, and responsibility) were taken into account. The data collected through the qualitative interviews were analysed using content analysis. According to the results of the study, the participants thought that values education should be allocated more time in the curriculum. The teachers also thought that values education should be updated as values might vary across time. Values education that learners are given in the classroom can be fully learned and recycled neither in the family nor in the environment. Teachers are the most important stakeholder of values education. Values taught at school through values education are not readily adopted or they are totally disregarded in the media outside school. It is clear that values education is not adequately addressed both in undergraduate education and in-

service training. The teachers that took part in the study stated that the opportunities and conditions in classroom are not adequate. According to both quantitative and qualitative results, the teachers suggested using various approaches, methods and techniques rather than traditional methods like lecturing in values education. Approaches and methods which are specifically used in values education, such as transfer of values, moral reasoning, explaining values, analysis of values, character education, are frequently used and advised. On the other hand, the participants do not advise using the "hidden curriculum approach," which is closely related with values education. Discussion, case study, problem-solving, question-answer and brainstorming were the most prominent techniques that were frequently used and suggested, according to both quantitative and qualitative results of the study. It was also found that the participants suggest using audio-visual materials in values education. Among the most frequently used assessment techniques in values education were found to be performance assignments, multiple-choice tests and written tests. The participants who are not a member of non-governmental organizations have "more positive views and ideas about the current status of values education," in comparison with those who are members. The participants with a teaching experience of 1 to 5 years have "more positive views and ideas about the current status of values education," in comparison with those with 6 to 10 years of experience at work. As a result of the study, it was concluded that new values should be added to the geography curriculum; more guidance should be provided, and the Ministry, program developers and researchers should provide teachers with more information and support.

Science Code: 101

Keywords: The Geography Curriculum, Values, Model

Number of Pages: 152

Advisor: Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

İçindekiler

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	I
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	II
Jüri Onay Sayfası	III
TEŞEKKÜR.....	IV
ÖZ	VI
ABSTRACT.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	XIV
ŞEKİLLER LİSTESİ	XVI
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	XVII
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2.1. Alt Amaçlar.....	4
1.3. Araştırmanın önemi	4
1.4. Sayıtlılar.....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar.....	6
BÖLÜM 2	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Değer Kavramı.....	7
2.2. Değerlerin Özellikleri	8
2.3. Değerlerin İşlevleri	10

2.4. Değerler Eğitimi.....	11
2.5. Coğrafya’da Değerler Eğitimi.....	13
2.6. Coğrafya Eğitimi Programında Yer Alan Değerler	17
2.6.1. Bilimsellik.....	17
2.6.2. Vatanseverlik	18
2.6.3. Barış	19
2.6.4. Estetik	20
2.6.5. Sorumluluk.....	21
2.6.6. Duyarlılık	21
2.6.7. Dayanışma.....	22
2.6.8. Sevgi	23
2.6.9. Saygı	23
2.6.10. Hoşgörü.....	24
2.7. İlgili Araştırma ve Yayınlar	25
2.7.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	25
2.7.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	25
BÖLÜM 3	31
YÖNTEM	31
3.1. Araştırma Modeli	31
3.2. Çalışma Grubu	33
3.2.1. Araştırmanın Nicel Kısmı İçin Çalışma Grubu	33
3.2.2. Araştırmanın Nitel Kısmı İçin Çalışma Grubu	36
3.3. Verilerin Toplanması	36
3.3.1. Nicel Verilerin Toplanması.....	37
3.3.2. Nitel Verilerin Toplanması	38

3.4. Verilerin Analizi	39
3.4.1. Nicel Verilerin Analizi.....	39
3.4.2. Nitel Verilerin Analizi	39
BÖLÜM 4	41
BULGULAR.....	41
4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular.....	41
4.1.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar	41
4.1.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar	52
4.1.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar	57
4.1.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	59
4.1.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	63
4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular	65
4.2.1. Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar	65
4.2.2. Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar	67
4.2.3. Sekizinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	69
BÖLÜM 5	95
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	95
5.1. Sonuçlar	95
5.1.1. Değerler Eğitiminin Verilme Şekli, Nitelik ve İçeriği ile İlgili Sonuçlar.....	95
5.1.2. Değerler Eğitiminde Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler İle İlgili Sonuçlar	99
5.1.3. Değerler Eğitiminde Araç-Gereç-Materyaller ile İlgili Sonuçlar	100
5.1.4. Değerler Eğitiminde Değerlendirme ile İlgili Sonuçlar	100
5.2. Tartışma	101
5.3. Öneriler	102
KAYNAKÇA.....	105

EKLER.....	118
------------	-----

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Cinsiyet Özellikleri	33
Tablo 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Dağılımı	34
Tablo 3. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Mesleğindeki Hizmet Süresine Göre Dağılımı	34
Tablo 4. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin En Son Bitirdiği Okul Türünü Göre Dağılımı	35
Tablo 5. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Bitirdiği Yükseköğretim Programına Göre Dağılımı	35
Tablo 6. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumuna Göre Dağılımı	36
Tablo 7. Öğretmenlerin Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşünceleri... ..	42
Tablo 8. Öğretmenlerin Değerleri Kazandırmak Kullandıkları Öğretme Yaklaşımı, Yöntem, Teknik ve Etkinlikler	52
Tablo 9. Öğretmenlerin Değerleri Kazandırmada Kullandıkları Araç-Gereç Türleri	57
Tablo 10. Öğretmenlerin Değerleri Kazandırmada Kullandıkları Ölçme-Değerlendirme Araçları	60
Tablo 11. Katılımcıların “Öğretmenlerin Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” Yönelik İlgili Toplam Puanlarının Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları	63

Tablo 12. Katılımcıların “Öğretmenlerin Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” Yönelik İlgili Toplam Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	64
Tablo 13. Öğretmenlerin Değerlerin Eğitim ve Öğretimi İle İlgili Önerileri	65
Tablo 14. Öğretmenlerin Önerdiği Değerler	67
Tablo 15. Öğretmenlerin Barış Değeri ile İlgili Önerileri	69
Tablo 16. Öğretmenlerin Bilimsellik Değeri ile İlgili Önerileri	72
Tablo 17. Öğretmenlerin Dayanışma Değeri ile İlgili Önerileri	75
Tablo 18. Öğretmenlerin Duyarlılık Değeri ile İlgili Önerileri	77
Tablo 19. Öğretmenlerin Estetik Değeri ile İlgili Önerileri	80
Tablo 20. Öğretmenlerin Hoşgörü Değeri ile İlgili Önerileri	82
Tablo 21. Öğretmenlerin Saygı Değeri ile İlgili Önerileri	85
Tablo 22. Öğretmenlerin Sevgi Değeri ile İlgili Önerileri	87
Tablo 23. Öğretmenlerin Sorumluluk Değeri ile İlgili Önerileri	90
Tablo 24. Öğretmenlerin Vatanseverlik Değeri ile İlgili Önerileri	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1. Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Çatısı..... 14
- Şekil 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Çalıştıkları İllere Göre Dağılımı..... 33

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

A.B.D. : Amerika Birleşik Devletleri

Akt.: Aktaran

Çev: Çeviren

CDÖP: Coğrafya Dersi Öğretim Programı

Edt: Editör

f : Frekans

% : Yüzde

MEB: Türk Dil Kurumu

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

TDK: Türk Dil Kurumu

vb. : Ve Benzeri

vd. : Ve Diğerleri

YÖK : Yüksek Öğretim Kurulu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölüm; araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sayıtları, sınırlılıkları hakkında bilgiler ve araştırmaya ait gerekli tanımlardan meydana gelmektedir.

1.1. Problem Durumu

Günümüz modern dünyasında birçok alanda sürekli bir değişim ve gelişme yaşanmaktadır. Bu değişim ve gelişmeler sosyal, kültürel, sağlık, ekonomik, siyasi ve eğitim gibi alanlarda ciddi etkileri vardır. Bu etkiler kimi zaman olumlu olurken (örneğin sağlık alanında) kimi zamanda olumsuz olmaktadır. Eğitimin amaçlarından biri de bu olumsuzlukları en aza indirebilecek nesiller yetiştirmektir.

Eğitimle, önce aile ve yakın çevrede, sonra okulda değerler eğitimi yoluyla insan karakteri istenen yönde geliştirilir. Bu bağlamda, iyi ya da kötü, eğitim davranışların dolayısıyla da karakterin şekillenmesine yardım eder. Doğru, yanlış, sorumluluk, ödev, adalet, iyi, kötü gibi etik kavramlar davranışı değiştirmeyi amaçlayan düşünciyi; eğitimin amaçlarına iletmek için onu yöneten veya mutlak birtakım değer ve inançları öğretme bağlamında kullanılırlar (Yayla, 2009: 2). Bu etik kavramlar, birer değer olarak toplumsal hayatı düzenler. Toplumların devamlılığında ve refahında bu denli önemli bir görevi üstlenen değerler; bireylerin ailede, okulda ve çevrede edindikleriyle meydana gelirler. Bireyler, edindikleri bu değer yargılarına göre düşünürler, planlama yaparlar, değerlendirirler, karar alırlar ve bu değer yargılarına göre hareket ederler. Bireylerin değer sistemlerinin gelişimi aile yaşantısı içinde başlar, çevre yaşantısı içinde gelişir ve okul yaşantısı ile devam eder. Bireyin bu değer sisteminin gelişiminde en önemli payın okula ve eğitim sistemine ait olduğu söylenebilir (Aktepe, 2010: 6). Yani okulların ve eğitimin sadece bağımsız değerleri öğrencilere kazandırmak yanında, bu değerlerin kendi aralarında -sağlıklı ve

istenen bireyler oluşturmak için- tutarlı ve ideal sistem ya da sistemler oluşturmasına da katkıda bulunması gereklidir. Bu bağlamda, eğitime düşen en önemli görevlerden biri de değerler eğitimini tüm yönleriyle aktarmak ve bireylerde bir yaşam biçimi haline getirmektir. Böylece toplumsal bozulmalar en aza indirilebilir. Bu amaçla gerek başka akımlardan; toplumlardan ya da kültürlerden gelebilecek gerekse ülkenin kendi dinamiklerinden kaynaklanabilecek kişisel ve toplumsal problemleri engelleme ya da çözmede değerler eğitiminin faydası ve işlevselliğı yadsınamaz.

Değerler; sosyal ortamda karşılaştığımız durumlarda herhangi bir davranışımızı kılavuzlayan, dünya görüşü de diyebileceğimiz bilinçli tercih yapmamızı sağlayan zihinsel parametrelerdir (Rokeach, 1973;Wheeler, 2004). Değerler birçok anlamı, dolayısıyla farklı tanımlamaları da içeren bir kavramdır. Değer, Ahlak felsefesinde erdem ve ya da kötülük anlamıyla vardır. İyi ya da istenense erdem, istenmeyen ise kötülük olarak kabul edilir. Ama hayatımızda genel olarak değer; bir şeyi, işi ya da davranışı isteme, kabul etme, ya da pozitif algılamada kullanılan zihinsel kurallar olup sosyalleşme sürecinde edinilirler (Planinc, 2008).

Değerler, insanla ilgili hemen tüm bilimlerde yer aldığı gibi, eğitimde de kendine önemli bir yer edinmiştir. Bu doğrultuda, değerler hem teorik olarak hem de uygulama olarak eğitim kurumlarının temelinde yer alan unsurlardır (Halstead ve Taylor: 1996). Öğrencilere kendi değerlerini fark etme ve geliştirme eğitimi verme, öğretmenlerin konuları değerlerden arınmış olarak vermeleri gibi konular “denge, tarafsızlık ve adanmışlık” kavramlarını gündeme getirmiştir (Stradling, 1985). Eğitimin amacı sadece bilgi vermek değil, öğrencilere ömür boyu kullanacakları (kendisi, toplum ve genel olarak insanlık için) olumlu davranışları kazandırmaktır. Bu yönüyle bu davranışların gösterilebilmesi için istenilen davranışı öncülleyen değerlerin kazanımı önemlidir. Bu değerlerde tarafsız kalınmayı reddeder. Dolayısıyla eğitim tarafsız olamaz, ya dünyadaki değişimin emrinde olur ya da onun eleştirisini yapar (Freire, 2004:36). Bu bağlamda, Slater (1994) dünyayı sadece tarafsız bilgilerle değil aynı şekilde içsel duygu ve algılamamızla da öğrendiğimizi belirtir. Sonuç olarak eğitim sistemleri, parçaları oldukları toplumun ve kültürün emrinde olduklarından tarafsız bir eğitim olmayacağı gibi, değerler eğitimi noktasında da tarafsızlık yoktur.

Henau ve Miguet (2003) çalışmalarında Coğrafya eğitiminin vatandaşlık eğitiminin önemli faktörlerinden olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda Coğrafya eğitiminin bir vatandaşlık

eğitimi için gerekli bilgileri edinmede, toplumun yapısına uygun olarak, sorumlu ve kendini kontrol eden bireyler olmalarında yardımcı olacağını belirtmişlerdir. Bu araştırmacılar Coğrafyanın gerekli bilgileri vermenin yanında “insan faaliyetlerinin evre üzerindeki etkisini tanıma ve değerlendirmede; değerlerini, kendini, toplumu ve diğer kültürleri tanıma ve değerlendirmede; bu değerleri oluşturma ve geliştirmede” de yardımcı olacağını belirtmişlerdir. Yine Coğrafya eğitimi dünyada yaşanan olaylar ve tartişmalar konusunda farkındalık oluşturur. Coğrafya ğrencilerin bu konulardaki analiz ve değerlendirme yapma yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur ki, bu iyi vatandaşlık eğitiminin de bir parçasıdır.

Bunlara ek olarak; Coğrafya çok farklı bilgi (harita, slayt, videos, kitap, raporlar...) kaynaklar kullanarak belli bir bütünlüğüne ulaştığından, öğrencilere bu araçların kullanımı ve sunumu ile daha bütüncül ve güçlü çalışma alışkanlıkları da kazandırır. Kısaca Coğrafya ve onun eğitimi öğrencilerin bakış açılarını genişletir ve onların dünyayı daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Bu yönüyle Coğrafya eğitimi dünyayı anlama ve değerlendirme değeri kazandırır.

Sonuç olarak Coğrafya dersi değerlerin aktarımında önemli bir rol oynar. Değerler eğitimi Coğrafya dersi ğretim programının çatısını oluşturan öğelerden birisidir. Yerel-bölgesel-küresel bir bakış açısıyla gelecek nesiller yetiştirmek, Coğrafya dersinin konuları ile bağlantılı olup, bunların etkili şekilde Coğrafya derslerinde verilmesiyle, değerler eğitimin bir bütün olarak ilerlemesini sağlayacaktır.

Bu çerçevede bu çalışmanın problemi “ortaöğretim Coğrafya dersi ğretim programında yer alan değerler eğitiminin ğretmen görüşlerine göre mevcut durumu nasıldır ve ğretmen görüşlerine göre değerler eğitimine yönelik model çalışması” olarak belirlenmiş ve çalışma bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın birinci amacı; Coğrafya dersi ğretim programında yer alan değerler eğitiminin mevcut durumunun öğretmenlerin görüşlerine göre saptanmasıdır. Bunun yanında Coğrafya ğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili yeni kazanım, ğretim yöntem ve teknikleri, derslerde kullanılacak materyal ve değerlendirme önerilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bunlara ek olarak, yine ğretmen görüş ve nerileri doğrultusunda,

Coğrafya’da değer eğitimiyle ilgili modern yaklaşımlar çerçevesinde bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.2.1. Alt Amaçlar

- 1- Coğrafya öğretmenlerinin Coğrafya derslerindeki değer eğitiminin mevcut durumu ile ilgili görüş ve düşünceleri nelerdir?
- 2- Coğrafya öğretmenleri değerleri kazandırmak için hangi öğretme yaklaşımı, yöntem, teknik ve etkinliklerini ve ne sıklıkla kullanmaktadır?
- 3- Coğrafya öğretmenleri değerleri kazandırmada hangi araç-gereç türlerini ve ne kadar sıklıkta kullanmaktadır?
- 4- Coğrafya öğretmenleri değerleri kazandırmada hangi ölçme-değerlendirme araçlarını ve ne sıklıkta kullanmaktadır?
- 5- Coğrafya öğretmenlerinin değer eğitiminin mevcut durumu ile ilgili görüş ve düşünceleri çeşitli değişkenlere (hizmet süresi ve sivil toplum kuruluşlarına üyeliklerine) göre farklılaşmakta mıdır?
- 6- Coğrafya öğretmenlerinin değer eğitiminin mevcut durumunun daha faydalı ve işlevsel hale gelmesi ile ilgili önerileri nelerdir?
- 7- Coğrafya öğretmenlerinin programdaki mevcut değerlerin dışında hangi değerlerinde programda olması gerektiğine ilişkin önerileri nelerdir?
- 8- Coğrafya Öğretmenlere göre değer eğitime yönelik olarak oluşturulacak modelin özellikleri neler olmalıdır?

1.3. Araştırmanın önemi

Coğrafya dersi öğretim programında verilmiş olan değerlerin, öğretmenler tarafından nasıl algılandığının bilinmesi, öğrencilere kazandırılacak olan değerlerin aktarımında kolaylık sağlayacağı, ailelere ve toplumun diğer kesimine yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Coğrafya dersi öğretim programının (CDÖP,2005:8) uygulanması ile ilgili açıklamalarda programdaki değerler, bir örnek olaydan ya da öyküden hareketle, değerleri açıklama, ahlâkî muhakeme ve değer analizi şeklinde verilmelidir. Değerlere kazanımlar içinde zaman zaman yer verilmiştir. Öğretmen “tıpkı becerilerde olduğu gibi; uygun gördüğünde

etkinlikler içinde değerleri vurgulayan bölümler oluşturarak, programda belirtilen değerleri pekiştirmelidir” denilmektedir. Ancak öğretmenlerin değer eğitimi ile ilgili örnek bir çalışma sunulmamış; değer eğitimi tamamen öğretmen özel çaba ve tercihlerine bırakılmıştır. Bu çalışmanın:

Coğrafya dersinde değerler eğitimi üzerine yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı,
Coğrafya öğretmenlerinin mevcut değerler eğitimine ilişkin düşünce ve fikirlerini ortaya çıkaracağına,

Coğrafya öğretmenlerine değer eğitimine ilişkin yeni fikirler, düşünceler ve bilgiler ve kazandıracağı,

Geliştirilen model ile Coğrafya öğretmenlerine değerleri kazandırırken yol gösterici bir işlev göreceği,

Coğrafya dersi müfredat yapıcılarına, programda herhangi bir değişiklik yada yeni program çalışmalarında yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

- 1- Araştırma da sorulara cevap veren öğretmenlerin Coğrafya dersi öğretim programına yeterince hâkimdir.
- 2- Araştırmada veri toplamak üzere kullanılan araçlar, araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmıştır.
- 3- Veri toplama araçlarındaki sorulara verilen cevaplar, öğretmenlerin görüşlerini objektif bir şekilde yansıtmıştır.
- 4- Veri toplama araçlarının sorularını belirlemede başvuru alan ve eğitim bilimleri uzmanlarının değerlendirmeleri yeterlidir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- 1- 2013 yılında Türkiye genelinde görev yapan Coğrafya öğretmenlerinden seçilen 380 kişilik çalışma grubu ile, (nicel kısımda)
- 2- 85 kişilik çalışma grubu ile, (nitel kısımda)

2- 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programında yer alan 10 değer ile,

3- Veri toplamak amacıyla kullanılan, görüşme ve anket soruları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Coğrafya Dersi Öğretim Programı: “Coğrafya” dersi adı altında 9. sınıftan 12. sınıfın sonuna kadar her yıl okutulmak üzere tasarlanan, öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak ülkemiz ve tüm dünya ile ilgili coğrafi bilinç kazanmalarını, gelecekteki yaşantılarında etkin bir şekilde kullanabilecekleri bir donanıma sahip olmalarını amaçlayan program (CDÖP, 2005: 6).

Değer: Özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel bir standart sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlılıklarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleridir (Theodorson ve Theodorson, 1979; akt. Özensel, 2003: 225).

Model: Belirli süreçler sonucunda oluşturulan ürünlerdir (Güneş vd., 2004: 48).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değer Kavramı

Değer kavramının köklerine bakıldığında; ilk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995: 83).

Türkçede ise değer “karşılık olmayı” dile getiren “değmek” kökünden türetilmiştir. Osmanlıca; “kıymet”, İngilizce; “value”, Fransızca; “valeur” ve Almanca “werth” in karşılığıdır.

Değer kavramı üzerine farklı disiplinlerden çeşitli tanımlar yapılmıştır. Kısaca bu tanımlara bakıldığında; Rokeach’a (1973:5) göre değer; belirli bir davranış biçiminin ya da varlığın - kişisel veya sosyal olarak- karşıt ya da ters bir davranış biçimine göre tercih edilebilir olduğu güçlü bir inançtır. Güngör’e (2000: 27-28) göre ise değer hükmü; bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirttiğine göre, o halde değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır.

Schwartz (1994) ise: değerlerin özelliklerini ve literatürde yapılan tanımları da dikkate alarak kavramsal bir tanım geliştirmiştir. Buna göre değerlerin şu özelliklere sahip olması gerekir (akt.Karakaya, 2007: 204):

Değerler bir inanç durumudur,

Ait olunmak veya kabul gören bir haldir,

Belirli durumları aşmaya yöneliktir,

Olayların ve insanların davranışının seçimine veya gelişimine rehberlik eder,

Önceki değerlerin oluşturduğu bir sistemin diğer değerlerde oluşturduğu öneme bağlı olarak düzenlenir.

Mengüşoğlu (1983) göre değerler hakkında söylenenleri şu şekilde özetlemek yerinde olacaktır:

- İnanışlar içeren ve dolayısıyla da alışkanlıkları içerisinde barındıran olgulardır.
- Fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkân sağlar.
- Genelde ilgi gösterilen ve istenen şeylerdir.
- Her alanla ilgilidirler ama alanların kendine özgü değerleri vardır.
- Farklı kaynak ve içeriklere sahip olsalar da bir biçimde sosyaldirler.
- Değerler beşerî olayları belirleyicilik özelliğine sahiptirler (Akt. Aydın, 2003: 122).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere değerler; tutum, inanç, yaşam biçimi, yargı, bakış açısı gibi temel özellikler taşırlar. Bunlar, toplumsal yaşamda bireylerin davranış biçimini etkileyen en önemli unsurlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü bireyler değerlere göre karar verir, tercih yapar, değerlendirir, yargılar ve hayatını şekillendirir.

2.2. Değerlerin Özellikleri

Toplumsal yapıyı oluşturan ekonomi, siyaset, hukuk aile, din, eğitim vb. gibi temel kurumların hepsi kendilerine ait değerleri bünyelerinde taşımakta ve yeni nesillere aktarmaktadırlar. Ancak nasıl bu kurumların işleyişini birbirinden bağımsız düşünemiyor isek değerleri de birbirlerinden bağımsız halde düşünmek ve değerler arasına kesin bir çizgi çizmek doğru değildir (Özensel, 2003; Şen, 2007). Örnek olarak; zamanla karşılaşılan yeni durumlar ve kültürler bir kısım değerleri önemsizleştirip, silikleştiriyorsa, yeni başka bir kısım değerlerin oluşumuna da sebep olabilirler. Kişisel tecrübeler, kültürler, toplumlar, zaman ve Coğrafya değerleri şekillendirir veya değiştirir. Londra’da doğan ve yaşayan bir kişinin sahip olduğu değerler ile Dubai’de doğan ve yaşayan bir kişinin sahip olduğu değerler farklı olacaktır. Bunun yanı sıra göç gibi önemli değişiklikler yaşayan bireylerin değerlerinde –kendi yaşamları boyunca- değişimler olabilecektir. Diğer yandan dini referanslar gibi evrensel olan değerler ise farklı toplum ve yaşam koşullarına rağmen aynı

olabilecektir (INGGS, 2004; Akt. Tokdemir, 2007:18). Kısaca söylemek gerekirse değerler diğer toplumsal kurumlar gibi dinamik yapılar olup zaman, mekân, kültür, toplum ve kişiye göre değişebilir.

Değerleri daha iyi anlayabilmek için onların özelliklerine bakmanın gerekliliğini vurgulayan Schwartz ve Bilsky değerlerin özelliklerini şöyle sıralamışlardır (Akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60; Karakaya, 2007: 204; Yalar, 2010: 14-15; Kılcan, 2013: 17);

- Değer bir inanç durumudur, bundan dolayı bir toplum tarafından paylaşırlar. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla ve davranışlarla iç içe geçerler.
- Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hakbilirlik, yardımseverlik) ilişkilidirler. Yani değerler hem amaç hem de davranış geliştirilmesini etkiler.
- Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkârlık değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız ilişkilerin tümünde geçerlidir.
- Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler. Yani olayların ve insanların davranışlarının seçimine veya gelişimine rehberlik ederler.
- Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.
- Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir.

Fichter (2006; akt. Yalar, 2010) göre değerlerin temel özellikleri şunlardır:

- Değerler paylaşırlar. Kişilerin çoğunluğu değerler üzerinde uzlaşmıştır.
- Değerler herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.
- Değerler ciddiye alınırlar. Kişiler değerleri ortak refahın korunması ve

gereksinimlerin karşılanması ile birlikte görürler.

- Değerler coşkularla birlikte bulunur. Kişiler yüce değerler uğruna özveride bulunur, kavga eder hatta bu uğurda ölürler.

- Değerler kişilerarası uzlaşma gerektirdiği için kavramsal olarak diğer

değerli nesnelerden soyutlanabilir.

Değerler, toplumsal dinamiklerin harekete geçmesinde, kişilerin yaşam tarzların biçimlenmesinde etkili olmanın yanı sıra, kültürden kültüre farklılıklar da göstermektedir. Misafirperverlik değeri bazı batı toplumlarında çok önemli bir davranış biçimi değil iken; ülkemizde ise iyi ahlak veya saygı unsuru olarak kültürümüzde önemli görülür. Hatta misafirlere en güzel yemekler yapılır, yemeklerin en güzel parçaları koyulur.

2.3. Değerlerin İşlevleri

Aydın'a (2011:41) göre değerlerin işlevi, "bütün beşeri olayların gerçekleşmesinde belirleyici olmak" şeklinde formüle edilebilir. Siyasi, estetik, sosyal, ailesel, bütün beşeri olaylar bir değere dayanırlar. Gerçi sosyal olguların gerisindeki değerlerin bir kısmı geri dönüşlü olarak sosyal şartlar gereği üretilmiş ve dolayısıyla da süreci belirleyicilik özelliği zayıf olabilir ama bu, sonucu değiştirmez.

Rokeach'a (1973:13) göre değerlerin işlevlerini şöyledir:

1. Değerler, sosyal konularda belli pozisyonlar almamız için bize rehberlik ederler.
2. Bizi bir siyasi veya dini ideoloji üzerine taraf yaparlar.
3. Değerler, kendimizi başkalarına tanıtmaya yardımcı olan standartlardır.
4. Kendimizi ve başkalarını değerlendirmede, yargılamada, övgü kazanmada ve de suçlamayı düzeltmede bize rehberlik ederler.
5. Değerler, karşılaştırma süreci çalışmalarına merkez teşkil ederler. Biz değerleri başkaları kadar yetkin ve ahlaki olup olmadığımızı kesinleştiren ölçütler olarak kullanırız.
6. Üstelik değerler başkalarını ikna etmede ve etkilemede, bize başkalarının hangi inançları, tutumları, değerleri ve de hareketlerini itiraz etmeye, protesto etmeye, üzerinde tartışmaya değeceğini veya etkilemeyi ya da değiştirmeyi denemeye değeceğini söyleme de kullanılan ölçütlerdir.
7. Değerler bize psikoanalitik anlamda inanç, tutum ve davranışları nasıl mantıklı hale getireceğimizi söyleyen ölçütlerdir. Aksi takdirde kişisel ve sosyal olarak kabul edilemezler. Bunların her ikisi de haysiyetin bakımı ve gelişimi için vazgeçilmez malzemelerdir.

Değerlerin eğitim alanındaki işlevleri ise şöyle ifade edilebilir:

- Bireye amaç ve yön tayin etme,
- Bireysel ve toplumsal eylemin esaslarını ve genel yönünü tayin etme,
- Doğru-yanlış, haklı-haksız olanı, hoş giden ve gitmeyi, ahlaki olanı ve ahlaki olmayanı belirlemeye yardım etme” vb gibi temel noktalarda toplanabilir (Uysal, 2007: 215-216).

Ayrıca Değerler, kişinin benliğini koruma ihtiyacını karşılar. Kişisel ve sosyal olarak kabul edilemez nitelikte olan ihtiyaç, duygu ve davranışlar, rasyonelleştirme ve tepkinin daha kabul edilebilir terimlerle biçimlendirilmesi süreçleri ile yeniden ifade edilebilir. Bu nedenle, tüm amaç ve araç değerler, benliğin korunmasına yardımcı olabilir (Sezgin, 2006: 42).

Sonuç olarak değerler, hem sosyal hayatı yönlendirir ve düzenler, hemde kişisel gelişime katkıda bulunur. Coğrafya dersi de sosyal ve kişisel hayatın her alanında karşılaşılabilecek bir derstir. Değerlerin işlevsel hale gelmesinde Coğrafya dersi göz ardı edilmemeli ve etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

2.4. Değerler Eğitimi

Değerler ve ahlâk eğitimi ile ilgili sorular, eğitim felsefecileri ve teorisyenlerinin gündemlerinde her zaman yer almıştır. Son zamanlarda ise moda bir deyim olan “değerler eğitimi” adı ile bütün dünyada mesleki, kamusal ve siyasî alanlarda ilgi odağı olmuştur. Bunu, ahlâkî ve manevî eğitim üzerine düzenlenen uluslar arası konferanslar ve toplantı sayılarındaki büyük artışlardan ve yine bütün dünyada bu konuda yayınlanan kitap ve dergilerin gittikçe çoğalan sayısından da okumak mümkündür (Carr 2000, Akt: Hökelekli ve Gündüz 2007: 386).

Eğitim kurumları, çocuklara ve gençlere toplumda çoğunluk tarafından kabul edilen değerleri, normları, tutumları planlı ve kontrollü bir biçimde kazandırdığı ve bunlara uygun hareket edilip edilmediğini izlediği için önemli bir toplumsal kontrol aracıdır (Erden, 1998). Örneğin ABD’de vatandaşlık eğitiminin temel ilkeleri arasında yer alan değer eğitiminin amacı, öğrencilerin “amaçlı, gayretli ve olumlu” bireyler olarak yetiştirilmelerine yardımcı olmaktır (Kıncal, 2002:180).

Küçükahmet'e (2004:2) göre ise, okullar çocuğun doğal eğitimcilerinin (aile, komşu, çevre) eksik ve hatalı edinimlerini gerçek eğitimciler yoluyla düzeltir. Kısaca okullar çocuk üzerinde oluşabilecek olumsuz etkileri ortadan kaldırarak onu yeniden toplumsallaşma sürecine sokar. Bu süreç aynı zamanda, topluma yeni katılan bireyin toplumsal değerler aracılığıyla topluma faydalı hale getirilmesidir. Zaten değerler eğitiminde üç ana amaç vardır: değerler noktasında eksikliklerin tamamlanması, yanlışların düzeltilmesi ve yenilerinin verilmesi. Bu şekilde öğrencilerin toplum için sağlıklı ve yararlı bireyler olması sağlanmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, Değerler Eğitiminin amacı; bütün insanlığın ortaklaşa sahip olduğu evrensel değerlere vurgu yaparak iyi karakter örnekleri sergileyen, ahlâkî değerlere sahip, sorumluluk duygusu içinde hareket eden vatandaşlar ortaya çıkarmaktır. Bu bakımdan, Değerler Eğitimi bireylerde; saygı, sevgi, sorumluluk, erdem, cesaret, inanç, azim, adalet ve bireysel disiplin gibi çok önemli ahlâkî ve medeni değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan, Değerler Eğitiminin uzun vadeli amacı ise toplumda giderek daha büyük bir sorun haline gelen ahlâkî, etik ve akademik konularda yardımcı olmak ve dünyamızın daha güvenilir ve yaşanılır hale gelmesine katkı sağlamaktır. Değerler Eğitiminin yol gösterici, yaptırımcı bir yanının olduğu göz ardı edilmemelidir. Değerler Eğitimi, saygı, sevgi, sorumluluk, dürüstlük ve adalet gibi evrensel bazı değerlerin doğruluğunu vurgular ve öğrencilerin bunları anlamalarını, bunlara önem vermelerini ve yaşamlarını bu değerlere göre yaşamaları konusunda kendilerine yardımcı olur (Altan, 2011: 56).

Son yıllarda değer eğitiminde öne çıkan yaklaşımlar şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Değerlerin Doğrudan Öğretimi
- ✓ Değerlerin Örtük Öğretimi
- ✓ Değerleri Belirginleştirmek
- ✓ Değer Analizi
- ✓ Değer Öğretiminde Piaget, Kohlberg ve Ahlaki Muhakeme
- ✓ Kohlberg ve Adil Topluluk Okulları
- ✓ Karakter Eğitimi

Coğrafya dersi öğretim programı da son yıllardaki gelişmelerden etkilenmiş 2005 yılında yenilemeye gidilmiştir. Programa değerler eğitimi de eklenmiş olup bunların öğretimine

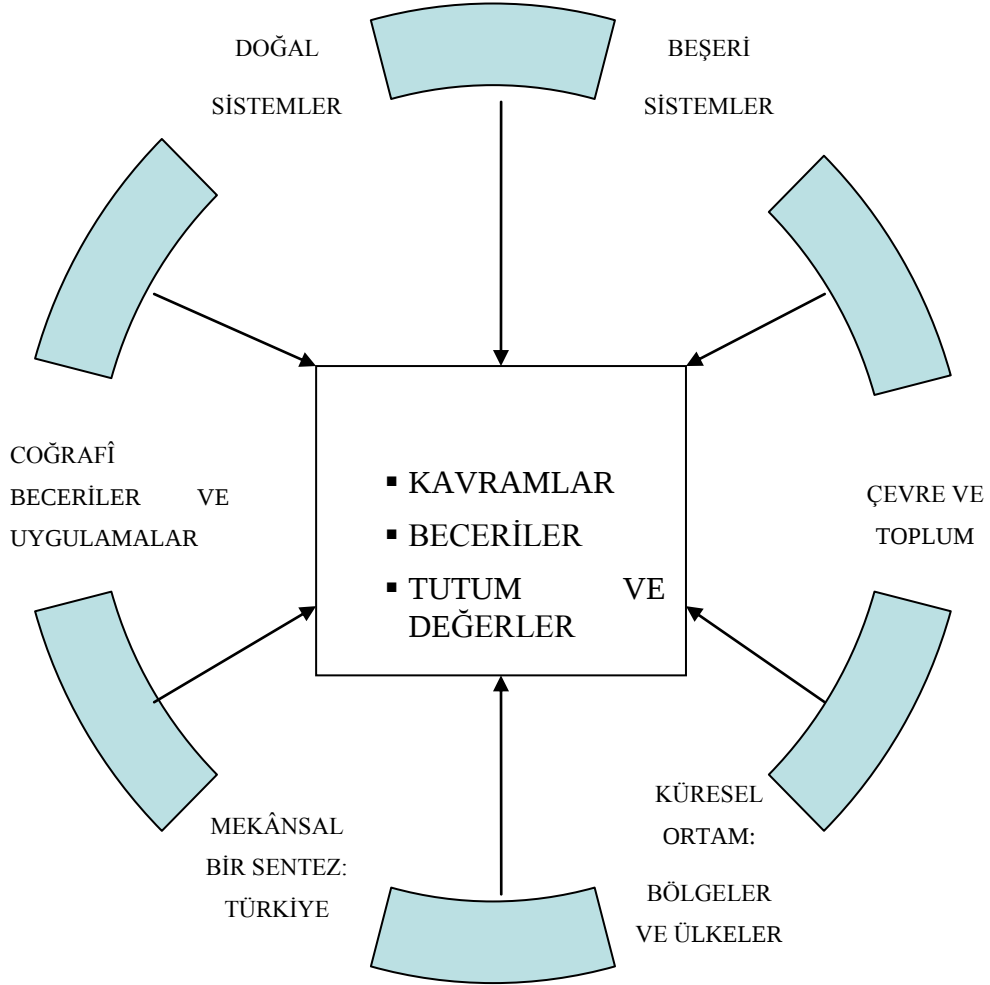
vurgular yapılmıştır. Ancak bu değerlerin eğitimi noktasında bilgi ve ayrıntılar –göreceli olarak- sınırlıdır.

2.5. Coğrafya’da Değerler Eğitimi

Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın önemli unsurlarından biri de değerlerdir. Program, beceri ve kavram öğretimiyle birlikte aşağıdaki değerleri de kazandırmayı önemsenmektedir:

- Dayanışma
- Hoşgörü
- Bilimsellik
- Sevgi
- Saygı
- Duyarlılık
- Vatanseverlik
- Barış
- Estetik
- Sorumluluk

Bu değerler öncelikle Coğrafyanın konusunu oluşturan mekân ve mekâna ait özelliklerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine hizmet edecek; vatanını sevme, koruma gibi vatan bilincini oluşturan duyguları destekleyecektir. Coğrafya öğretiminin genel amaçları içinde de vurgulandığı gibi öğrencilerin toplumsal gelişimi ve vatandaşlık sorumlulukları Coğrafya Dersi Öğretim Programında desteklenmiş, programın tüm öğeleri ile birlikte değer öğretimi de pekiştirilmiştir. Bu anlamda coğrafi bilinç olarak doğa ve insana ait tutumlar da programın geliştireceği kazanımlardır (CDÖP, 2005: 33). Yine programın çatısı incelendiğinde değerler eğitimi Coğrafya dersinin ana unsurlarından biridir.

Şekil 1. Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Çatısı (CDÖP, 2005: 35)

Programın birçok noktasında değerler eğitime vurgular yapıldığı göze çarpmaktadır. Coğrafya dersi öğretim programının uygulanması ile ilgili açıklamalarda şu vurgular yapılmaktadır:

1-) Programdaki değerler, bir örnek olaydan ya da öyküden hareketle, değerleri açıklama, ahlâkî muhakeme ve değer analizi şeklinde verilmelidir. Değerlerle ilgili kazanımlara, programdaki kazanımlar içinde zaman zaman yer verilmiştir. Öğretmen tıpkı becerilerde olduğu gibi uygun gördüğünde etkinlikler içinde değerleri vurgulayan bölümler oluşturarak programda belirtilen değerleri pekiştirmelidir (CDÖP, 2005: 8).

2-) Öğretmen, okulun bulunduğu çevreye göre programdaki etkinlik örneklerini seçmeli ya da kendisi etkinlik hazırlamalıdır. Olguları ve olayları aktarmak ya da öğrencilere ders kitaplarını ezberletmek yerine, aktif öğrenmeye dayalı etkinlikler uygulamalıdır... Oluşturmacı sınıfın gerçek anlamda demokrasinin yaşandığı bir yer olduğu

unutulmamalıdır. Bu şekilde öğrenciler demokratik beceri ve değerlere sahip, bilimsel düşünmeye açık, insan haklarına saygılı, işbirliği içinde çalışabilen, Cumhuriyet sevgisi ve demokrasi bilinci gelişmiş, haklarını bilen ve sorumluluk sahibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak yetişebilir (CDÖP, 2005: 9).

3-) Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak, öğrencilerin millî duyarlılığı geliştirilmelidir. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı'nda bir zaferin ya da Türk İnkılâbı ile ilgili herhangi bir olayın yıl dönümü, Ankara'nın başkent olması gibi olayların yıl dönümlerinde Atatürk'ün kişilik özelliklerini, inkılâplarını, ilkelerini ve düşüncelerini anlatmalıdır. Öğretmen, Atatürk'ün “Türk, öğün, çalış, güven”, “Ne mutlu Türküm diyene!” ve “Yurtta sulh, cihanda sulh” gibi sözlerinden hareketle, Türklerin tarihte oynadıkları rolü; askerlik, idare, hukuk, bilim, fen ve sanat alanında insanlığa hizmetlerini göstermelidir. Öğrencilerin, Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmelidir (CDÖP, 2005: 9).

4-) Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler aracılığı ile öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanırken, değer eğitimi de verilebilir (CDÖP, 2005:10).

5-) Öğretmen, öğrencileri millî, ahlâki, insanî, manevî, kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici olmalıdır (CDÖP, 2005: 10).

Coğrafya dersi öğretim programının genel amaçlarında da değer eğitime ile ilgili şu vurgular yapılmaktadır:

- Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere (doğa ve insanın ürettikleri ve biriktirdikleri) sahip çıkma bilinci geliştirir.
- Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.
- Doğa ve insan sistemlerinin ürettiği değerlerin uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrayarak insan ve doğa kaynaklarının kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirir.

- Bölgesel ve küresel ilişkiler açısından Türkiye'nin konum özelliklerini kavrayarak sahip olduğu potansiyellerle coğrafi bir birikim ve sentez ülkesi olduğunun bilincine varır.
- Coğrafi değerlerin “vatan bilincinin” kazanılmasındaki önemini özümser (CDÖP, 2005: 12).

Coğrafya dersi öğretim programının vizyonu ve ilkelerinde de değer eğitime önem verildiği dikkat çekmektedir. Örneğin:

- İnsan ve doğa arasındaki karşılıklı etkileşimi fark eden,
- Çevre kalitesine önem vererek geleceği düşünen,
- Millî değerlere bağlı, vatanını koruyan,
- Dünyanın ve insanlığın korunmasına yönelik sorumluluk duygusuna sahip bireyler yetiştirmektir (CDÖP, 2005: 16).

Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda değer eğitime ilişkin şu ilkeler benimsenmiştir:

- Programın kazandırmayı hedeflediği bilgi, beceri, tutum ve değerler, öğrencilerin günlük ve meslek yaşantıları yoluyla hayata taşınabilir niteliktedir.
- Program doğa ve insan etkileşimine duyarlı, doğaya uyumlu gelişmeyi hedef alan ve tasarruf yapmaya özendiren bir içeriğe sahiptir.
- Program Türkiye'nin konumsal önemine, vatan bütünlüğüne ve millî değerlere duyarlıdır (CDÖP, 2005:17).

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere; Coğrafya dersi öğretim programı çağın gereklerine uygun bir değer eğitimi öngörmektedir. Değer eğitiminde Coğrafya dersinin de önemli bir yere sahip olduğu bilinci, iyi vatandaş yetiştirmek hedefine ciddi katkılar sağlayacaktır.

Küresel boyutta da Coğrafya için değerler önem arz etmektedir. IGU-CGE (1992) tarafından yayınlanan uluslararası Coğrafya eğitimi kriterlerinde de değerlere ayrı bir vurgu yapılmış ve şöyle açıklanmıştır:

- ✓ Fiziksel dünyanın güzelliği için takdir
- ✓ Çevre kalitesi ve planlama önem
- ✓ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin temelinde, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası sorunlara çözüm aramak

- ✓ Tüm ülkeler arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirmek.

Yine İngiltere’de Coğrafya dersi programında değerler eğitimi üzerinde durulmuş ve şu açıklamalar yapılmıştır:

- ✓ Çocuklar da dâhil olmak üzere tüm bireylere saygı
- ✓ Bireyler veya topluluklar için zararlı olabilir değerler veya eylemleri reddetmek
- ✓ Gelecek nesiller için sürdürülebilir ortamlar sağlamayı sorumluluk kabul etme
- ✓ Diğer türlerin de sorumluluğumuzda olduğunu anlama
- ✓ Gelişmelerin sağlanmasını haklı görebilme
- ✓ Mümkün olan her yerde doğanın denge ve çeşitliliğinin korunması
- ✓ Gelecek nesiller için güzellik ve ilgi alanlarını koruma
- ✓ Mevcut habitatları, insan gelişimi ve diğer yollarla hasar olduğunda tamir etme (DFEE/QCA,1999).

Sonuç olarak Coğrafya eğitiminde değerlerin etkin bir şekilde kazandırılması sadece ulusal boyutta önem taşımamakta aynı zamanda küresel bir boyuta taşımaktadır. Birçok ülkenin Coğrafya programında değerlere vurgu yapılması, değer eğitiminin Coğrafya eğitimi açısından çok önemli olduğunu göstermektedir.

2.6. Coğrafya Eğitimi Programında Yer Alan Değerler

2.6.1. Bilimsellik

İnsanoğlunun bilim üretme çabası bilime olan güvenin somut görünümüdür. Bu güvenin ne kadar haklı olduğunu anlamak için ise, bilim üretiminde ve tüketimindeki ileri olan ülkelerin genel toplumsal gelişmişlik düzeyinde de ileri olduklarını görmek yeterlidir. Çağdaş toplumlarda bilimin her zaman saygın bir yeri olmuştur Bilim, doğal dünyanın neye benzediği hakkındaki en son düşüncelerimizi temsil eden, birbirlerine mantıkla bağlanmış teoriler ağıdır. İnsanlar, daha iyi karar verebilmeleri için bilimin ışığına ihtiyaç olduğunu ve bilimin rasyonel boyutunu hissetmelidir (Karasar,2004: 7; Medawar, 2003; Atasoy, 2004; akt. Mıhladız ve Duran, 2010:101).

Coğrafya, doğa ve insana ait konum, dağılışı, sistemler, süreçler, dokular ve etkileşimleri açıklayan bilimdir (CDÖP:2005:13). Coğrafya araştırmalarının doğaya ve insanoğluna

katkısı çok önemlidir. Bu bağlamda, Coğrafya biliminin varlığı giderek önem kazanmış durumdadır. Coğrafya, insan-toplum, toplum-doğa arasındaki ilişkilerin anlaşılması ve sağlıklı yürümesine katkı sağlar.

Coğrafya dersi ile bireylerin kazanmaları gereken temel anlayışlardan birisi de bilimsel tutum ve becerilere sahip olmalarıdır. Coğrafya dersinde bilimsel tutum ve becerilerin kazandırılması bilinçli vatandaşlar yetiştirilmesi açısından da önem arz etmektedir. Bu biçimde yetiştirilen bireyler gerek doğal çevrelerindeki gerekse toplumsal çevrelerindeki sorunları tespit edebilir ve çözüm önerileri üretebilirler. Örnek olarak; öğrenciler doğal afetler, küresel ısınma, sürdürülebilir çevre algısı, nüfus sorunları, enerji kaynaklarının tükenmesi, ormanların azalması, az gelişmişlik, şehirleşme, göç olgusu ve bölgesel ve küresel çatışmalar gibi güncel sorun ve konulara yönelik görüş, sorgulama çözüm üretme ya da açıklamalar getirebilirler.

2.6.2. Vatanseverlik

Ravitch (2006), “Vatanseverliği Öğretmeli miyiz?” isimli makalesinde öğrencilerin Amerikan kültürünün kıymetini anlamaları için okulların onları nasıl teşvik ettiğini incelemiştir. Ravitch’e göre, öğrenciler kendilerine, ailelerine ve çevrelerine değer vermeyi öğrendikleri gibi, yaşadıkları ve vatandaşı oldukları ülkeye de değer vermeyi öğrenmelidirler. Birisinin ülkesini sevmesi, ülkesinin hatalarını göz ardı etmesi demek değildir. Birisinin ülkesini sevmesi, diğer ülkelerin erdemini reddetmesi de değildir. Aksine, vatanseverler diğer başka yerlerde yaşayanlara saygı duyarlar ve onların da ülkelerini severler (Ravitch, 2006: 580; akt. Kurt,2007: 62).

Vatanseverlik ile ilgili yapılan araştırmalara ve tanımlara bakıldığında pek çok tanım ortaya konmakla birlikte vatanseverliğin siyasi duygudaş, milli ve kültürel bağlılık, milli gurur, devlet ve millet için fedakârlık, vatan sevgisi, kimlik ve aidiyet duygusu ve millet sevgisi kavramlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Coğrafya insanlarda vatan sevgisini de geliştirmektedir. Örneğin, naturalist felsefenin doğmasında esas rolü coğrafi seyahatlerin oynadığı dikkate alınırsa, vatan sevgisinde Coğrafyanın ne kadar etkin rol oynadığı da ortaya çıkar. Coğrafya sayesinde vatan sevgisi geliştirilip, kökleştirilebilir (Güngördü, 2002: 65) .

Vatan sevgisi duygusunun gelişip kökleşmesinde esas kaynak Coğrafya öğretimidir. Millî değerlerin oluşması, bir milletin varlığına, milletin varlığı ise, bir yurdun varlığına bağlıdır. Vatan Coğrafyanın kendisidir (Aksoy, 2003: 58).

Coğrafya eğitimi programında ise (2005) Coğrafya dersi öğrencilerin, Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmeli ve coğrafi değerlerin “vatan bilincinin” kazanılmasındaki önemini özümsemelidir vurgusu yapılmıştır.

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Coğrafya eğitimi, vatan sevgisi ve vatana yönelik değerlerin kazandırılmasında çok önemli bir yere sahiptir. Bu değerleri bünyesinde bulundurup aktaran Coğrafya öğretmenlerinin de yetiştirdiği öğrencilerin vatanını seven, etkin ve üretken ve yurttaşlık bilincine ulaşmış bireyler olmaları ülkemiz için hayati bir önem arz etmektedir.

2.6.3. Barış

İlk insandan günümüze kadar birçok filozof, kanaat önderi, bilim adamı, eğitimci, devlet adamı ve sanatçının barışa yönelik çabaları dikkat çekmektedir. Şiddetin bir çözüm aracı olarak görülemeyeceği bütün insanlığın ortak kanaatidir.

Ancak İnsanoğlu savaş yapmaya ilişkin yeteneklerini geliştirmesine rağmen barış yapmada başarıya ulaşamamıştır. Tıpkı barışı tanımlayacak baskın ve etkili bir tanım bulamadığı gibi (Burns ve Delisle, 1933: 681; akt. Aktaş:2012).

Barış kavramı ile ilgili literatür tarandığında birçok tanımın olduğu görülmektedir. Bu tanımlardan en kapsamlısı UNESCO tarafından yapılmıştır. Barış, kadın-erkek eşitliği doğrultusunda cinsiyet ayrımının yapılmaması, bireylerin tercihleri doğrultusunda demokratik katılıma destek vermelerinin sağlanması, hoşgörü ve dayanışma temelli, bireylerin kendilerini rahatça ifade edebildikleri ortamların mümkün olduğu ve birlik olarak iletişimin desteklendiği, ekonomik ve sosyal gelişime verilen emeğin ve insan haklarına dair saygıya yönelik önemin artırılmasıdır (UNESCO, 2002: 73).

Eğitim ise barış değerinin kazandırılmasında önemli bir süreçtir. Hakvoort' a göre (2010: 292) eğitim çocuklara şiddeti önleme, saygı, eşitlik, demokrasi, diyalog ve işbirliği değerlerini vermelidir. Bu bağlamda eğitim çocuklardan fikirlerini geliştirmelerini ve

özgürleştirmelerini beklemektedir. Dünyayı gelecek nesiller için yaşanabilir kılmayı öğretmek de eğitimin temel görevlerindendir

Coğrafya dersinde incelenen konular barış değerinin kazandırılmasına ortam hazırlamaktadır. Örnek olarak; “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” öğrenme alanında dünyayı anlama ve anlamlandırma amaçlanarak konular ele alınmıştır. Bu öğrenme alanında, küresel ortam ve ülkelerle ilgili ekonomik, kültürel, stratejik ve jeopolitik boyutlar, karşılıklı ilişkiler ve bunların sonuçları, kıtalar ve okyanuslar, küresel ilişkiler, önemli özellikleri ile ön plana çıkmış ülkeler ve bölgeler, küresel etkiye sahip sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve çevresel örgütler, jeopolitik gerilim ve çatışma alanları işlenmektedir (CDÖP, 2005:37).

Coğrafya eğitiminden de “Barış Coğrafyası” ve “Dünya Barışı” için çatışma değil; uzlaşma, farklı kültürlerle saygı, empati gibi nitelikleri kazandırması beklenmektedir.

2.6.4. Estetik

Gündelik dilde güzel bir davranış, güzel bir çalışma, güzel bir iş, güzel bir ameliyat vb. iyi, yararlı, doğru ve başarılı gibi değer kavramlarıyla eşanlamlı olarak kullanılan “güzel” değeri, aslında özel bir değeri, estetik değeri gösterir. Güzel bir manzara, güzel bir yapı, güzel bir tablo vb. anlatımlar nesnelerin, estetik yönden değerli olduğunu bildirir (Eczacıbaşı, 1997; akt. Demir ve Gökay, 2006:330). Jalongo ve Stamp’a (1997:3) göre, güzelliğin doğası, bir resmin güzelliği ve değeri ile ilgili felsefe dalına estetik denir. Estetik her yerde karşımıza çıkar; işe giderken, giyinmek için karar verirken, arabada çalacağımız müziğe karar verirken bile estetik değerler ön plana çıkar.

Estetik algılamının insandan insana değişmesi, estetiğin sonradan içinde yaşanan kültür ortamı ve edinilen eğitim-öğretimle farklılaştığını göstermektedir. Öyleyse çocukluk yaşından itibaren verilecek estetik eğitimi sayesinde, daha farklı ve estetik algılaması güçlü olan bireyler olarak yetiştirilmesi başarılabılır (Demir ve Gökay, 2006: 331). Bu bağlamda odaklanılması gereken konu; öğretmenlerin hem estetik değerlerin farkındalığına sahip öğrenciler yetiştirmesi, hem de bunu yaparken estetik taşıyan bir nesne gibi davranıp, öğrencilerin bu nesneye yönelmesini sağlamak olmalıdır. Bu, bir öğretmen için, bir yönüyle estetik eğitimi vermek, diğer yönüyle de bu eğitimi anlamlı ve etkili kılmak için estetik bir çekiciliğe bürünmek anlamı taşır (Girgin, 2012:77).

Coğrafya dersi görsellik açısından da öğrencilere hitap eden bir disiplindir. Coğrafya dersi, doğal ortam insan ilişkisinin bütün kategorilerde ele almakta ve incelemektedir. Böylece bu ders ile doğal estetiğin öneminin bireylere kazandırılması ve bu estetiğin korunması adına çalışmalar yapılabilir. Örnek olarak; bir kente vejetasyonun verdiği estetiğin vurgusu yapılabilir.

2.6.5. Sorumluluk

İnsanların, içinde bulundukları topluma uyum sağlayabilmesi, çevresi tarafından değerli bir birey olarak kabul görmesi ve saygınlık elde etmesinde sorumluluk olgusu önemli bir rol oynamaktadır. Bireyde sorumluluk bilincinin geliştirilmesi, eğitimin de önemli amaçlarından biridir (MEB, 2006).

Her insan, fiziksel ve sosyal bir çevre içinde yaşamaktadır. Aynı zamanda daha yaşanabilir bir çevre için her bireyin sorumluluk sahibi olması gerekmektedir. Coğrafya dersi de özellikle fiziki çevrenin korunması adına önemli bir derstir. Coğrafya dersi programı da sorumluluk değerinin kazandırılmasına yönelik gerek amaçlarında gerekse de ilkelerinde vurgular yapmıştır. Örnek olarak; Programın genel amaçlarında; Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir. Programın vizyonu ve ilkelerinde ise Doğa ve insana ait unsurları anlayarak mekânı doğru ve etkin kullanan, Dünyanın ve insanlığın korunmasına yönelik sorumluluk duygusuna sahip bireyler yetiştirmek olarak açıklanmıştır (CDÖP, 2005: 12-16).

Sorumlu bir dünya vatandaşlığı ve çevrenin korunması ancak sorumluluk değerinin kazanmış ve hayatına uygulayan bireylerle gerçekleşir. Günümüzde sosyal sorumluluk projeleri yasal çerçevede konulmuş kuralların dışına geçmek suretiyle, kişilerin tamamen gönüllük esasıyla yaptıkları projeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak; Coğrafya dersi içeriği itibari ile sorumluluk değerinin kazandırılması adına en önemli disiplinlerden biri olarak dikkat çekmektedir.

2.6.6. Duyarlılık

İnsanoğlu yaşamını devam ettirebilmek için toplum içerisinde yaşamaya gereksinim duymuştur. Bu gereksinim, bireyin yaşamına kısa vadede faydalar sağladığı gibi bazen de uzun soluklu zararları doğurmaktadır. Bireyin içinde yaşadığı toplumsal yaşam; giderek sayıları artan ve çeşitlenen gereksinimleri olan bireylerin, daha ileri teknolojileri

üretmelerine, daha önce tarımsal üretim alanı olan bölgeleri yerleşim alanı olarak kullanmalarına, sınırlı kaynakları tüketmelerine, yaşadıkları ortamları kimi zaman düzeltilmez biçimde kirletmelerine ve doğal çevreyi yok etmelerine neden olmaktadır (Türküm, 1998: 165).

Ernest Hemingway'in (2012) "Çanlar Kimin İçin Çalıyor" (For Whom the Bell Tolls) adlı eserinde ifade ettiği gibi "insanlar birbirinden kopuk bir ada değildir", birine zarar veren bir olay, diğerlerini de etkiler fikri duyarlılık değeri açısından tüm insanlığa ışık tutmaktadır. Özellikle çevre problemlerinin oluşmasından sonra çözümler bulunması yerine, çevre problemlerinin önlenmesi amaçlanmalıdır. Bu da ancak çevreye duyarlı nesiller yetiştirmekle sağlanabilir.

Coğrafya dersi çevresel hassasiyetler açısından gerekli ve önemli bir derstir. Bu yönüyle Coğrafya dersinin aynı zamanda farkındalık yaratan bir ders olduğu görülmektedir. Coğrafya öğretmenlerinin de bu duyarlılığa sahip olması dersin etkili ve verimli yürütülmesi açısından elzemdir. Bu değerın kazanımına yönelik Coğrafya dersinde gezi gözlem tekniğı ve örnek olay yöntemi ile ders dışı ve ders içi uygulamalar yapılabilir. Bu bağlamda doğanın bozulması, çevre sorunları, bitki ve hayvan türlerinin yok olmaya başlaması gibi durumlar öğrencilere somut yaşantılar kazandırmak suretiyle duyarlılık kazandırılabilir.

2.6.7. Dayanışma

İnsanlar sosyal bir çevrenin parçası konumundadırlar ve birlikte yaşamak zorundadırlar. Bu zorunluluk toplumda dayanışmayı ve paylaşmayı gerekli kılar.

Dayanışmanın, Türk Dil Kurumu'na göre tanımı; "bir topluluğı oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarla birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesianüt"tür (TDK,2005: 479).

Durkheim'a (1950:95) göre, her toplum varlığını sürdürebilmek için, toplumsal dayanışmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu dayanışmayı, bireylerin inanç ve tutumları konusundaki benzerlikler sağlamaktadır. Eğitimin başlıca amaçlarından birisi de, bu benzer inanç ve tutumları oluşturmak, korumak ve güçlendirmek olmuştur.

Coğrafya dersi dayanışmanın bir değer ve yaşam biçimi haline getirilmesinde örnek çalışmaların ortaya konulabileceğı bir disiplindir. Örnek olarak; "deprem, heyelan ve sel" gibi doğal felaketler sonrası büyük can ve mal kayıpları olmaktadır. Bu felaketler sadece

fiziki çevreyi değil, sosyal çevreyi de etkilemektedir. Bu noktada dayanışma birçok acının paylaşılmasını ve azalmasını sağlar. Birbirine düşman diye adlandırılan ülkelerin bile bu tür durumlarda dayanışma içerisinde olmaya gayret göstermesi birçok siyasi sorunun çözülmesine de vesile olmuştur.

2.6.8. Sevgi

Sevgi, sosyal bir varlık olarak, insan olmanın gerektirdiği doğal bir ihtiyaçtır. Maslow'un sıraladığı hiyerarşik insan gereksinimleri üçgeninde sevgi, temel olarak belirlenen fizyolojik ve güven gereksiniminden sonra gelmektedir (Özmen, 1999:194). Yine Maslow kendini gerçekleştirmede en önemli faktörün sevgi olduğunu vurgulamıştır. Rogers olumlu bir benlik bilinci geliştirilmesi için beklentisiz bir sevgi ortamında yetişmenin gerekli olduğunu belirtmiştir (Cüceloğlu, 1992).

Sevgi aynı zamanda vatanseverlik, hoşgörü, barış, sorumluluk, duyarlılık, dayanışma ve saygı gibi diğer değerlerin gelişmesine ortam hazırlamaktadır. Örnek olarak doğa sevgisi olan bir birey; doğaya saygı ve doğaya karşı sorumluluk ve duyarlılık bilinci de gelişir.

Sevgi değeri insan sevgisi, doğa sevgisi, vatan sevgisi, bayrak sevgisi, aile sevgisi gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Coğrafya dersinden de gerek içerik olarak gerekse de amaçları bakımından sevgi değerinin etkili bir şekilde kazandırılması beklenmektedir.

2.6.9. Saygı

Saygı karşımızdakine onu düşündüğümüzü hissettirmektir. İnsanların dili, ırkı, cinsiyeti ne olursa olsun, ayırmadan farklılıklarını kabul etmektedir. Saygı, insanların arasındaki olumsuzlukları olumluya çeviren bir bağ, insanlar arasında en güzel iletişim kapısıdır. Kendine ve başkalarına değer vermek, çevresinden değer görmektir (Perese, 2013; 17).

“Saygı insanın birlikte yaşamasındaki tüm değerlerin esasıdır. Kim ki tüm diğer insanların onuruna saygı duyarsa, diğer değerleri de içselleştirebilecek vasıftadır. Saygı, karşdakini olduğu gibi kabul etmektir; meziyetleriyle, zayıflıkları ve yanlışlarıyla, hakları ve ihtiyaçlarıyla ” (Pighin, 2005: 59; akt. Türk, 2009:17).

Etkili bir saygı eğitiminde Coğrafya dersi önemli bir parçadır. Coğrafya dersi ile Dünya'daki farklı kültürel gelişme seviyelerine, birikimlere ve doğal çevreye karşı öğrencide saygı duyma özelliğini kazandırmak ve öğrencinin saygı duyma özelliğini kazandıktan sonra bu değerlere karşı hak ettiğini vermek için çaba harcamalıdır.

2.6.10. Hoşgörü

Hoşgörü, insan hakları çerçevesinde hiçbir dil, cins, inanç, anlayış, sınıf ve etnik ayrımcılık gözetmeksizin tüm insanları doğuştan beraberlerinde getirdikleri özellikleriyle kabul etme, onlara bu kendilerine özgü nitelikleri konusunda yapacakları düşünsel veya işlevsel durumlarda herhangi bir engel çıkarmayıp, tabii halleriyle baş başa bırakmak demektir. Buna göre hoşgörü, beşeri anlamda farklı cins, dini anlamda farklı inanç, psikolojik ve felsefi anlamda farklı düşünce ve kanaat, sosyolojik anlamda farklı yaşam ve farklı kültür, etnik anlamda farklı ırk vb. farklılıkların varlığını hiçbir olumsuz tavır sergilemeden kabul etmektir” (Aslan,2005:36-37).

İnsanların doğuştan kendinden dinî, etnik kültürel vb yönlerden farklı olan insan veya toplumlara karşı ön yargılı, hoşgörüsüz, saygısız olma gibi olumsuz niteliklere sahip olmadığını düşünürsek hoşgörü kültürünün oluşmasında eğitimin yeri ve önemini daha iyi kavrayabiliriz. Diğer bir ifade ile hoşgörüsüzlük öğrenilmiş bir davranıştır. Hoşgörüsüzlüğün öğrenilmiş bir davranış olması eğitim yolu ile bu davranışların hoşgörüye dönüşebileceği konusunda bizlere fırsat sunmaktadır (Kaymakcan, 2012:116).

Eğitimin hoşgörü değeri üzerine etkisi üzerine yapılan bir araştırma sonucuna göre; Öğrencilerin yüzde 97’si, alınan eğitimin farklı geçmişe sahip insanları daha kolay anlamalarına yardım ettiğini belirtmiştir. Öğrencilerin yüzde 80’i aldıkları eğitimin diğer insanlara karşı daha hoşgörülü davranmalarına neden olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin yine yüzde 80’i ise, ahlaki anlaşmazlıklardan daha kolay kurtulduklarını belirtmiştir (Halstead ve Taylor, 2000: 169; akt.Akbaş,2004:82). Araştırma sonucunda da anlaşılabacağı üzere eğitim değerlerin kazandırılmasında çok önemli bir yere sahiptir.

Coğrafya dersi farklı kültürlerin, farklı milletlerin ve farklı düşüncelerin, farklı dillerin ve dinlerin bir arada yaşayabileceğine örnekler içeren bir ders olması sebebiyle önemlidir. Anadolu Coğrafyasının yetiştirdiği Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş Veli gibi değerlerinde aynı zamanda Anadolu’yu “Hoşgörü Coğrafyası” haline getirdikleri unutulmamalıdır. Coğrafya dersi bu kültürel değerlerin yaşatılması ve kazandırılmasına yönelik bir derstir.

2.7. İlgili Araştırma ve Yayınlar

2.7.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Yurt içinde yapılan değer eğitimi ile ilgili genel araştırmalar incelendiğinde bunların önemli bir bölümünün öğrencilerin ve öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili görüş ve düşüncelerinin belirlenmesini amaçlayan, değerlerin tarihten günümüze kadar olan gelişiminden söz eden ve değerler eğitiminin etkililiğini ve kazanılma düzeylerini inceleyen (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Akbaş, 2004; Çetin, 2004; Türkbay, 2005; Sezgin, 2006; Ulusoy, 2007; Tokdemir, 2007; Aktay, 2008; Demiryürek, 2008; Keskin, 2008; Baydar, 2009; Dilmaç, Ertekin ve Yazıcı, 2009; Deveci ve Ay, 2009; Uçar, 2009; Yıldırım, 2009; Aktepe, 2010; Çengelci, 2010; Katılmış, 2010; Yalar, 2010; Altan, 2011; Parlak, 2011; Samur, 2011; Sarıkaya, 2011; Tahiroğlu, 2011; Kıncal, 2013) araştırmalar olduğu görülmektedir. Bu araştırmalar daha çok ilköğretimdeki (Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği) değerler eğitime yöneliktir. Bu bağlamda değerlerin özellikleri, değerler eğitiminin mevcut durumu, değerlerin nasıl öğretilbileceği, öğretmenlerin ve öğrencilerin değer algıları üzerine çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de Coğrafya eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili alan yazımı sınırlıdır. Bu konuda sadece Artvinli’nin (2011) “Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Değerler ve Ders Kitaplarına Yansıması” adlı çalışması dikkat çekmektedir. Bu çalışmada 9. Sınıf ders kitabında tutum ve değerleri geliştirmeye yönelik içerik ile coğrafya öğretim programının öngördüğü tutum ve değerler karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, coğrafya öğretim programı ile ders kitabı arasında, tutum ve değerler açısından bir boşluk olduğu söylenebilir. Öğretim programının içinde yer verilen bazı değerlerin ders kitabında karşılığının olmadığı tespit edilmiştir. Coğrafya öğretim programının çatısında, tutum ve değerler en temel unsurlardan olduğuna göre, 9. Sınıf coğrafya ders kitabının bu anlayışla yeniden incelenmesi önerilmektedir.

2.7.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Yurt içindeki çalışmalarda olduğu gibi, yurtdışındaki genel bazı çalışmalara bakıldığında; değerler eğitiminin etkililiğini (Palermo ve Evans, 2004; Wellens ve diğerleri 2006; Althof ve Berkowitz, 2006), öğrenci ve öğretmenlerin değerlerinin belirlenmesini temel alan çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bunların yanında aşağıda bazı çalışmalar hakkında bilgiler verilmiştir.

Birikova (2005) ekolojik bilincin –Rusya eğitim sistemi bağlamında- oluşturulması üzerine yaptığı çalışmada eğitimin ve psikolojinin doğa ve bizi çevreleyen dünyaya karşı bu bilinç, tutum ve değeri geliştirmede anahtar rolü olduğunu belirtmiştir. Bu bilincin gelişmesinde diğer insani değerlerin etkisi olduğu gibi; Coğrafya eğitiminin bu bilincin gelişmesinde etkisinin oldukça fazla olduğunu ve bu bilincin tüm eğitim sisteminde vurgulanması gerektiğini belirtmiştir.

Rooney vd (2006); Maguire ve Guyer (2004) yaptıkları çalışmalarda Coğrafya eğitiminin sosyal değişimdeki rolünü incelemişlerdir. Bu çalışmada Coğrafya eğitiminin bilgi, yetenek ve değerlerin gelişimini hedefleyerek eğitimin toplumu iyiye doğru evriltme çabalarına katkı yaptığını belirtmişlerdir. Bu değişimle birlikte eleştirel düşünce sosyal adalet ve eşitlik değerlerinin oluştuğuna işaret etmişlerdir. Yine Robinson (1988) sosyal değişimin Coğrafyanın çeşitli alt dalları (sosyal, çevre, ekonomik ve politik) ile kişinin kendini ve diğerlerini anlama, tanıma değerlendirme, sempati ve empati yeteneklerini geliştirdiğini belirtmiştir. Zaten Fien (1996), Slater (1996) katılımcılık, insan haklarına saygı, sürdürülebilir gelişime inanç gibi değerlerin Coğrafya eğitimi ile geliştirilebilecek değerler olduğunu belirtmiştir. Bunlara ek olarak Coğrafya eğitimi bağlamında bir çok değer verilebileceğini belirten çalışmalar mevcuttur (Fien & Slater, 1981; Huckle, 1981, 1983, 1994; Slater, 1996, 1998; Slater & Lambert, 1998; Butt, 2002; Lambert ve Balderstone, 2000). Bu çalışmalarda bu değerlerin sadece davranışların öncülü ya da kılavuzu olmadığını aynı zamanda insan-insan, insan-toplum, insan-devlet, insan-çevre, insan-dünya arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde de etkili oldukları tespit edilmiştir.

Planinc (2008) çalışmasında uzay, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal farkındalık değerlerinin hep birlikte Coğrafya eğitiminde verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu değerlerin oluşmasında okulun, medyanın ve daha geniş sistemlerinin katkısının yadsınamaz olduğunu söylemiştir. Okullar sadece değerlerin öğretilmesinde değil, değişen sosyal durum ve sosyal ilişki ve katmanlardaki değişimlere anında karşılık geliştirebilen yaşayan organizmalardır. Yani okulların ve değerlerin değişiklik ve gelişimlere tepki geliştirmeleri esastır. Bu bağlamda da okulun daha geniş anlamıyla eğitim sisteminin sosyal değişme ya da dinamikler içindeki rolünün çok önemli olduğu kaydedilmiştir.

Hopwood (2008) İngiltere’de ilkokul öğrencilerine verilen coğrafi değerler üzerine yaptığı çalışmada değerler ve tartışmalı konulara dikkat çekmiştir. Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda değerler eğitiminde en çok dikkatin Coğrafya öğretmenleri üzerinde

yoğunlaştığını diğer konularda eksikliklerin gözden kaçtığını belirtmiştir. Ona göre öğrencilere verilen eğitimdeki gizil ya da örtük değerler konusunda daha fazla eğitim verilmelidir. Bu şekilde verilecek bir eğitimle değerler kişisel anlama çabaları ile sınırlı kalmayıp tüm öğrenciler tarafından benimsenip, tecrübe edilecektir.

Hernando (2008) yaptığı çalışmada özellikle son 30 yıldır Coğrafya eğitiminde değerlerin öneminin daha çok dikkat çektiğini ve bu paralelde bu konu üzerinde yapılan araştırmaların arttığını belirtmiştir. Davranışların üzerinde inanç, tutum ve bakış açılarının oldukça etkili olduğunu, bu bağlamda bu üç olguyla ilişkili olan değerlerin de öne çıktığı belirtilmiştir. Özellikle son yirmi yıldır ahlaki farkındalık her alanda tutum inanç ve varsayımların dikkatle araştırılmasını sağlamıştır. Bu bağlamda Coğrafyada da kişinin kendisini ve yeryüzünü öğrenip değerlendirirken değerlerin yeniden yapılandırılması gerekir. Zaten eğitimin amaçlarından biri de öğrencilere değer sistemlerini yeniden yapılandırma için fırsat vermelidir. Ona göre Coğrafya eğitimi sadece entelektüel bilgileri vermemekle kalmamalı, bunun yanında eğitimde keşif, değerlendirme, varlığı ve yaşam çeşitliliği takdir gibi değerlere de önem verilmelidir.

Witherspoon (2007) Amerika Birleşik Devletleri Oregon’da yaptığı doktora tez çalışmasında; eğitimcilerin okullarda daha fazla karakter eğitimi programlarını istediği ama aynı zamanda ülkede okulların büyük çoğunluğunda karakter eğitiminin uygulamada yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada, hem öğretmenler, hem de yöneticiler tarafından mali problemler ve eğitim eksikliğinin karakter eğitimi uygulamalarındaki en önemli sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak bu çalışmadaki öğretmenler karakter eğitimi uygulaması önündeki diğer büyük bir engelin de ek programlar ve etkinlikler için yeterince zaman ve yer olmamasını da belirtmişlerdir.

Thornberg (2008) tarafından yapılan “değerler eğitimindeki mesleki bilgi eksikliği” konulu çalışmada, değer eğitimi alanındaki çalışmalarda öğretmenlerin bakış açılarını belirlemek, incelemek ve değerlendirmek için çok az çalışma yapıldığı belirtilmiştir. Buna binaen yapılan bu çalışmada, öğretmenlerin eğitim mesleki bilgilerinin özellikle değerler eğitimi noktasında yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Jones (2009) yaptığı çalışmada Avustralya eğitim sisteminde yer alan değerler eğitimi ele almıştır. Bu bağlamda bu ülkede değerler eğitimi ile ilgili ilk resmi programın 2005 yılında yayımlandığı belirtilmiş ve resmi doküman ve beyanlar incelenmiştir. Bu belgeler

ve beyanlardan ulaşılan sonuçlara göre toplumun yapısını koruyan ve muhafazak r değerlerin bu söylemlerde daha fazla önemsendiği ortaya konulmuş ama çalışma ve iyileştirmeler için araştırma ve tartişmaların devam ettiği de belirtilmiştir.

Bulach ve Butler (2002) yaptıkları çalışmada değerler eğitiminde yer alan değerler ve gelişim evrelerini incelemişlerdir. Saygı, dürüstlük, kendine hakim olma (otokontrol), sorumluluk, işbirliği, doğruluk, şefkat, azim, merhamet, nezaket, affedicilik, vatanseverlik, hoşgörü, alçakgönüllülük, mertlik ve sportmenlik değerlerinin  ğrenci-okul düzeylerine göre nasıl değiştiğini ve neye ihtiyaç olduğunu araştırmışlardır. Çalışmada elde edilen verilere göre en fazla ortaokul ve liselerde olmak üzere saygı, nezaket, affetme ve alçakgönüllülük değerlerine yönelik karakter eğitimi gereklidir. İlkokul düzeyinde ise, nezaket, mertlik ve sportmenlik değerlerine ihtiyaç vardır. Ayrıca, karakter eğitiminde verilen değerleri ile ilgili davranışlar çoğaldıkça; başarı, devamsızlık ve okul ortamı gibi faktörlerde değişiklik ve gelişmelerin beklenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Revell (2002) yaptığı çalışmada Amerika Birleşik Devletleri/ şikago kentinde ilkokul  ğrencilerinin karakter ve değer eğitimi ile ilgili farkındalıklarını incelemiştir. Kişisel değerlerin yanı sıra “Amerikalı olmak, kimliksel özellikler” gibi değerlerin de öğrenciler tarafından karakter ya da değerler eğitiminde verilirken öğrencilerin bunların farkında olup olmadıklarına, değerlerine bağlılıklarına bakılmıştır. Buna göre ilkokul öğrencileri karakter eğitimi ile ilgili farkındalık davranışları göstermemişlerdir.  rt k programın çok güçlü olarak uygulandığı bu ülkede, bu farkındalıkların öğrencilerin okullarına ve öğretmenlerine bağlı oldukları da tespit edilmiştir.

Coğrafya eğitiminde değer eğitimi ile ilgili diğer yayınlar incelendiğinde Annette (1974) “Values in Geography”, Edynbry ve ark. (1977) “Attitudes and Values in Geography Teaching”, Huckle (1983) “Values Education Through Geography: A Radical Critique”, Lockton(1990) “Geography's Impact on Human Values”, Slater (1994) “Education Through Geography: Knowledge, Understanding, Values and Culture” , Lambert (1999) “Geography and moral education in a super complex world: The significance of values education and some remaining dilemmas”, Shaw (2005) “Mapping the terrain –values education and geography”, Hopwood (2008) “Values in geographic education: the challenge of attending to learners' perspectives” adlı  alışmalar  n plana  ıkmaktadır. Bunlara ek olarak, Leirvik, (2007); Knafo (2003); Lamberta (2004); Chandler (2005); El Hassan ve Kahil (2005); Arweck, ve Nesbitt, (2004); Haydon, (2004); Germaine (2001);

Ruyter, (2002); Richardson, Tolson, Huang ve Lee (2009); Tillman, (2001) Kinnier, Kernes, ve Dautheribes, (2000); Kirschenbaum, (2000); Veugelers, (2000); Johonson ve Immerwahr. (1995); Hill, (1998); Halstead ve Taylor, (2000); Carr, (2000); Bailey, (2000); Lickona, (1991 ve 1997); Leming, (1997); Prencipe, ve Helwig, (2002); Ryan, (1993); Titus, (1994) çalışmalarında değerler ya da karakter eğitimi, çeşitli değişkenler, açıları, öğrenci ve okul düzeylerine göre araştırmışlardır. Görüldüğü üzere yurtdışında yapılan Coğrafya-değer eğitimi ilişkisi üzerine çalışmalar, Türkiye’de yapılan çalışmalara kıyasla; sayısal olarak çok daha fazladır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, araştırmada verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinde yararlanılan teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ortaöğretim Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler eğitiminin mevcut durumu, bu dersin öğretimini yapan öğretmenlerinin görüşleri alınarak belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin görüş ve önerileri de göz önünde bulundurularak öğretmenlere yönelik değer eğitimi ile ilgili örnek bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmada hem nicel, hem de nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Karma araştırmada; (görüşme, odak grupları, katılımlı gözlem, açık uçlu anket gibi) nitel veri toplama yöntemleri vasıtasıyla yeni başlıkları keşfetme, yeni kuram inşa etmeye yardım etme ve nicel veri toplama için içerik sağlamak amacıyla büyük bir potansiyel sağlamaktadır. Karma araştırma ile kastedilen, nitel araştırmalar ile daha çok örgütsel araştırmalarda bir deneyimi paylaşmak veya konu hakkında bilgi toplamak, toplanan verileri açıklamak ve nicel bulguları netleştirmek ve katılımcılardan elde edilmiş olan verilerin farklı boyutlarını keşfetmek amacıyla her iki yöntemin birlikte kullanılmasıdır. Açık uçlu sorular araştırmayı keşfetme, açıklama ve bilgileri doğrulama amacıyla kullanılırken; nicel yöntemler çalışmanın en güçlü değişkenlerini ayırmaya çalışmak ve değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermek için kullanılır. Nitel veri toplama teknikleri ile olaylar gözlenen değişim kadar yol alır ve bilgi elde etme süreçlerine ilişkin özellikleri

etkilidir (Jackson ve Trochim, 2002; Borkan 2004'ten akt. Vitale, Armenakis ve Feild, 2008: 89-90).

Bu araştırmanın nicel boyutunda betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeline uygun geliştirilen anket kullanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinin sebebi yapılan araştırmaya uygun olduklarının tespit edilmesidir. Çünkü tarama modeli araştırmalar ile öğretmenler, denetmenler ve yöneticiler hakkında bilgi toplamak, bunları değişkenlerle olan ilişkileri yönünden incelemek kolay olmaktadır (Kaptan,1998:62).

Araştırmanın nitel boyutunda ise araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Çünkü çalışmada öğretmenlerin mevcut durum ve önerilerini betimlemek amaçlandığı için bu yöntem ve model seçilmiştir. Veri toplama tekniği olarak görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme tekniğini kendi içinde yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler olarak sınıflamak mümkündür. Yarı-yapılandırılmış görüşmede sorular önceden belirlenir ve bu sorularla veriler toplanmaya çalışılır (Karasar, 1998). Bu araştırmanın verileri, görüşme türlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir. Geçerli ve tam bilgi-data toplayabilmek için sürecin irdelenmesi gerekir. Görüşülen kişiye kendini ifade etme imkânı ve gerektiğinde derinlemesine bilgi edinme olanağı vermesi bakımından zengin bir veri toplama yöntemidir (Balcı, 2009; Büyüköztürk, Çakmak ve diğerleri, 2010). Veriler toplandıktan sonra içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir.

İçerik analizi tekniği son zamanlarda en sık kullanılan nitel araştırma tekniklerinden biridir. Alan yazında bu tekniğin çeşitli tanımlamaları görülmektedir. Stacey (1970), nitel verilerin nicel hale getirildiği bir teknik; Smith (1975), eldeki mevcut verileri özetleyerek, karşılaştırarak ve sınıflandırarak başka şekle getirerek analiz etmek şeklinde tanımlamışlardır. İçerik analizi; kişilerin ürettiği yazı ya da konuşmaları sayısal veriler haline getirerek, bağlamı da o yazı ve konuşmalarla sınırlı tutarak inceleyen tekniktir (Gür, 2011). İçerik analizi herhangi bir metni, -genellikle- metinsel bağlamı içinde açıklar. Metnin ortaya çıktığı bağlam; psikolojik, sosyolojik, kültürel vb. açılardan incelenmeden, metinde kurgulanan zaman ve mekânla sınırlı kalınarak metnin içeriği değerlendirilir (Gür, 2011). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi, içerik analizi; konuşma ya da yazılardaki görüş, yargı, bilgi, gönderim ve çıkarımları gruplayarak, karşılaştırarak sayısal hale getirerek analiz eden bir teknik olduğu görülmektedir.

3.2. Çalışma Grubu

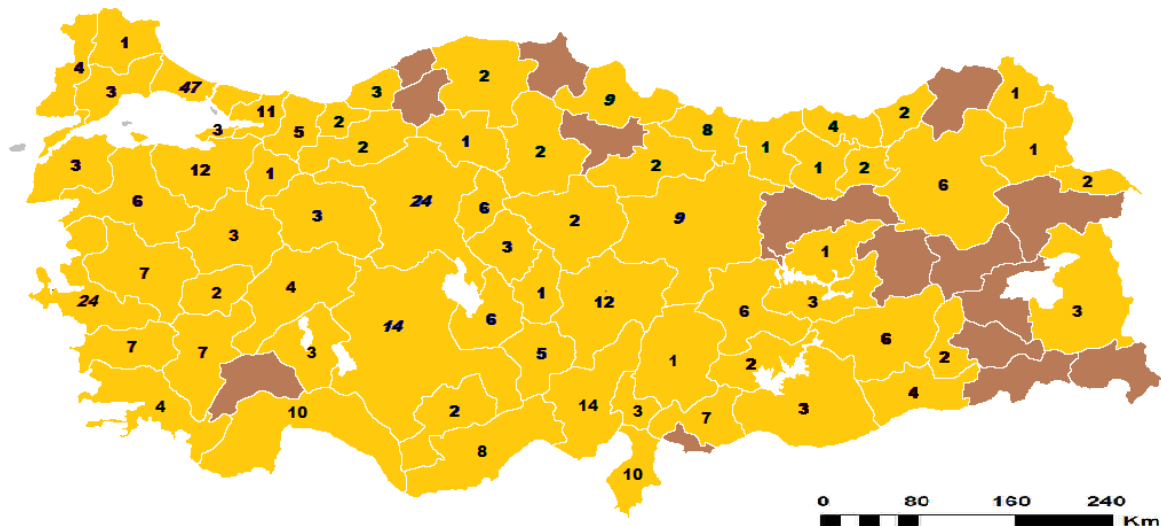
3.2.1. Araştırmanın Nicel Kısmı İçin Çalışma Grubu

Araştırmamanın nicel kısmı için çalışma grubunu Türkiye genelinden seçilen 380 Coğrafya öğretmeni oluşturmuştur. Çalışma grubundaki öğretmenlerin cinsiyet özellikleri, çalıştıkları illere göre, çalıştıkları okul türüne göre, mesleğindeki hizmet süresine göre, en son bitirdiği okul türüne göre, bitirdiği yükseköğretim programına göre ve herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma durumuna göre dağılımları tablo 1-2-3-4 ve 5'te verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Cinsiyet Özellikleri

Cinsiyetiniz?		
Yanıt	Sayı	Yüzde (%)
Kadın	139	36,58
Erkek	241	63,42
Toplam	380	100

Tablo 1'de görüldüğü üzere, araştırmanın çalışma grubunda yer alan kadın öğretmenler 139 kişi ile %36,58'i, erkek öğretmenler ise 241 kişi olarak %63,42'yi oluşturmaktadır.

Şekil 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Çalıştıkları İllere Göre Dağılımı

Şırnak, Hakkâri, Bitlis, Siirt, Ağrı, Muş, Bingöl, Erzincan, Artvin, Amasya, Bartın, Karabük ve Burdur illerinden katılımcı olmamıştır. En fazla katılım 47 kişi ile İstanbul

olurken, 24 er katılım ile İzmir ve Ankara takip etmiştir. 5 öğretmen ise çalıştığı ili belirtmemiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Dağılımı

Yanıt	Sayı	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	171	45,00
Anadolu Öğretmen Lisesi	19	5,00
Anadolu İmam Hatip Lisesi	18	4,74
Fen Lisesi	10	2,63
Devlet Lisesi (Düz Lise)	73	19,21
Meslek veya Ticaret Lisesi	80	21,05
Spor Lisesi	1	0,26
Sosyal Bilimler Lisesi	5	1,32
Güzel Sanatlar Lisesi	1	0,26
İmam Hatip Lisesi	2	0,53
Toplam	380	100

Tablo 2'de görüldüğü üzere, araştırmanın örnekleminde yer alan öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre en az katılım 1er kişi ile %0,26'yı Güzel Sanatlar Lisesi ve Spor Lisesi oluşturmaktadır.

En fazla katılım ise 171 kişi ile %45,00'i Anadolu Lisesinde görev yapan öğretmenler olmuştur. Daha sonra Meslek veya Ticaret Lisesi 80 kişi ile %21,05'i, Devlet Lisesi (Düz Lise) 73 kişi %19,21'i takip etmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Mesleğindeki Hizmet Süresine Göre Dağılımı

Yanıt	Sayı	Yüzde (%)
1 - 5 yıl	56	14,74
6 - 10 yıl	138	36,32
11 - 15 yıl	109	28,68
16 - 20 yıl	42	11,05
21 - 25 yıl	14	3,68
25+	21	5,53
Toplam	380	100

Tablo 3'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet süreleri incelendiğinde 21-25 yıl arasında hizmet süresine sahip olan 14 öğretmen % 3,68 ile araştırma çalışma

grubunun en küçük grubunu oluşturmuştur. 25 ve daha fazla hizmet süresi olan 21 öğretmen çalışma grubunun % 5,53'ünü oluşturmuştur. 16-20 yıl arası hizmet süresine sahip 42 öğretmen % 11,05'i, 1-5 yıl arası hizmet süresine sahip 56 öğretmen % 14,74'ü, 11-15 yıl arası olan 109 öğretmen % 28,68'i oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubunun en büyük grubunu 6 - 10 yıl hizmet süresine sahip 138 öğretmen % 36,32'sini oluşturmuştur.

Tablo 4. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin En Son Bitirdiği Okul Türüne Göre Dağılımı

En son bitirdiğiniz okul türünü seçiniz.		
Yanıt	Sayı	Yüzde (%)
Eğitim Fakültesi	215	56,58
Fen - Edebiyat Fakültesi	100	26,32
Lisansüstü	67	17,63
Diğer	11	2,89

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin en son bitirdiği yükseköğretim programı incelendiğinde Eğitim Fakültesi programlarından mezun olan 215 öğretmen %56,58 ile çalışma grubunun en büyük grubunda yer almışlardır. Fen-Edebiyat Fakültesi programlarından mezun olan 100 öğretmen çalışma grubunun % 26,32'sini, Lisansüstü eğitimi bitiren 67 öğretmen çalışma grubunun % 17,63'ünü oluşturmuştur.

Diğer fakültelerin programlarından mezun olduğunu ifade eden 11 öğretmen ise örnekleme % 2,89'unu oluşturmuştur. Bu 11 öğretmenin mezun olduğu programların dağılımları şöyledir: Tezsiz Yüksek Lisans Programları (4), Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (3) Doktora Öğrencisi (1) Doktora (1) 2. Lisans Hukuk Fakültesi (1) Yüksek Öğretmen Okulu (1).

Tablo 5. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Bitirdiği Yükseköğretim Programına Göre Dağılımı

Yanıt	Sayı	Yüzde (%)
Coğrafya Öğretmenliği Bölümü	234	61,58
Coğrafya Bölümü	143	37,63
Diğer	4	1,05

Tablo 5'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin bitirdiği yükseköğretim programına göre alanları incelendiğinde; Coğrafya Öğretmenliği Bölümü alanından mezun olan 234 öğretmen % 61,58 ile çalışma grubunun büyük grubunda yer almışlardır. Coğrafya Bölümü mezunu olan 143 öğretmen % 37,63'ünü, diğer yükseköğretim alanlarından mezun olan 4 öğretmen ise çalışma grubunun % 1,05'ini oluşturmuştur.

Tablo 6. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumuna Göre Dağılımı

Yanıt	Sayı	Yüzde (%)
Evet	199	52,37
Hayır	179	47,11
Yanıt yok	2	0,53

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 199'u % 52,37'si herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye iken, 179 öğretmen ise % 47,11'i herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadığını belirtmiştir. 2 Öğretmen ise % 0,53 yanıt vermemiştir.

3.2.2. Araştırmanın Nitel Kısmı İçin Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel boyutunda ise nitel verilerin değerlendirilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Patton, 1997). Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan örneklem grubuyla çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005:112). Bu çalışmada görüşme yapılacak olan öğretmenlerin belirlenmesinde, açık uçlu sorulara ve ankette yer alan maddelere tam yanıtlar veren öğretmenler olması, sorulara cevap vermek için gönüllü olunması, programa hakim olması ölçüt olarak alınmıştır.

Programda yer alan 10 değer için (Dayanışma, Hoşgörü, Bilimsellik, Sevgi, Saygı, Duyarlılık, Vatanseverlik, Barış, Estetik ve Sorumluluk) görüşmeler 85 Coğrafya öğretmeni ile sınırlandırılmıştır. Bu öğretmenler; Ankara, Sivas ve Kayseri illerinde çalışan, 34 kadın-51 erkek ve 10-22 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerdir.

3.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında hem nicel, hem de nitel yaklaşımlar bir arada kullanılmıştır. Nicel ve nitel veriler araştırmacı tarafından (Yalar, 2010)'dan faydalanılarak hazırlanan anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu yolu ile toplanılmıştır.

3.3.1. Nicel Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel verilerinin toplanması için bir internet sitesi (www.tanercifci.com) kurulmuştur. Anket içinde ayrıca bir veri tabanı;

(<http://anket.tanercifci.com/index.php?r=survey/index/sid/889439/lang/tr>) oluşturulmuştur. Lime survey ([LimeSurvey](http://www.limesurvey.org) Sürüm 2.00+ Build 130428) adlı profesyonel anket hazırlama programı ile veriler toplanmıştır.

Çalışma için çeşitli internet sitelerinde, gruplarda ve bireysel olarak duyurular yapılmıştır. 04-06-2013 tarihinde başlayan veri toplama işlemleri 21-09-2013 tarihinde sona ermiştir. Araştırmaya 402 kişi katılmış olup bunlardan 380 kişi tam cevap vermiştir. 22 kişi eksik yanıt vermiş veya hiç yanıt vermemiştir. Bunlar değerlendirmeye alınmamıştır.

Günümüzde internetin giderek artan rolü, birçok alanda olduğu gibi araştırma sürecinde de (birincil kaynaklardan veri toplama işlemlerinde) önem kazandığını vurgulanmaktadır. Anketlerin hazırlanma şekilleri bazı dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Posta ile yapılan anketlerde posta maliyetleri ve posta bekleme süresi gibi sorunlar, telefonla ankette sağlıklı kayıt yapamama ve telefon maliyetleri gibi sorunlar, yüz yüze görüşmede anketin baskı ve çoğaltılma maliyeti gibi dezavantajlar söz konusu olabilmektedir. İnternet aracılığıyla yapılan anketler verilerin daha verimli toplanmasının yanı sıra analiz aşamasında sağladığı yararlar nedeniyle de telefon ve posta ile veri toplama yöntemlerine güçlü bir alternatif yöntem teşkil etmektedir. Özellikle uzak mesafede bulunan çok sayıda kişinin katılacağı anketler için internet aracılığıyla yapılan anketleri kullanmak faydalı olmaktadır (Kahneman,2004, akt. Çakıroğlu,2008:57-58). Bu çalışmada da internetin hız, emek ve zaman için yaptığı katkılardan faydalanılmıştır.

Yapılan araştırmalarda sonucun ne kadar geçerli olduğunun bilinmesi bir zorunluluktur. İyi bir ölçme ve ölçmeyi gerçekleştiren ölçme aracında aranan temel niteliklerden en önemli ikisi: güvenilirlik ve geçerliktir (Turgut, 1977; Tekin, 1977; Uysal, 1975; Akt: Karasar,2008).

Nicel kısım için geliştirilen anket geçerlilik çalışması için 5 konu alanı uzmanı öğretim üyesinin görüş, düşünce ve eleştirileri alınmış ve sorulara son şekli verilmiştir. Soruların güvenilirliği ve pilot çalışmalarında ise 178 öğretmen 18 soru üzerinden değerlendirmeye

alınmıştır. Bu pilot çalışmadaki 178 öğretmen katılımcı 380 öğretmen arasından seçilmiştir. Anketteki 4-5-6-7-8-9-11-12-13-14. ve 16. sorular Yalar 2010 tarafından yapılan ölçekten faydalanılarak hazırlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 18.00 paket programında değerlendirilmiştir. Sonuçların güvenilirliği için Cronbach's Alpha katsayısı (,702) çıkmıştır.

Elde edilen verilerden her bir ölçeğin güvenilirlik değerine bakılmıştır ve aşağıda verilen değerlere göre ölçeklerin güvenilirliği değerlendirilmiştir. Cronbach's Alpha katsayısının değerlendirilme ölçütü (Tavşancıl, 2006) şöyledir:

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Bu bağlamda (,702) soruların oldukça güvenilir olduğunu görülmektedir.

3.3.2. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmanın nitel boyutunda, her bir değere ilişkin öğretmenlerle görüşme yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formları ile veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu yaklaşımında; görüşmeci önceden hazırladığı konulara sadık kalarak, gerek önceden hazırlanmış soruları sorma, gerek bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Yarı yapılandırılmış görüşme, hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi kolaylaştırır. Bunun yapılabilmesi için geçerli ve tam bilgi-data toplayabilmek için sürecin irdelenmesi gerekir. Sonuç olarak, görüşülene kendini ifade etme imkânı ve gerektiğinde derinlemesine bilgi edinme olanağı vermesi bakımından zengin bir veri toplama yöntemidir (Balcı, 2009; Büyüköztürk, Çakmak ve diğerleri, 2010). Bu sebeplerden dolayı bu çalışmada veri toplamada yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda öğretmenlerin Coğrafya'da değer eğitimi ve geliştirilecek model ile ilgili önerilerini ve düşüncelerini belirlemek amacıyla araştırma anketinde, yarı yapılandırılmış görüşme için açık uçlu üç soru yer almıştır. Bu soruların iç geçerliğini sağlamak için bu sorular 5 konu alanı uzmanına verilmiş ve uzmanların incelemeleri

sonucunda sorular son halini almıştır. Ayrıca Yalar'ın (2010) yaptığı çalışmada hem nicel kısmın hem de nitel kısmın geçerlilik ve güvenilirliği için göz önünde tutulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

3.4.1. Nicel Verilerin Analizi

Bu araştırmanın nicel boyutunda, ölçme aracının uygulanması ile elde edilen veriler, yüzde, frekans, t- testi ve “One Way ANOVA” testlerinden oluşan istatistik tekniklerinden yararlanılarak Coğrafya öğretmenlerin mevcut değer eğitimine ilişkin görüşleri analiz edilmiştir. “Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu” değişkenine göre t-testi sonuçlarına bakılmıştır. “Öğretmenlerin Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik ilgili toplam puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre farklılığı için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakılmıştır. İstatistiksel testlerde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır ve verileri çözümlemede “SPSS 18.00” paket programı kullanılmıştır.

3.4.2. Nitel Verilerin Analizi

Ölçme aracının nitel boyutta uygulanması ile elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizi toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan tema ve boyutların ortaya çıkarılmasında kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 223). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formlarından toplanan veriler, gruplandırılıp kodlanmıştır. Bu kodlamalar 5 tane alan uzmanına incelenmiş onların görüşleri de alınarak listelenmiştir. Daha sonra bu kodlar sırayla yazılarak analiz için frekansları bulunarak sıralanmıştır.

İçerik analizi ile Coğrafya öğretmenlerinin yeni bir model geliştirilmesine ilişkin görüş ve önerileri belirlenip çözümlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular

4.1.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt amacını “Coğrafya öğretmenlerinin Coğrafya derslerindeki değer eğitiminin mevcut durumu ile ilgili görüş ve düşünceleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Amacın çözümlemesine ilişkin öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin frekansları ve yüzdeleri hesaplanmış ve tablo 7’de verilmiştir. Tablo 7-8-9-10 Yalar (2010) faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 7. Öğretmenlerin Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşünceleri

	Tamamen Katılıyor		Katılıyor		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler vatanını sevmeye ve koruma gibi vatan bilincini oluşturan duyguları desteklemektedir.	62	16,32	197	51,84	55	14,48	61	16,05	5	1,32
Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler öncelikle Coğrafyanın konusunu oluşturan mekân ve mekâna ait özelliklerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine hizmet etmektedir.	59	15,53	200	52,63	62	16,32	56	14,74	3	0,79
Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler öğrencilerin yaşadıkları çevreyi algılamalarının yanı sıra öğrencilerin bir dünya algısı geliştirmelerini de destekler.	60	15,79	189	49,74	80	21,05	44	11,58	7	1,84
Coğrafya dersi öğretim programında değerler eğitimi daha fazla yer almalıdır.	125	32,89	179	47,11	50	13,16	22	5,79	3	0,79
Programda değerlerle ilgili içerik yeterli olmadığı için öğretmenler değerleri kendi bilgi birikimleri ile öğrencilere kazandırmaktadır.	99	26,05	182	47,89	53	13,95	43	11,32	2	0,53
Programda değerler eğitimi ile ilgili yeterli etkinliğin ve açıklamanın olmaması bu değerlerin etkili bir biçimde kazandırılmasını zorlaştırmaktadır.	66	17,37	178	46,84	68	17,89	66	17,37	2	0,53
Coğrafya ders programındaki içeriğin yoğunluğu sebebiyle öğretmenler değerler eğitimine yeterince zaman ayıramamaktadır.	83	21,84	151	39,74	49	12,89	87	22,89	10	2,63
Son yıllardaki toplumsal değişimlere oranla programda verilen değerler yeterlidir.	7	1,84	64	16,84	88	23,16	156	41,05	65	17,11
Okulda verilen değerler ailede ve sosyal çevrede yeterince pekiştirilmemektedir.	181	47,63	152	40,00	30	7,89	14	3,68	3	0,79
Programda yer verilen coğrafi değerler yeterlidir.	10	2,63	65	17,11	98	25,79	153	42,26	53	13,95
Öğretmenler değerler eğitiminin kazanılmasında en önemli unsurdur.	158	41,58	161	42,37	35	9,21	22	5,79	4	1,05
Etkili bir değerler eğitimi için disiplinler arası işbirliğine önem verilmelidir.	169	44,47	180	47,37	23	6,05	7	1,84	1	0,26
Şiddet, korku, cinsellik ve saldırganlık içeren bazı yayınlar ve medya okulda verilen değerler eğitimini olumsuz etkilemektedir.	235	61,84	118	31,05	16	4,21	6	1,58	5	1,32

	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Coğrafya öğretmenlerine lisans eğitiminde ve hizmet içi eğitimde değer eğitime yönelik eğitim verilmesi programdaki değerlerin öğrencilere kazandırılmasında önemli rol oynar.	172	45,26	178	46,84	23	6,05	5	1,32	2	0,53
Programdaki değerlerin etkili eğitimi için okullardaki ve sınıflardaki koşullar, yeterli düzeyde olmalıdır	161	42,37	185	48,68	19	5,00	12	3,16	1	0,26
Coğrafya öğretmenlerine yönelik yeni bir değer eğitimi kılavuzuna ihtiyaç vardır.	107	28,16	181	47,63	65	17,11	22	5,79	5	1,32
Programdaki değerler, öğrencilerde doğa ve insana ait değerleri gelecek kuşaklara aktarma bilinci oluşturamaz.	21	5,53	41	10,79	76	20,00	160	42,11	82	21,58
Programdaki değerler, öğrencilere yurdumuzun doğal, tarihî ve kültürel mirasına sahip çıkılması gerektiği bilincini verir.	78	20,53	195	51,32	68	17,89	31	8,16	8	2,11

Tablo 7: Yalar, (2010) tarafından verilen sorulardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler vatanını sevmek ve korumak gibi vatan bilincini oluşturan duyguları desteklemektedir.” görüşüne, öğretmenlerin % 16,32’si, “tamamen katıldığını”, % 51,84’ü de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 14,47’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 16,05’inin “katılmadığını”, %1,32’sinin de “hiç katılmadığını” görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 68,16) Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler, “vatanını sevmek ve korumak gibi vatan bilincini oluşturan duyguları desteklemektedir” görüşünde oldukları söylenebilir.

Vatanseverlik, “bireyin yaşadığı toplum ve vatanı için büyük işler hatta fedakârlıklar yapması” olarak görülmesine karşın, aslında bireyin günlük yaşamda, toplumsal manada payına düşen sorumluluklarını da hakkıyla yerine getirmesi onun vatanseverliğinin bir kanıtıdır (Kılcan, 2013: 54).

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları:

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlakî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan

ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

Coğrafya dersi öğretim programının genel amaçlarında Coğrafi değerlerin “vatan bilincinin” kazanılmasındaki önemini özümser (2005:12).

Programın vizyonu ve ilkeleri Program Türkiye'nin konumsal önemine, vatan bütünlüğüne ve millî değerlere duyarlıdır (2005:17).

Değerlerin, bireylerin vatanını sevmeye ve koruma gibi vatan bilincini oluşturan duyguları desteklemesi gerekmektedir. Bu bağlamda Coğrafya dersi öğrencilere bu değerlerin kazandırılmasında önemli bir görev görmektedir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, “Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler; öncelikle Coğrafyanın konusunu oluşturan mekân ve mekâna ait özelliklerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine hizmet etmektedir” görüşüne, öğretmenlerin % 15,53'ü, “tamamen katıldığını”, % 52,63'ü de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 16,32'dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 14,74'ünün “katılmadığını”, %0,79'sinin de “hiç katılmadığını” görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 68,16) Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler “öncelikle Coğrafyanın konusunu oluşturan mekân ve mekâna ait özelliklerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine hizmet etmektedir” görüşünde oldukları söylenebilir.

İnsan odaklı değerler bütünü olarak mekân, hem gücün yaratılmasında doğrudan etkileyen hem de yaratılan gücün etkilerine maruz kalan bir unsurdur. Mekânın yüklendiğı unsurlar aslında değerler sistemini de yaratır. Diğer bir ifadeyle mekânsal unsurlar insan ve doğanın zaman çizgisi içinde ürettiğı değerlerdir. Mekân ise bu değerler bütünüdür (Hacısalihoglu, 2008:2).

Doğa ve insana ait unsurları anlayarak mekânı doğru ve etkin kullanan nesiller yetiştirilmesinde Coğrafya dersi başat bir rol üstlenmektedir. Mekâna ait değerlerin öğrencilere kazandırılması sürdürülebilir kalkınma açısından da önemlidir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, “Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler öğrencilerin yaşadıkları çevreyi algılamalarının yanı sıra öğrencilerin bir dünya algısı

geliştirmelerini de destekler.” görüşüne, öğretmenlerin % 15,79’u, “tamamen katıldığını”, % 49,74’ü de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 21,05’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 11,58’inin “katılmadığı”, %1,84’ünün de “hiç katılmadığı” görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 65,53) “Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler öğrencilerin yaşadıkları çevreyi algılamalarının yanı sıra öğrencilerin bir dünya algısı geliştirmelerini de destekler” görüşünde oldukları söylenebilir.

Coğrafya eğitimi kendimizi, dünyayla ilişkilerimizi, dünyadaki diğer insanlarla bağlantılarımızı daha iyi anlamamız için değer, bilgi, kavram ve becerileri sunar (Haas, 1989).

Coğrafya bilimi; günümüz dünyasından beslenerek yeni yaklaşımlar geliştirmesi gerekliliği açısından öğrencilerin, günümüz dünyasını anlamaya yönelik bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olur. Öğrenciler, Coğrafya eğitimi ile dünyayı algılama, anlama ve değerlendirme açısından yaşadığı alandan küresel ölçeğe doğa ve insana ait sistemler, süreçler ve dokulara yönelik coğrafi bilinç kazanır (2005:14).

Coğrafi bir bilinç kazanmak ve bunu hayata konfirme etmek Coğrafya eğitimi için önemli bir amaçtır.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Coğrafya dersi öğretim programında, değerler eğitimi daha fazla yer almalıdır” görüşüne, öğretmenlerin % 32,89’u, “tamamen katıldığını”, % 47,11’i de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 13,16’dır. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 5,79’unun “katılmadığı”, %0,79’unun “hiç katılmadığı”, 0,26 cevap vermediği görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (% 80) “Coğrafya dersi öğretim programında değerler eğitimi daha fazla yer almalıdır.” görüşünde birleştikleri söylenebilir.

Halstead ve Taylor (2000:169) göre değer, genel olarak davranışlara rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlardır. Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın çatısının önemli bir bileşeni olan değerlerin, öğretmenlere göre; programı içerisinde yeterince yer almadığı düşüncesinde oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlar program yapıcılarına önemli bir bilgi sunmakta ve yön göstermektedir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, “Programda değerlerle ilgili içerik yeterli olmadığı için öğretmenler değerleri kendi bilgi birikimleri ile öğrencilere kazandırmaktadır” görüşüne, öğretmenlerin % 26,05’i, “tamamen katıldığını”, % 47,89’i de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 13,95’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 11,32’sinin “katılmadığını”, %0,53’ünün “hiç katılmadığını”, 0,26 cevap vermediği görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 73,94) “Programda değerlerle ilgili içerik yeterli olmadığı için öğretmenler değerleri kendi bilgi birikimleri ile öğrencilere kazandırmaktadır” görüşünde oldukları söylenebilir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, “Programda değerler eğitimi ile ilgili yeterli etkinliğin ve açıklamanın olmaması bu değerlerin etkili bir biçimde kazandırılmasını zorlaştırmaktadır.” görüşüne, öğretmenlerin % 17,37’si, “tamamen katıldığını”, % 46,84’ü de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı %17,89’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 17,37’inin “katılmadığını”, %0,53’ünün de “hiç katılmadığını” görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 64,21) “Programda değerler eğitimi ile ilgili yeterli etkinliğin ve açıklamanın olmaması bu değerlerin etkili bir biçimde kazandırılmasını zorlaştırmaktadır.” görüşünde oldukları söylenebilir.

Bu verilere göre, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 73,94) “Programda değerlerle ilgili içerik yeterli olmadığı için öğretmenler değerleri kendi bilgi birikimleri ile öğrencilere kazandırmaktadır” görüşünde birleşmişlerdir. Yine öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 64,21) Programda değerler eğitimi ile ilgili yeterli etkinliğin ve açıklamanın olmaması bu değerlerin etkili bir biçimde kazandırılmasını zorlaştırmaktadır” görüşünde oldukları söylenebilir. Bu sonuçlara paralel olarak, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 61,58) “Coğrafya ders programındaki içeriğin yoğunluğu sebebiyle öğretmenler değerler eğitimine yeterince zaman ayıramamaktadır” görüşündedir.

Sonuç olarak, öğretmenlerin programda değerlerle ilgili olarak daha fazla içeriğe, etkinliğe, açıklamaya yer verilmesi görüşünde oldukları belirlenmiştir. Aksi durumda değerlerin kazandırılmasının ve değerlere yeterli vaktin ayrılmasının zorlaşacağını belirtmişlerdir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Son yıllardaki toplumsal değişmelere oranla programda verilen değerler yeterlidir” görüşüne, öğretmenlerin % 1,84’ü, “tamamen katıldığını”, % 16,84’ü de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 23,16’dır. Buna

karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 41,05'inin "katılmadığı", %17,11'inin de "hiç katılmadığı" görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin yarısından fazlasının (% 58,16) "Son yıllardaki toplumsal değişmelere oranla programda verilen değerler yeterlidir" görüşüne karşı oldukları söylenebilir.

Popüler kültürün etkisiyle son yıllarda toplumların değer algılarında değişiklikler meydana gelmiştir. Değerlerin yozlaşmasını etkileyen araçlar: kitle haberleşmesi, ekonomik politikalar, kültür politikası ve eğitim politikası olarak sınıflandırılabilir. Özellikle konumuz ile ilgili olarak eğitim, değerlerin korunmasında ve yaşatılmasında temel görevler üstlenmektedir. Coğrafya eğitimi de bu sürecin dışında tutulmamalıdır.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, "Okulda verilen değerler ailede ve sosyal çevrede yeterince pekiştirilmemektedir" görüşüne, öğretmenlerin % 47,63'ü, "tamamen katıldığını", % 40,00'ı da "katıldığını" belirtmiştir. "kararsızım" diyenlerin oranı % 7,89'dur. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 3,68'inin "katılmadığı", %0,79'unun de "hiç katılmadığı" görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (% 87,63) "Okulda verilen değerler ailede ve sosyal çevrede yeterince pekiştirilmemektedir" görüşünde birleştikleri söylenebilir.

Aile toplumun temel sosyal birimidir. Aile, kendi değerlerini bilinçli veya bilinçsiz olarak çocuğa aktarır. İ. Hakkı Baltacıoğlu (1989) göre "Herkes ailenin irsiyeti gibi zihniyetini de taşımaktadır. Çocuklarımızı hangi yönde yetiştirip hazırlarsak onlarda ona göre şekillenir. Yarınki toplumumuzun güçlü ve huzurlu insanlardan meydana gelebilmesi için, çağın bilgileri ile donatılmış, kendi inanç, örf ve âdetlerine, değerlerine bağlı ve saygılı, çalışkan, hür düşünceli ve hoşgörülü nesiller yetiştirmek ailenin en başta gelen görevi olmalıdır (Çavdarıcı, 2002:17).

Toplumlar, değerlerini geliştirip devam ettirebildikleri ölçüde, devamlı ve verimli olurlar. Bu bağlamda sosyal çevrede, aile gibi değerlerin kazanıldığı önemli bir alandır. Gerek ailede gerekse de sosyal çevrede değerlerin pekiştirilmemesi bireylerin bir bütün gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, "Programda yer verilen coğrafi değerler yeterlidir" görüşüne, öğretmenlerin % 2,63'ü, "tamamen katıldığını", % 17,11'i de "katıldığını" belirtmiştir. "kararsızım" diyenlerin oranı % 25,79'dur. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 40,26'inin "katılmadığı", %13,95'inin de "hiç katılmadığı" görülmüştür. %0,26 cevap

vermediği görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin yarıdan fazlasının (% 54,21) “Programda yer verilen coğrafi değerler yeterlidir” görüşüne karşı oldukları söylenebilir.

Bu sonuçlara göre öğretmenler değerlerin Coğrafya ile ilişkilendirilmesini istemektedir. Bu bağlamda evrensel değerlerin Coğrafya dersi ile ilişkilendirilerek verilmesi dersin amaçları ve kazanımları doğrultusunda daha etkili olabilir. Örneğin programda yer alan “duyarlılık” değeri “Doğal Çevreye Duyarlılık” “Kültürel Mirasa Duyarlılık” gibi daha da özelleştirilerek Coğrafya dersi ile ilişkilendirmek gerekir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Öğretmenler değerler eğitiminin kazanılmasında en önemli unsurdur” görüşüne, öğretmenlerin % 41,58’i, “tamamen katıldığını”, % 42,37’si de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 9,21’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 5,79’unun “katılmadığı”, %1,05’unun de “hiç katılmadığı” görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (% 83,95) “Öğretmenler değerler eğitiminin kazanılmasında en önemli unsurdur” görüşünde birleştikleri söylenebilir.

Öğretmen, okulda verilen eğitim sisteminin en temel ögesidir. Toplumdaki huzur ve sosyal barışın sağlanmasında, bireylerin sosyalleştirilmesi ve toplumsal hayata hazırlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında, öğretmenler başrolü oynamaktadır. Öğretmenler toplumların gerçek mimarları ve insan kişiliğini şekillendiren gerçek sanatkarlarıdır (Özden, 2002: 9). Coğrafya öğretmenleri de bu değerlerin kazanılmasında en önemli unsurun öğretmen olduğunu görüşünde oldukları görülmektedir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Etkili bir değerler eğitimi için disiplinler arası işbirliğine önem verilmelidir” görüşüne, öğretmenlerin % 44,47’si, “tamamen katıldığını”, % 47,37’si de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 6,05’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 1,84’ünün “katılmadığı”, %0,26’sının da “hiç katılmadığı” görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin tamamına yakın bölümünün (% 91,84) “Etkili bir değerler eğitimi için disiplinler arası işbirliğine önem verilmelidir” görüşünde birleştikleri söylenebilir.

Disiplin, kendine özgü eğitim alt yapısı, yöntemleri ve içeriği olan ve herhangi bir alanda yeni bilgi üretebileceğini ve söz konusu alanda daha ileri düzeyde bilgiler geliştirilebileceğini kanıtlamış bir araştırma alanına verilen isimdir. Her disiplinin kendine özgü doktrini, profesyonel dili, terminolojisi, entelektüel öncüleri ve takipçileri bulunur.

Disiplin, bilginin kendi eğitim geçmişi, prosedürleri, yöntemleri ve içeriğiyle birlikte özelleşmiş şeklidir (Berger, 1970; Becher, 1989; Parker, 2002; Piaget, 1972; Akt. Turna, Bolat ve Keskin, 2012).

Coğrafya dersi yaklaşımı gereği konulara bütünsel bir bakış açısı getirmiştir. Konular işlenirken kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmamak kaydıyla etkileşim hissettirilmeli, öğrencilerde olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünebilme becerisi geliştirilmelidir. Örneğin, volkanizmadan söz ederken volkanik bir arazide oluşan toprakların çok verimli olduğundan ya da sanayi bölgelerinin oluşumunda coğrafi şartların önemi vurgulanırken, siyasi kararların da etkisinden bahsedilmelidir. Zaman zaman başka bilim dalları ve disiplinlerin konularından örnekler ele alınarak karşılıklı etkileşim vurgulanmalıdır. Örneğin, fizikçilerin gazlar ile ilgili konularının Coğrafyada pek çok olayın anahtarı olduğu, tarihçilerin olayların sebep ve sonuçlarını bulmada mekâna ait özellikleri de kullandıkları gibi. (CDÖP,2005;6) Öğretmenlere göre Coğrafya dersinde diğer disiplinlerle ilişki kurulması değerlerin kazanılmasında daha etkili olacaktır.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, “Şiddet, korku, cinsellik ve saldırganlık içeren bazı yayınlar ve medya okulda verilen değerler eğitimini olumsuz etkilemektedir” görüşüne, öğretmenlerin %61,84’ü, “tamamen katıldığını”, %31,05’i de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı %4,21’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin %1,58’inin “katılmadığı”, %1,32’sinin de “hiç katılmadığı” görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin tamamına yakın bölümünün (% 92,89) “Şiddet, korku, cinsellik ve saldırganlık içeren bazı yayınlar ve medya okulda verilen değerler eğitimini olumsuz etkilemektedir” görüşünde birleştikleri söylenebilir.

Kitle iletişim araçları, serbest zamanın organize edilmesinde ve kitlelerin kontrol altında tutulmasında çok önemli bir etkinliğe erişmiştir. Bunu George Comstock “artık hiçbir şey televizyondan önceki gibi değildir” şeklinde dile getirmektedir. Kitle iletişim araçları, bireylerin dışsal dünyayla ve sosyal gerçeklerle ilgili ilk elden ve kendi başlarına edindikleri bilgi ve düşüncelerin oranını gitgide azaltmaktadır. “Ne olduğumuzu, ne olmamız gerektiğini, dışa karşı nasıl görünmemiz gerektiğini benimsetebilen kitle haberleşme araçları, yeni yeni davranışlar edinmemiz, kendimizi bize söylenen tipe benzetmemiz yönünden de etkin olabilmektedir” (Arık, 2009: 20; Mills, 1974:440; Akt.Ceylan,2012; 47).

Amerika’da yapılan araştırmalar normal bir ilköğretim okulu öğrencisinin televizyon karşısında haftada 30 saat harcadığını ve 16 yaşına kadar ortalama 200.000 şiddet sahnesi, 40.000 cinsellik içeren sahne izlediğini ortaya koymuştur. Bu nedenle birçok genç medya kültürünün etkisi altında ve ahlaki değerlerini geliştirmektedir. Televizyonların ve gençleri etkileyen diğeri yayınlar nedeniyle ABD’de yaşayan gençler arasında toplum için zararlı akımlar doğmuştur (Lickona, 1992:5; akt. Akbaş,2004:70). Öğretmenlere göre de bu tür yayınlar değerleri zayıflatmakta ve olumsuz etkilemektedir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Coğrafya öğretmenlerine lisans eğitiminde ve hizmet içi eğitimde değer eğitime yönelik eğitim verilmesi programdaki değerlerin öğrencilere kazandırılmasında önemli rol oynar” görüşüne, öğretmenlerin %45,26’sı, “tamamen katıldığını”, %46,84’ü de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 6,05’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 1,32’sinin “katılmadığını”, %0,53’ünün de “hiç katılmadığını” görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin tamamına yakın bölümünün (% 92,1) “Coğrafya öğretmenlerine lisans eğitiminde ve hizmet içi eğitimde değer eğitime yönelik eğitim verilmesi programdaki değerlerin öğrencilere kazandırılmasında önemli rol oynar” görüşünde birleştikleri söylenebilir.

Bu bulgulardan öğretmenlerin büyük bir bölümünün değerler eğitimi ile ilgili lisans eğitiminde ve düzenlenecek hizmet içi eğitimlerle yapılacak çalışmaların faydalı olacağı görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Programdaki değerlerin etkili eğitimi için okullardaki ve sınıflardaki koşullar, yeterli düzeyde olmalıdır” görüşüne, öğretmenlerin %42,37’si, “tamamen katıldığını”, %48,68’i de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı %5,00’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin %3,16’sının “katılmadığını”, %0,26’sının da “hiç katılmadığını” %0,53 cevap vermediği görülmüştür. Bu verilere göre, öğretmenlerin tamamına yakın bölümünün (%91,05) “Programdaki değerlerin etkili eğitimi için okullardaki ve sınıflardaki koşullar, yeterli düzeyde olmalıdır” görüşünde birleştikleri söylenebilir.

Okul yada sınıf, bütün değerlerin oluştuğu ortamlardandır. Eğer bu ortamlar öğrenci düzeyine ve dersin gereklerine uygun değilse; etkili bir eğitim vermek zorlaşabilir. Bu bağlamda değerler de eğitimin bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Öğretmenlerin

neredeyse tamamına yakını “Programdaki değerlerin etkili eğitimi için okullardaki ve sınıflardaki koşullar, yeterli düzeyde olmalıdır” görüşünde birleştikleri belirlenmiştir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Coğrafya öğretmenlerine yönelik yeni bir değer eğitimi kılavuzuna ihtiyaç vardır” görüşüne, öğretmenlerin % 28,16’sı, “tamamen katıldığını”, %47,63’ü de “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı % 17,11’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin % 5,79’unun “katılmadığı”, %1,32’sinin de “hiç katılmadığı” görülmüştür.

Bu verilere göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (% 75,79) “Coğrafya öğretmenlerine yönelik yeni bir değer eğitimi kılavuzuna ihtiyaç vardır” görüşünde birleştikleri söylenebilir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Programdaki değerler, öğrencilerde doğa ve insana ait değerleri gelecek kuşaklara aktarma bilinci oluşturmaz” görüşüne, öğretmenlerin %5,53’ü, “tamamen katıldığını”, %10,79’u da “katıldığını” belirtmiştir. “kararsızım” diyenlerin oranı %20,00’dir. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin %42,11’inin “katılmadığı”, %21,58’inin de “hiç katılmadığı” görülmüştür.

Bu verilere göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%63,69) “Programdaki değerler, öğrencilerde doğa ve insana ait değerleri gelecek kuşaklara aktarma bilinci oluşturmaz” görüşüne karşı oldukları söylenebilir. Programın genel amaçları, ilkeleri, yaklaşımı ve vizyonu açısından öğretmenlerin önemli bir bölümünün doğa ve insana ait değerlerin kazandırılmasında programın bir bilinç kazandırmada yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “Programdaki değerler, öğrencilere yurdumuzun doğal, tarihî ve kültürel mirasına sahip çıkılması gerektiği bilincini verir” görüşüne, öğretmenlerin %20,53’ü, “tamamen katıldığını”, %51,32’si de “katıldığını” belirtmiştir. “Kararsızım” diyenlerin oranı %17,89’dur. Buna karşılık, bu görüşe öğretmenlerin %8,16’sının “katılmadığı”, %2,11’inin de “hiç katılmadığı” görülmüştür.

Bu verilere göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%71,85) “Programdaki değerler, öğrencilere yurdumuzun doğal, tarihî ve kültürel mirasına sahip çıkılması gerektiği bilincini verir” görüşünde birleştikleri söylenebilir.

4.1.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt amacını “Coğrafya öğretmenleri değerleri kazandırmak için hangi öğretme yaklaşımı, yöntem, teknik ve etkinliklerini ve ne sıklıkla kullanıyor?” Amacın çözümlenmesine ilişkin öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin frekansları ve yüzdeleri hesaplanmış ve tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Değerleri Kazandırmak İçin Kullandıkları Öğretme Yaklaşımı, Yöntem, Teknik Ve Etkinlikler

	Her Zaman		Çoğu Zaman		Arasıra		Çok Az		Hiçbir Zaman		Yanıt yok	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Değerlerin gizli öğretimi (örtük program) yaklaşımı	26	6,84	92	24,21	151	39,74	84	22,11	21	5,53	6	1,58
Değer Aktarma (değerlerin doğrudan öğretimi) yaklaşımı	48	12,63	133	35,00	119	31,32	62	16,32	12	3,16	6	1,58
Değer Açıklama (değer belirginleştirme) yaklaşımı	29	7,63	130	34,21	143	37,63	57	15,00	14	3,68	7	1,84
Ahlaki muhakeme (ahlaki ikilem/ahlaki gelişim) yaklaşımı	24	6,32	56	14,74	117	30,79	127	33,42	40	10,53	16	4,21
Bütüncül yaklaşım: Kohlberg’in adil topluluk okulları yaklaşımı	9	2,37	21	5,53	57	15,00	152	40,00	116	30,53	25	6,58
Değerler analizi yaklaşımı	10	2,63	39	10,26	96	25,26	156	41,05	54	14,21	25	6,58
Karakter eğitimi yaklaşımı	19	5,00	67	17,63	103	27,11	129	33,95	39	10,26	23	6,05
Düz anlatım	43	11,32	112	29,47	145	38,16	53	13,95	17	4,47	10	2,63
Tartışma	53	13,95	193	50,79	107	28,16	17	4,47	3	0,79	7	1,84
Örnek olay yöntemi	111	29,21	169	44,47	72	18,95	14	3,68	8	2,11	6	1,58
Problem çözme	27	7,11	67	17,63	130	34,21	120	31,58	24	6,32	12	3,16
Bireysel Çalışma	6	1,58	34	8,95	63	16,58	170	44,74	85	22,37	22	5,79
İşbirliğine Dayalı Öğretim	22	5,79	61	16,05	148	38,95	108	28,42	25	6,58	16	4,21
Soru Cevap	78	20,53	197	51,84	83	21,84	8	2,11	6	1,58	8	2,11
Beyin Fırtınası	38	10,00	94	24,74	142	37,37	61	16,05	33	8,68	12	3,16
Altı Şapka Tekniği	4	1,05	12	3,16	78	20,53	143	37,63	118	21,05	25	6,58
Konuşma Halkası	3	0,79	9	2,37	38	10,00	123	32,37	176	46,32	31	8,16

Görüş Geliştirme	12	3,11	31	8,16	84	22,11	117	30,79	119	31,32	17	4,47
İstasyon Tekniği	3	0,79	4	1,05	22	5,79	74	19,47	244	64,21	33	8,68
Drama	3	0,79	15	3,95	49	12,89	72	18,95	216	56,84	25	6,58
Zihin Haritası Tekniği	5	1,32	19	5,00	23	6,05	53	13,95	249	65,53	31	8,16
Balık Kılıcı	0	0	4	1,05	34	8,95	69	18,16	243	63,95	30	7,89
Gezi Gözlem	15	3,95	76	20,00	140	36,84	69	18,16	57	15,00	23	6,05
Kartopu Tekniği	0	0	7	1,84	34	8,95	67	17,63	242	63,68	30	7,89
Akvaryum (İç Çember) Tekniği	1	0,26	5	1,32	16	4,21	60	15,79	261	68,68	37	9,14
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Akran öğretimi	5	1,32	28	7,37	94	24,74	97	25,53	125	32,89	31	8,16
Diğer	1	0,26	5	1,32	32	8,42	104	27,37	182	47,89	56	14,7

Değerlerin gizli öğretimi (örtük program) yaklaşımı konusunda, öğretmenlerin %6,84'ü bu yöntemi “her zaman”, %24,21'i de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %39,74'tür. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %22,11'i “çok az”, %5,53'ü “hiçbir zaman” cevabı vermiş, %1,58'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin küçük bir bölümünün (% 31,05) değer eğitiminde Değerlerin gizli öğretimini sık kullandığı belirtilebilir. Sonuç olarak; Değerlerin gizli öğretimi yöntemine öğretmenlerin yeterince yer vermedikleri görülmektedir.

Değer Aktarma (değerlerin doğrudan öğretimi) yaklaşımı konusunda, öğretmenlerin %12,63'ü bu yöntemi “her zaman”, %35,00'i de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %31,32'dir. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %16,32'si “çok az”, %3,16'sı “hiçbir zaman” cevabı vermiş, %1,58'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin yarısına yakınının (%47,63) değer eğitiminde Değer Aktarma yaklaşımını sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Değer Açıklama (değer belirginleştirme) yaklaşımı konusunda, öğretmenlerin %7,63'ü bu yöntemi “her zaman”, %34,21'i de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %37,63'tür. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %15,00'i “çok az”, %3,68'i “hiçbir zaman” cevabı vermiş, %1,84'ü yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin yarısına yakınının (%41,84) değer eğitiminde Değer Açıklama yaklaşımını sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Ahlaki muhakeme (ahlaki ikilem/ahlaki gelişim) yaklaşımı konusunda, öğretmenlerin %6,32'si bu yöntemi “her zaman”, %14,74'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %30,79'dur. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %33,42'si “çok az”, %10,53'ü "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %4,21'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%21,06) değer eğitiminde Ahlaki muhakeme (ahlaki ikilem/ahlaki gelişim) yaklaşımını sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Bütüncül yaklaşım: Kohlberg'in adil topluluk okulları yaklaşımı konusunda, öğretmenlerin %2,37'si bu yöntemi “her zaman”, %5,53'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %15,00'dir. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %40,00'ı “çok az”, %30,53'ü "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %6,58'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin çok az bir bölümünün (%7,90) Bütüncül yaklaşım: Kohlberg'in adil topluluk okulları yaklaşımını sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Değerler analizi yaklaşımı konusunda, öğretmenlerin %2,63'ü bu yöntemi “her zaman”, %10,26'sı da “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %25,26'dır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %41,05'i “çok az”, %14,21'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %6,58'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin çok az bir bölümünün (%12,89) değer eğitiminde Değerler analizi yaklaşımını sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Karakter eğitimi yaklaşımı konusunda, öğretmenlerin %5,00'i bu yöntemi “her zaman”, %17,63'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %27,11'dir. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %33,95'i “çok az”, %10,26'sı "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %6,05'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%22,63) değer eğitiminde Karakter eğitimi yaklaşımını sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Düz anlatım yöntemi konusunda, öğretmenlerin %11,32'si bu yöntemi “her zaman”, %29,47'si de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %38,16'dır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %13,95'i “çok az”, %4,47'si "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %2,63'ü yanıt vermemiştir.

Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin yarısına yakın bir bölümünün (%40,79) değer eğitiminde Düz anlatım yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Tartışma yöntemi konusunda, öğretmenlerin %13,95'i bu yöntemi “her zaman”, %50,79'u da “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %28,16'dır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %4,47'si “çok az”, %0,79'u "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %1,84'ü yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (%64,74) değer eğitiminde Tartışma yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Örnek olay yöntemi konusunda, öğretmenlerin %29,21'i bu yöntemi “her zaman”, %44,47'si de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %18,95'dir. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %3,68'i “çok az”, %2,11'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %1,58'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%73,69) değer eğitiminde Örnek olay yöntemi yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Problem çözme yöntemi konusunda, öğretmenlerin %7,11'i bu yöntemi “her zaman”, %17,63'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %34,21'dir. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %31,58'i “çok az”, %6,32'si "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %3,16'sı yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%24,74) değer eğitiminde Problem çözme yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Bireysel Çalışma konusunda, öğretmenlerin %1,58'i bu yöntemi “her zaman”, %8,95'i de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %16,58'dir. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %44,74'ü “çok az”, %22,37'si "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %5,79'u yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin çok az bir bölümünün (%10,53) değer eğitiminde Bireysel Çalışma yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

İşbirliğine Dayalı Öğretim konusunda, öğretmenlerin %5,79'u bu yöntemi “her zaman”, %16,05'i de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %38,95'dir. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %28,42'si “çok az”, %6,58'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %4,21'i yanıt vermemiştir.

Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%21,84) değer eğitiminde İşbirliğine Dayalı Öğretim yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Soru- Cevap yöntemi konusunda, öğretmenlerin %20,53'ü bu yöntemi “her zaman”, %51,84'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %21,84'dür. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %2,11'i “çok az”, %1,58'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %2,11'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%72,37) değer eğitiminde soru-cevap yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Beyin Fırtınası yöntemi konusunda, öğretmenlerin %10,00'u bu yöntemi “her zaman”, %24,74'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %37,37'dir. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %16,05'i “çok az”, %8,68'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %3,16'sı yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%34,74) değer eğitiminde Beyin Fırtınası yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Gezi Gözlem yöntemini konusunda, öğretmenlerin %3,95'i bu yöntemi “her zaman”, %20,00'si de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %36,84'dür. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %18,16'sı “çok az”, %15,00'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %6,05'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%23,95) değer eğitiminde Gezi Gözlem yöntemini sıklıkla kullandığı söylenebilir. Özellikle estetik, sorumluluk, duyarlılık, sevgi, saygı, vatanseverlik ve Coğrafya ile doğrudan kazandırılacak değerlerin verilmesinde önemli bir yeri olan gezi gözlem yönteminin öğretmenlerce az kullanılması üzerinde düşünülmesi gerektiren bir durum ortaya çıkarmaktadır. Çünkü; gezi - gözlem boyunca öğrenci grubuna birlikte ve kontrollü hareket etme alışkanlığı kazandırılır. Dostluk ve arkadaşlık duygulan güçlendirildiği gibi, aynı ortamı paylaşma ve gerektiğinde yardım edebilme gibi vasıflar da öne çıkartılır. Ayrıca, öğretmen - öğrenci grubunun sınıf dışındaki davranış ve özellikleri keşfedilir ve taraflar birbirlerini daha yakından tanıma ve değerlendirme imkânı bulmuş olurlar. Öğrencilerin bir çok sosyal özellikleri de öğretmenleri tarafından teşhis edilir ve değerlendirilir (Garipağaoğlu, 2001:20)

Elde edilen bu bulgulara göre Altı Şapka Tekniği (%4,21), Konuşma Halkası (%3,16), Görüş Geliştirme (%9,32), İstasyon Tekniği(%1,84), Drama (%4,74), Zihin Haritası Tekniği (%6,32), Balık Kılçığı (%1,05), Kartopu Tekniği (%1,84), Akvaryum (İç Çember) Tekniği (%1,58), Akran öğretimi (%8,69) ve Diğer yöntemler (%1,58), gibi daha modern ve ülkemizde yeni tanınmaya başlayan teknik ve yöntemleri öğretmenlerin çok az bir bölümünün değer eğitiminde sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Sonuç olarak Coğrafya öğretmenlerin değer eğitiminde sıklıkla kullandıkları yöntem ve teknikler Örnek olay yöntemi, Soru- Cevap yöntemi ve Tartışma yöntemleri olurken, daha az sıklıkla kullandıkları yöntem ve teknikleri ise Değerlerin gizli öğretimi (örtük program) yaklaşımı, Değer Aktarma (değerlerin doğrudan öğretimi) yaklaşımı, Değer Açıklama (değer belirginleştirme) yaklaşımı, Ahlaki muhakeme (ahlaki ikilem/ahlaki gelişim) yaklaşımı, Karakter eğitimi yaklaşımı, Düz anlatım yöntemi, Problem çözme yöntemi, İşbirliğine Dayalı Öğretim, Beyin Fırtınası yöntemi, Gezi Gözlem yöntemi olmuştur.

4.1.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt amacını “Coğrafya öğretmenleri değerleri kazandırmada hangi araç-gereç türlerini ve ne kadar sıklıkta kullanıyor?” sorusu oluşturmaktadır. Amacın çözümlenmesine ilişkin öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin frekansları ve yüzdeleri hesaplanmış ve tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Değerleri Kazandırmada Kullandıkları Araç-Gereç Türleri

	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara sıra		Çok Az		Hiçbir Zaman		Yanıt yok	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Görsel ve işitsel araçlar (internet, cd, tv, slayt, film vb.)	115	30,26	132	34,74	102	26,84	24	6,32	7	1,84	0	0
Basılı gereçler (Ders kitabı, yardımcı kitaplar, ansiklopedi, dergi, gazete küpürleri vb.)	118	31,05	154	40,53	96	25,26	10	2,63	2	0,53	0	0
Yazı tahtası	62	16,32	68	17,89	123	32,37	110	28,95	16	4,21	1	0,26

Kaynak kişi ve kurumlar	15	3,95	33	8,68	130	34,21	139	36,58	63	16,58	0	0
Diğer	9	2,37	9	2,37	53	13,95	181	47,63	125	32,89	3	0,79

Görsel ve işitsel araçlar (internet, cd, tv, slayt, film vb.) konusunda, öğretmenlerin % 30,26'sı bu yöntemi “her zaman”, % 34,74'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı % 26,84. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca % 6,32'si “çok az”, % 1,84'ü “hiçbir zaman” cevabı vermiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%65,00) değer eğitiminde Görsel ve işitsel araçları sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Basılı gereçler (ders kitabı, yardımcı kitaplar, ansiklopedi, dergi, gazete kupürleri vb.) konusunda, öğretmenlerin % 31,05'i bu yöntemi “her zaman”, % 40,53'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı % 25,26. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca % 2,63'ü “çok az”, % 0,53'ü “hiçbir zaman” cevabını vermiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin çok büyük bir bölümünün (% 71,58) değer eğitiminde Basılı gereçleri sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Yazı tahtası konusunda, öğretmenlerin % 16,32'si bu yöntemi “her zaman”, % 17,89'u da “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı % 32,37. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca % 28,95'i “çok az”, % 4,21'i “hiçbir zaman” cevabı vermiş, % 0,26'sı yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (% 34,21) değer eğitiminde Yazı tahtasını sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Kaynak kişi ve kurumlar konusunda, öğretmenlerin % 3,95'i bu yöntemi “her zaman”, % 8,68'i de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı % 34,21. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca % 36,58'i “çok az”, % 16,58'i “hiçbir zaman” kullandığını ifade etmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin çok az bir bölümünün (% 12,63) değer eğitiminde Kaynak kişi ve kurumları sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Diğer araç ve gereçler konusunda, öğretmenlerin % 2,37'si bu yöntemi “her zaman”, % 2,37'si de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı % 13,95. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca % 47,63'ü “çok az”, % 32,89'u "hiçbir zaman" cevabı vermiş, % 0,79'u yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin çok az bir bölümünün (% 4,74) değer eğitiminde diğer araç ve gereçleri sıklıkla kullandığı söylenebilir.

4.1.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt amacını “Coğrafya öğretmenleri değerleri kazandırmada hangi ölçme-değerlendirme araçlarını ve ne sıklıkta kullanıyor?” sorusu oluşturmaktadır. Amacın çözümlenmesine ilişkin öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin frekansları ve yüzdeleri hesaplanmış ve tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin Değerleri Kazandırmada Kullandıkları Ölçme-Değerlendirme Araçları

		Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara sıra		Çok Az		Hiçbir Zaman		Yanıt yok	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Yazılı sınav	113	29,74	127	33,42	91	23,95	37	9,74	9	2,37	3	0,79
2	Sözlü sınav	21	5,53	75	19,74	125	32,89	104	27,37	52	13,68	3	0,79
3	Boşluk Doldurma	39	10,26	82	21,58	92	24,21	99	25,05	55	14,47	13	3,42
4	Doğru-Yanlış Maddeleri	36	9,47	86	22,63	89	23,42	108	28,42	51	13,42	10	2,63
5	Çoktan Seçmeli Sorular	92	24,21	152	40,00	83	21,84	38	10,00	11	2,89	4	1,05
6	Eşleştirme Maddeleri	32	8,42	61	16,05	88	23,16	116	30,53	67	17,63	16	4,21
7	Portfolyo-Ürün dosyası	10	2,63	22	5,79	114	30,00	104	27,37	110	28,95	20	5,26
8	Rubrik	3	0,79	2	0,53	39	10,26	96	25,26	210	55,26	30	7,89
9	Derecelendirme ölçeği	3	0,79	18	4,74	65	17,11	86	22,63	181	47,63	27	7,11
10	Öz değerlendirme ve akran değerlendirmesi	6	1,58	26	6,84	98	25,79	115	30,26	118	31,05	17	4,47
11	Performans ödevleri/görevleri	69	18,16	148	38,95	104	27,37	34	8,95	10	2,63	15	3,95
12	Proje	40	10,53	98	25,79	152	40,00	50	13,16	23	6,05	17	4,47
13	Ev ödevleri	41	10,79	96	25,26	108	28,42	89	23,42	27	7,11	19	5,00
14	Gözlem formu	5	1,32	19	5,00	103	27,11	131	34,47	95	25,00	27	7,11
15	Kontrol listesi	7	1,84	24	6,32	89	23,42	94	24,74	143	37,63	23	6,05
16	Yapılandırılmış Grid	1	0,26	6	1,58	19	5,00	37	9,74	287	75,53	30	7,89
17	Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	1	0,26	4	1,05	17	4,47	45	11,84	282	74,21	31	8,16
18	Yeterlik testleri (okuma, yazma, dinleme, konuşma vb özel bir beceriyi ölçen test)	10	2,63	13	3,42	29	7,63	55	14,47	244	64,21	29	7,63
19	Diğer	2	0,53	5	1,32	28	7,37	89	23,42	206	54,21	50	13,16

Yazılı sınav konusunda, öğretmenlerin %29,74'ü bu yöntemi “her zaman”, %33,42'si de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %23,95 olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %

9,74'ü “çok az”, %2,37'si "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %0,79'u yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%63,16) değer eğitiminde yazılı sınavı sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Sözlü sınav konusunda, öğretmenlerin %5,53'ü bu yöntemi “her zaman”, %19,74'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %32,89 olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %27,37'si “çok az”, %13,68'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %0,79'u yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%25,27) değer eğitiminde Sözlü sınavı sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Boşluk Doldurma konusunda, öğretmenlerin %10,26'sı bu yöntemi “her zaman”, %21,58'i de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %24,21 olarak bulunmuştur. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %25,05'i “çok az”, %14,47'si "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %3,42'si yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%31,84) değer eğitiminde Boşluk Doldurmayı sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Doğru-Yanlış Maddeleri konusunda, öğretmenlerin %9,47'si bu yöntemi “her zaman”, %22,63'ü de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %23,42 olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %28,42'si “çok az”, %13,42'si "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %2,63'ü yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%32,10) değer eğitiminde Doğru-Yanlış Maddeleri sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Çoktan Seçmeli Sorular konusunda, öğretmenlerin %24,21'i bu yöntemi “her zaman”, %40,00'ı da “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %21,84 olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %10,00'u “çok az”, %2,89'u "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %1,05'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%64,21) değer eğitiminde Çoktan Seçmeli Soruları sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Eşleştirme Maddeleri konusunda, öğretmenlerin %8,42'si bu yöntemi “her zaman”, %16,05'si de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %23,16 olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %30,53'ü “çok az”, %17,63'ü "hiçbir zaman" cevabı vermiş,

%4,21'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%24,47) değer eğitiminde Eşleştirme Maddelerini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Performans ödevleri/görevleri konusunda, öğretmenlerin %18,16'sı bu yöntemi “her zaman”, %38,95'i de “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %27,37 olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %8,95'i “çok az”, %2,63'ü "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %3,95'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%57,11) değer eğitiminde Performans ödevleri/görevlerini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Proje konusunda, öğretmenlerin %10,53'ü bu yöntemi “her zaman”, %25,79'u da “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %40,00 olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %13,16'sı “çok az”, %6,05'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %4,47'si yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%36,32) değer eğitiminde Projeyi sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Ev ödevleri konusunda, öğretmenlerin %10,79'u bu yöntemi “her zaman”, %25,26'sı da “çoğu zaman” kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemi “ara sıra” kullanan öğretmenlerin oranı %28,42 olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, bu yöntemi öğretmenlerin yalnızca %23,42'si “çok az”, %7,11'i "hiçbir zaman" cevabı vermiş, %5,00'i yanıt vermemiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, öğretmenlerin az bir bölümünün (%36,01) değer eğitiminde Ev ödevlerini sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Bulgulara göre Coğrafya öğretmenlerinin öğretmenlerin büyük çoğunluğunun Çoktan Seçmeli Sorular, Yazılı sınav ve Performans ödevleri/görevleri gibi ölçme ve değerlendirme türlerini sıklıkla kullandıkları görülmektedir. Sözlü sınav, Boşluk Doldurma, Doğru-Yanlış Maddeleri, Eşleştirme Maddeleri, Proje ve Ev ödevleri gibi ölçme ve değerlendirme türlerini daha az sıklıkla kullandıkları anlaşılmaktadır.

Coğrafya öğretmenlerinin değerleri ölçme ve değerlendirmede; Portfolyo-Ürün dosyası (%8,42), Rubrik (% 1,32), Derecelendirme ölçeği (%5,53), Öz değerlendirme ve akran değerlendirmesi (%8,42), Gözlem formu (%6,32), Kontrol listesi (%8.16), Yapılandırılmış Grid (%1,84), Tanılayıcı Dallanmış Ağaç (%1,31), Yeterlik testleri (okuma, yazma, dinleme, konuşma vb özel bir beceriyi ölçen test) (%6,05) ve diğer ölçme ve değerlendirme araçlarını (%1,85), çok az sıklıkla kullandığı söylenebilir.

4.1.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt amacını “Coğrafya öğretmenlerinin değer eğitiminin mevcut durumu ile ilgili görüş ve düşünceleri çeşitli değişkenlere (hizmet süresi ve sivil toplum kuruluşlarına üyeliklerine) göre farklılaşmakta mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Amacın çözümüne ilişkin t-testi sonuçları tablo 11’de, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları da tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 11. “Öğretmenlerin Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” Yönelik İlgili Toplam Puanlarının Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Evet	200	66,39	8,22	378	2,264	.024
Hayır	180	68,17	6,99			

Tablo 11’deki analiz sonuçlarına göre katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik ilgili toplam puanları sivil toplum kuruluşuna üye olma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(378)}= 2,264$; $p<,05$]. Katılımcılardan sivil toplum kuruluşuna üye olan katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik ilgili toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{X}=66,39$) iken, sivil toplum kuruluşuna üye olmayan katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik ilgili puanları aritmetik ortalaması ($\bar{X}=68,17$)’dir. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgu sivil toplum kuruluşuna üye olmayan katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik sivil topluma üye olan katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik ilgili göre daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak; Sivil toplum kuruluşlarının misyon ve vizyonlarını gerçekleştirmede, üyelerine bunları kazandırmakta etkin bir rol oynamadıkları düşünülmektedir.

Tablo 12. Katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” Yönelik İlgili Toplam Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	S				
Mesleki Kıdem	(1) 1-5 yıl	56	70,18	6,25			
	(2) 6-10	138	66,12	8,42			
	(3) 11-15	109	66,79	7,62			
	(4) 16-20	42	67,83	7,76			
	(5) 21-25	14	67,64	6,06			
	(6) 25 ve üstü	21	67,48	5,97			
	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Scheffe
	Gruplar Arası	698,290	5	139,658	2,398	,037	1-2
	Gruplar İçi	21782,792	374	58,243			
	Toplam	22481,082	379				

Tablo 12’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik görüşleri mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. [$F_{(5-374)}=2,398$; $p<,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre mesleki kıdemi (1) 1-5 yıl aralığında olan katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik görüşlerinin toplam puanları ortalaması ($\bar{X}=70,18$) ile mesleki kıdemi (2) 6-10 yıl aralığında olan katılımcıların “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik görüşlerinin toplam puanları ortalaması ($\bar{X}=66,12$) arasında, mesleki kıdemi (1) 1-5 yıl olan katılımcılar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgu; mesleki kıdemi 1-5 yıl aralığında olan katılımcıların mesleki kıdemi 6-10 yıl aralığında olan katılımcılara göre “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerinin” daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak; mesleki kıdemi 1-5 yıl aralığında olan katılımcıların programa daha fazla hakim oldukları ve daha idealist oldukları düşünülmektedir.

4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular

4.2.1. Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın altıncı alt amacını “Coğrafya öğretmenlerinin değer eğitiminin mevcut durumunun daha faydalı ve işlevsel hale gelmesi ile ilgili önerileri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Amacın çözümüne ilişkin öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin, içerik analizi sonucu oluşmuş frekansları ve yüzdeleri hesaplanmış ve tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Öğretmenlerin Değerlerin Eğitim ve Öğretimi İle İlgili Önerileri

Öneriler	f	%
Sosyal uygulama imkanı verilmeli	17	10,3
Değişik materyal kullanımı	14	8,5
Değişik öğretim uygulamaları	13	7,9
Ders kitapları gözden geçirilmeli	11	6,7
Yardımcı kitaplar hazırlanmalı	10	6,1
Hizmet içi eğitim –kurslar-	10	6,1
Drama yapılmalı	10	6,1
Pano görsel Fasikül bilgilendirme metinleri	10	6,1
Örnek olay	9	5,4
Coğrafyada daha fazla alandan faydalanılmalı	8	4,8
Öğretim programı gözden geçirilmeli	6	3,6
Veli öğretmen öğrenci işbirliği	6	3,6
Kılavuz kitaplar gözden geçirilmeli	5	3,1
Coğrafya koridoru düzenlenmeli	5	3,1
Öğretmenlere yıllık sınav eğitim	5	3,1
Ders saati artırılmalı	5	3,1
Daha fazla milli farkındalık	4	2,4
Daha fazla analiz çözümleme imkanı verme	4	2,4
Yaptırım olmalı	4	2,4
Öğrenci kulüpleri kurulmalı	4	2,4
Bilgiler güncellenmeli	4	2,4
Davranış eğitimi verilmeli	3	1,8
Toplam	167	100

Öğretmenlerin Coğrafya dersinde “Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler eğitiminin, faydalı ve işlevsel hale gelmesi için sizce neler yapılabilir” konusundaki görüşleri tablo 13’te verilmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki önerilerinin verildiği bu tablo 13’te hâlihazırda uygulanan program, eğitim ve materyallerle ilgili değişiklik önerileri öne

çıkıştır. Bir başka deyişle öğretmenler mevcut sistemin değerler eğitimi açısından geliştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Değerlerin eğitimi ile ilgili öğretmenlerin önerilerine bakıldığında bu önerilerin daha çok uygulamaya yer veren (%10,3), gelenekselin üzerinde yeni ve alternatif ders işleme teknikleri ve materyal kullanımını sağlayan (%8,5), yeni ve değişik öğretim uygulamalarına olanak veren (%7,9), gerek yardımcı (%6,1), gerekse ders kitaplarının (%6,7) yeniden hazırlanmasını, hizmet içi eğitim kursları ile öğretmenlerin eksikliklerinin giderilmesini (%6,1) öneren görüşler, tablo13'te görüldüğü gibi ilk %50 dilim içinde öne çıkmıştır. Bunlara ek olarak değerlendirme sisteminin, programın (%3,6), diğer alanlarla Coğrafyanın daha fazla ilişkilendirilmesi (%4,8), velilerle işbirliğinin geliştirilmesi(%3,6), milli farkındalığın artırılması (%2,4), sosyal faaliyetlerin teşvik edilmesi vb. öneriler getirilmiştir.

Öğretmenlerin Coğrafya da değerlerin eğitim ve öğretimi ile ilgili önerileri aşağıda örneklerle verilmiştir.

Ö.34. Uygulamaya yönelik etkinlikler yapılmalı, örneğin bir Coğrafya dersinde "saygı" değerinin kazandırılması için huzur evinin ziyaret edilmesi, "duyarlılık" değerinin kazandırılması için doğal çevrede meydana gelen bir problemin (örneğin hava kirliliği, gürültü kirliliği gibi) öğrencilerle birlikte araştırılması gibi. Okullarda değerler ile ilgili skeç yapılması. Değerler ile ilgili sosyal kulüplerin kurulması.

Ö.28. Programdaki değerler daha çok öğretmen inisiyatifine bırakıldığı için değerlerin kazandırılmasında öğretmenin anlayışı etkili oluyor daha faydalı ve işlevsel hale gelebilmesi için değerlerin ders kitaplarında Ygs-lys gibi sınavlarda ve programın kazanımlarında daha çok yer almasıdır. Yine değerlerin günlük yaşamda ve Coğrafyayla ilişkisinin kurarak (örneğin, çevreye duyarlılık mesela) kazandırmak gerekir. Coğrafya öğretmenlerinde bu konuda yetiştirilmesi gerekir. Çünkü bazı değerlere sahip olmadan o değerler öğretilemez.

Ö.1. Değerler eğitimi kazandırılmasına yönelik Coğrafya öğrenci ders kitapları gözden geçirilmeli ve eksik yanları giderilebilir. Coğrafya öğretmenlerine yönelik değerler eğitimi konusunda hizmet içi eğitimler verilerek eksik yanlar varsa tespit edilmeli ve eksiklerin giderilmesine yönelik kurslar verilebilir. Yılda bir defaya mahsus Coğrafya öğretmenlerine MEB tarafından genel bir seviye tespit sınavları yapılarak öğretmenlerin bilgilerini

tazelemeleri sağlanabilir. Programda belirtilen değerler eğitime yönelik sosyal aktiviteler yapılarak öğrencilere sınıf içerisinde değerler eğitime yönelik kazanımlar, teorikte kalıp bir süre unutulmasının önüne geçilerek kalıcı alışkanlık haline getirilmesi sağlanabilir.

Ö.73. Öğretmenlere ve ailelere akademisyenler veya değerler konusunda uzmanlar tarafından konferans veya seminerler yapılabilir. Ders saatleri haftada fazlalaştırılarak derslerin bir kısmı uygulamalı yapılabilir. Okul koridorları ders isimleriyle ayrılabilir. Misal Coğrafya koridorunun bir bölümü Coğrafyada değerler adıyla köşeler oluşturulur. Böylece hem bilgilendirici hem de yapılan faaliyetlerin raporları ve görselleri sunulabilir.

Kısaca belirtmek gerekirse, bu önerilerin değerlerin ders- okula yönelik olarak ve sosyal ilişkiler bağlamında okulda- toplumda eğitimi ile topluma dönük olarak iki alanda yoğunlaştığı görülmektedir. Buradan hareketle değer eğitiminin daha iyi verilebilmesi için bireysel, toplumsal ve eğitimsel geliştirme ve düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

4.2.2. Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın yedinci alt amacını “Coğrafya öğretmenlerinin değer eğitiminin mevcut durumunun dışında hangi değerlerinde programda olması gerektiğine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Amacın çözümlenmesine ilişkin öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin, içerik analizi sonucu oluşmuş olan gruplandırılması, frekansları ve yüzdeleri hesaplanmış ve tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Öğretmenlerin Önerdiği Değerler

Değer grubu	Değerler	f	%
Demokratik değerler	Hümanistlik, Adalet, Özgürlük, Demokrasi, Demokrasi anlayışı ve bilinci, Katılımcılık, İşbirliği, Sosyalleşme, Uyumluluk, Paylaşım, Nezaketlilik	31	25
Temel değerler	Sabır, Temizlik, Sempati, Cesaret, Dürüstlük, Empati, İletişim	21	17
Geleneksel değerler	Aile bilinci, Dini- Milli- Kültürel Değerler, Tutumluluk, Güvenilirlik, Ahlak, İyi niyetlilik, Dostluk, Erdem, Bilgelik	19	15
Bilimsel değerler	Problem Çözme, Araştırmacılık, Sorgulama, Bilime Meraklılık, Yenilik, Akılcılık, Yaratıcılık	19	15
Çalışma-iş değerleri	Yeterlilik, Çalışkanlık, Disiplin, Sosyal Sorumluluk Sahibi Olma, Görev Bilinci, Girişimcilik	18	15
Coğrafi değer	Sürdürülebilir kalkınma, Sosyal adalet, Çevre dostluğu, Çevre Duyarlılığı ve Bilinci	15	12
Toplam	45	123	100

Çalışma grubundaki öğretmenlerin Coğrafya eğitiminde olması gereken değerlere ilişkin önerilerine toplamda 123 öneri gelmiştir (Tablo14). Gelen önerilerin birleştirilip gruplanması sonucu yukarıda verilen tablo 14'teki bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgulardaki gruplamada Akbaş (2004) faydalanılmıştır. Akbaş'ın yaptığı gruplamaya “coğrafi değerler (%12)” adında yeni bir grup eklenmiştir. Bulgulara göre öğretmenlerden en çok “demokratik değerler (%25)” grubunda yer alan değerler önerilmiştir. Bunu takiben “temel değerler (%17), geleneksel değerler (%15), bilimsel değerler (%15), çalışma ve coğrafi değerler (%15)” gelmektedir. Değer önerilerine bakıldığında değerlerin çoğunluğu kişisel ve toplumsal değerler şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara, öğretmenlerin Coğrafyaya ait değerler yerine kişisel ve toplumsal değerleri öne çıkararak, aslında eğitimin genelinde verilmesi gereken değerleri Coğrafya için de düşündükleri görülmektedir. Yani buradan, “değerler eğitimi noktasında, öğrenciler öncelikle kişilik ve toplumsal değerleri tüm eğitim sisteminin tümünde almalı, sonra derslere ait özel değerler verilmelidir” sonucu çıkarılabilir.

Öğretmenlerin Coğrafya dersinde programda yer alan değerlerden başka önerdikleri değerler; aşağıda örneklerle verilmiştir.

Ö.25. Meraklı olmak, araştırma yapmak, bilimle ilgilenmek, çevreye duyarlı olmak, çevresini ve kendisinde temiz olmayı ilke edinmek, güvenilir olmak gibi değerlerde çocuklara verilmesi gereken hayati değerler arasında olup programa kesinlikle eklenmeli.

Ö.30. Aile'nin önemi, aile eğitimi, güzel ahlak, sabır, tahammül.

Ö.46. Sosyal adalet - sosyal sorumluluk - etik ve ahlak gibi değerlerin de programda olması gerektiğine inanıyorum.

Ö.8. Akılcı, yaratıcı, disiplinli, dost canlısı, işbirliği yapma, nezaket, yenilikçi, adaletli gibi değerlerde eklenebilir.

Ö.16. Çevre bilinci, empati, hümanizm, güzel ahlak

Sonuç olarak, öğretmenlerin bu önerilerinde; demokratik ve temel değerlere yoğunlaştığı görülmektedir. Coğrafi değerlerin de öğretmenler tarafından önerildiği görülmektedir. Bu bağlamda; öğretmenlere göre coğrafya dersinde çok fazla değer verilmesi gerektiği önerilmektedir.

4.2.3. Sekizinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın sekizinci alt amacını “Coğrafya öğretmenlere göre değer eğitimiye yönelik olarak oluşturulacak kılavuz kitapçığın özellikleri neler olmalıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Amacın çözümlenmesine ilişkin öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin, içerik analizi sonucu oluşmuş frekansları ve yüzdeleri hesaplanmış ve tablo 15-16-17-18-19-20-21-22-23-24’de verilmiştir.

Bu bölümde programda yer alan değerler için onların “kazanım, öğrenme alanları, yöntem-teknikler, araç-gereçler ve değerlendirme” konularındaki önerileri sorulmuştur. Aşağıda her değer için öğretmenlerden alınan öneriler tablolar halinde verilmiştir. Bu tabloları incelerken kazanım önerileri “A”, değerın öğretilebileceğı öğrenme alanları “B”, kullanılabilecek yöntem ve teknikler “C”, araç - gereçler “D” ve değerlendirme önerileri “E” harfleri ile sıralanmıştır.

Tablo 15. Öğretmenlerin Barış Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Çevresindeki ve Başka İnsanlara Kùltürlerle Yaşama	13	14
A2	Huzur ve Mutluluk Kaynağı	9	10
A3	Değerlerin Farkındadır	9	10
A4	Barışın Önemini Fark Eder	9	10
A5	Değerleri Günlük Yaşama Uygular	8	9
A6	Mutlu Olma	7	7
A7	Çevredeki ve Dünyadaki Sorunların Farkındadır	7	7
A8	Farklı Ülkelerle Yaşam ve Sağlıklı İlişki	7	7
A9	Çevreyle Barışık Olma	5	5
A10	Coğrafi Olumsuzluklara Karşı Gerekli Hareket	6	6
A11	Değerlerle Barışık	4	4
A12	Küsleri Barıştırma	4	4
A13	Doğadaki Barış Ortamını Bilir	4	4
A14	Tüm Canlı ve Cansızlarla Yaşama	2	2
Toplam		94	100
		f	%
B1	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	18	30
B2	Çevre ve Toplum	17	28
B3	Beşeri Sistemler	12	20
B4	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	5	8
B5	Doğal Sistemler	5	8

B6	Doğal ve Beşeri Sistemler	3	6
Toplam		60	100
		f	%
C1	Düz Anlatım	14	12
C2	Drama	12	11
C3	Ahlaki Muhakeme	10	9
C4	İşbirliğine Dayalı Öğretim	10	9
C5	Beyin Fırtınası	10	9
C6	Değer Aktarımı	10	9
C7	Tartışma	9	8
C8	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	9	8
C9	Konuşma Halkası	6	5
C10	Örnek Olay	6	5
C11	Gezi Gözlem	6	5
C12	Değer Analizi Yaklaşımı	5	4
C13	Değerlerin Gizli Öğretimi	3	3
C14	Problem Çözme	3	3
Toplam		113	100
		f	%
D1	Belgesel	12	12
D2	Film	12	12
D3	Gazete Dergi	12	12
D4	Ders Kitapları	11	11
D5	Yardımcı Kitaplar	9	9
D6	İnternet	9	9
D7	Görsel Ve İşitsel Araçlar	8	8
D8	Tv	7	7
D9	Basılı Araç ve Gereçler	7	7
D10	Akıllı Tahta	4	4
D11	Kaynak Kişi Kurum	4	4
D12	Broşür	2	2
D13	Atlas	2	2
D14	Ansiklopedi	1	1
Toplam		100	100
		f	%
E1	Sözlü Sınav	20	18
E2	Yazılı Sınav	17	16
E3	Öz ve Akran Değerlendirmesi	11	10
E4	Ev Ödevi	9	8
E5	Performans Ödevi	8	7
E6	Gözlem Formu	7	6

E7	Proje	7	6
E8	Yeterlik Testleri	7	6
E9	Açık Uçlu Sorular	6	6
E10	Portfolyo	5	5
E11	Yapılandırılmış Grid	4	4
E12	Tanıtım Hazırlama	4	4
E13	Rubrik	2	2
E14	Konuşma Halkası	2	2
Toplam		109	100

Çalışmaya katılan öğretmenlerin barış değerinin kazanımları arasında, “*çevresindeki ve başka insanlara kültürlerle yaşama*” (%14), “*barışı huzur ve mutluluk kaynağı olarak görme*” (%10), “*değerlerin farkına varma*” (%10), “*barışın önemini fark etme*” (%10) ve “*barışı günlük yaşamda uygulama*” (%9) en çok belirtilen kazanımlar olarak öne çıkmıştır (Tablo 15). Bunlara ek olarak “*mutlu olma, çevredeki ve dünyadaki sorunların farkında olma*” (%7), “*farklı millet ve ülkelerle yaşama ve sıcak ilişkiler kurma*” (%7), “*çevreyle barışık olma*” (%7), “*coğrafi olumsuzluklara karşı gerekli hareket*” (%6), “*değerlerle barışık*” (%4), “*küsleri barıştırma*” (%4), “*doğadaki barış ortamının farkında olma*” (%4), “*tüm canlı ve cansızlarla yaşama*” (%2) gibi kazanımlar da belirtilmiştir. Bu verilerin ışığında bu konudaki öğretmenlerin görüşleri, barış değerinin kazanımlarının insan-insan, devlet-devlet, Toplum-toplum, insan- doğa, insan- devlet arasındaki ilişkilerin yapılandırılması ve değerlendirilmesinden elde edilen kazanımlar olduğu söylenebilir. Değerin önem ve farkındalığı ise içsel kazanım olarak sınıflandırılabilir.

Öğretmenlerin çoğunluğu bu değer “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler (%30), Çevre ve Toplum (%28), ve “Beşeri Sistemler (%20)” konularında verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin değerler eğitiminde kullanılabilecek yöntem ve tekniklerle ilgili görüşlerine bakıldığında; “Düz anlatım (%12), Drama (%11), Ahlaki muhakeme (%9), İşbirliğine Dayalı Öğretim (%9), Beyin fırtınası (%9), Değer aktarımı (%9), Tartışma (%8), Karakter Eğitimi Yaklaşımının (%8)” çoğunluk tarafından önerildiği görülmektedir. Bunların yanında; “Konuşma Halkası (%5), Örnek Olay (%5), Gezi Gözlem (%5), Değer Analizi Yaklaşımı (%4), Değerlerin Gizli Öğretimi (%3), Problem Çözme (%3)” gibi değişik yöntem ve tekniklerin de önerildiği görülmektedir. Başka bir deyişle öğretmenlerin olabildiğince değişik yöntem ve teknik kullanımını önerdikleri söylenebilir. Öğretmenlerin kullanılabilecek araç-gereç ve materyallerle ilgili önerilere

bakıldığında yoğunlukla hem basılı hem de görsel araç-gereç ve materyallerin önerildiği gözükmektedir. “Belgesel (%12), Film (%13) , İnternet (%9), Görsel ve İşitsel Araçlar (%8), Tv (%7), Akıllı Tahta (%4)”, gibi görsel; “Gazete ve Dergiler (%12), Ders Kitapları (%11), Yardımcı Kitaplar (%9), Basılı Araç ve Gereçler (%8), Broşür (%2), Kaynak Kişi Kurum (%4), Atlas (%2), Ansiklopedi gibi (%1)” basılı materyaller tavsiye edilmiştir. Yöntem ve tekniklerde görülen çeşitlilik burada da yerini almış, öğretmenler tarafından olabildiğince değişik ve çoklu araç-gereç ve materyal çeşitleri önerilmiştir. Barış değerinin kazanılıp kazanılmadığını belirlemek için uygulanacak değerlendirme önerilerine bakıldığında; geleneksel değerlendirme olan, “Sözlü (%18) ve Yazılı (%16)” sınavın en çok önerildiği görülmektedir. Bu önerileri; “Öz ve Akran Değerlendirmesi (%10), Ev Ödevi (%8), Performans Ödevi (%7), Gözlem Formu (%6), Proje (%2), Yeterlik Testleri (%6), Açık Uçlu Sorular (%6), Portfolyo (%5), Yapılandırılmış Grid (%4), Tanıtım Hazırlama (%4), Rubrik (%2), Konuşma Halkası (%2)” gibi yöntem ve teknikler takip etmektedir.

Tablo 16. Öğretmenlerin Bilimsellik Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Coğrafyanın Bilimsel Sebeplerini Araştırır	19	24
A2	Bilimsel Açıklamalar Yapar	8	10
A3	Günlük Yaşamda Uygular	8	10
A4	Bilimsel Bilginin Önemi Fark Eder	7	9
A5	Coğrafyanın Oluşumunu Saptar	7	9
A6	Batıl Asılsız Açıklamalardan Kaçınır	6	8
A7	Bilimsel Yöntemle Çalışır	6	8
A8	Coğrafi Şartları Çevreyi İnceler	5	6
A9	Bilimsel Bilgiyi Değerlendirir	4	5
A10	Güncel Bilgilere Başvurur	4	5
A11	Geleceğe Dönük Tahmin Yapar	4	5
Toplam		78	100
		f	%
B1	Doğal Sistemler	20	33
B2	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	13	21
B3	Beşeri Sistemler	7	11
B4	Çevre ve Toplum	6	10
B5	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	6	10
B6	Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar	6	10

B7	Doğal ve Beşeri Sistem	3	5
Toplam		61	100
		f	%
C1	Gezi Gözlem	18	19
C2	Örnek Olay	16	17
C3	Problem Çözme	16	17
C4	Görüş Geliştirme	8	8
C5	Düz Anlatım	8	8
C6	Soru Cevap	6	6
C7	Beyin Fırtınası	5	5
C8	Değer Aktarımı	3	3
C9	Tartışma	3	3
C10	Konuşma Halkası	3	3
C11	Değer Analizi Yaklaşımı	3	3
C12	İşbirliğine Dayalı Öğretim	2	2
C13	Drama	2	2
C14	Değerlerin Gizli Öğretimi	1	1
C15	Ahlaki Muhakeme	1	1
C16	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	1	1
Toplam		96	100
		f	%
D1	İnternet	18	19
D2	Gazete Dergi	15	16
D3	Ansiklopedi	13	14
D4	Film	9	10
D5	Ders Kitapları	7	7
D6	Görsel ve İşitsel Araçlar	7	7
D7	Yardımcı Kitaplar	5	5
D8	Tv	4	4
D9	Kaynak Kişi Kurum	4	4
D10	Basılı Araç Ve Gereçler	3	3
D11	Atlas	3	3
D12	Akıllı Tahta	2	2
D13	Belgesel	2	2
D14	Broşür	2	2
Toplam		94	100
		f	%
E1	Yazılı Sınav	16	18
E2	Performans Ödevi	15	17
E3	Gözlem Formu	14	16
E4	Proje	13	15

E5	Yeterlik Testleri	11	12
E6	Portfolyo	4	4
E7	Sözlü Sınav	3	3
E8	Ev Ödevi	3	3
E9	Öz Ve Akran Değerlendirmesi	2	2
E10	Yapılandırılmış Grid	2	2
E11	Açık Uçlu Sorular	2	2
E12	Konuşma Halkası	2	2
E13	Rubrik	2	2
Toplam		89	100

Bilimsellik değerinin kazanımlarına bakıldığında; “Coğrafyanın bilimsel sebeplerini araştırır” (%24), “bilimsel açıklamalar yapar” (%10), “Coğrafyanın oluşumunu araştırır ve saptar” (%9), “coğrafi şartları ve çevreyi inceler” (%6), “batıl yargılardan kaçınır” (%8), “güncel bilgilere başvurur” (%5), “bilimsel araştırmalar yapar, değerlendirir” (%5)” gibi kazanımlar bilimsel bilgi ve üretimi ile ilgili davranışlardan oluştururken; “değerin önemini fark eder” (%9), “günlük yaşamda uygular” (%10)” gibi kazanımlar ise öğretmenlerin –diğer değerler için de önerdiği- genel kazanım önerileri olarak bu kazanımda da yer almıştır. Bu kazanımlara genel olarak bakıldığında, öğretmenlerin çoğunluğu bilimsellik için özel olarak önerdikleri kazanımlardan oluşmaktadır (Tablo16).

Bilimsellik değerinin öğretilmesi için önerilen alanlara bakıldığında; 20 öğretmenin önerisi “Doğal Sistemler” (%33) olurken 13 öğretmenin önerisi ise “Mekânsal bir Sentez: Türkiye” (%21) olmuştur. Öğretim yöntem ve teknikleri için getirilen önerilere bakıldığında; “Örnek Olay (%17), Gezi-Gözlem (%19) ve Problem Çözme (%17)” tekniklerinin en çok önerildiği görülmüştür. Bunları “Düz Anlatım (%8), Görüş Geliştirme (%8) ve Soru Cevap (%6)” takip etmektedir. Diğer yöntem ve teknikler “Beyin Fırtınası (%5), Değer Aktarımı (%3), Tartışma (%3), Konuşma Halkası (%3)” yukarıda bahsedilen yöntemlere göre daha az önerilmiştir.

Bilimsellik değerinin öğretiminde faydalanılacak araç-gereç ve materyallere bakıldığında; “Gazete-Dergi (%16), İnternet (%19) ve Ansiklopedilerin (%14)” en çok önerilen üç araç-gereç ve materyal olduğu görülmektedir. Bunları “Ders Kitapları (%7), Diğer Görsel ve İşitsel Araçlar (%7) ve Yardımcı Kitaplar (%5)”, yer almaktadır. Bu değer değerlendirilmesi için önerilen tekniklere bakıldığında; “Yazılı Sınav (%18), Performans

Ödevi (%17), Gözlem Formu (%16), Proje (%15) ve Yeterlik Testlerinin (%12)” en çok önerilen değerlendirme teknikleri olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Öğretmenlerin Dayanışma Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Dayanışmanın Önemini ve Gerekliliğini Fark Eder	14	16
A2	Sorunların Dayanışma İle Çözüleceğini Bilir	11	13
A3	Sorunları Paylaşarak Üstesinden Gelir	9	10
A4	Yardım Etmeyi Dayanışmayı Sever Alışkanlık Haline Getirir	8	9
A5	Bilimsel Bilginin Önemini Fark Eder	7	8
A6	Çevresindeki İnsanlarla Doğayla İlgilenir	6	7
A7	İnsanların ve Devletlerin Birbirine İhtiyacı Olduğunu Bilir	6	7
A8	Dayanışma Değerini Uygulamaya İstek Duyar	6	7
A9	Günlük Yaşamda Uygular	6	7
A10	Yaşadığı Çevrenin Coğrafyasını Bilir	5	6
A11	Farklı İnsanlarla Kültürlerle Diyalog Kurar	5	6
A12	Derslerde Grup Çalışmasını Sever	4	5
Toplam		87	100
		f	%
B1	Çevre ve Toplum	21	38
B2	Beşeri Sistemler	18	32
B3	Doğal Sistemler	7	13
B4	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	4	7
B5	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	4	7
B6	Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar	2	4
Toplam		56	100
		f	%
C1	Gezi Gözlem	18	13
C2	Değer Aktarımı	17	12
C3	İşbirliğine Dayalı Öğretim	17	12
C4	Problem Çözme	16	12
C5	Düz Anlatım	10	7
C6	Ahlaki Muhakeme	9	7
C7	Örnek Olay	8	6
C8	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	8	6
C9	Tartışma	7	5
C10	Soru Cevap	6	4
C11	Görüş Geliştirme	5	4
C12	Beyin Fırtınası	5	4
C13	Drama	5	4
C14	Değer Analizi Yaklaşımı	3	2

C15	Konuşma Halkası	3	2
C16	Değerlerin Gizli Öğretimi	1	1
Toplam		138	100
		f	%
D1	Gazete Dergi	21	20
D2	İnternet	18	17
D3	Belgesel	13	12
D4	Film	10	9
D5	Ders Kitapları	8	8
D6	Yardımcı Kitaplar	8	8
D7	Görsel ve İşitsel Araçlar	7	7
D8	Tv	6	6
D9	Kaynak Kişi Kurumlar	4	4
D10	Basılı Araç ve Gereçler	3	3
D11	Atlas	3	3
D12	Broşür	2	2
D13	Akıllı Tahta	2	2
D14	Ansiklopedi	1	1
Toplam		106	100
		f	%
E1	Yazılı Sınav	20	22
E2	Sözlü Sınav	13	14
E3	Gözlem Formu	11	12
E4	Yeterlik Testleri	11	12
E5	Performans Ödevi	8	9
E6	Proje	8	9
E7	Öz ve Akran Değerlendirmesi	6	7
E8	Portfolyo	4	4
E9	Ev Ödevi	3	3
E10	Yapılandırılmış Grid	2	2
E11	Açık Uçlu Sorular	2	2
E12	Konuşma Halkası	2	2
E13	Rubrik	2	2
Toplam		92	100

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin dayanışma değerinin kazanımlarına ilişkin önerilerine bakıldığında (Tablo 17); “*dayanışmanın önemini ve gerekliliğini fark eder*” (%16), “*sorunların dayanışma ile çözüleceğini bilir*” (%13), “*sorunları paylaşarak üstesinden gelir*” (%10), “*yardımlaşmayı sever ve alışkanlık haline getirir*” (%9)” gibi

öneriler öne çıkmıştır. Bunların yanında “insanların ve devletlerin birbirine ihtiyacı olduğunu fark eder” (%7), “bu değeri uygulamaya istekli olur” (%7), “çevresindeki doğayla ve insanlarla ilgilenir” (%7), “farklı insanlarla diyalog kurar” (%6), “derslerde grup çalışmasını sever (%5)” gibi kazanım önerileri de getirilmiştir.

Bu değer öğretiminin “Beşeri Sistemler” (%32), “Çevre ve Toplum” öğrenme alanlarında yapılması (%38), öğretmenlerin çoğunluğu tarafından önerilmiştir. Bu değer öğretiminde önerilen yöntem ve tekniklerine bakıldığında, “Gezi-Gözlem (%13), İşbirliğine Dayalı Öğretim (%12), Değer Aktarımı (%12), Problem Çözme (%12), Düz Anlatım (%7) ve Ahlaki Muhakemenin (%7)” en çok önerildiği görülmektedir. Bunları “Karakter Eğitimi Yaklaşımı (%6), Örnek Olay (%6), Tartışma (%5), Soru Cevap (%4)” gibi teknikler takip etmektedir. Bu değer öğretiminde “Gazete-Dergi (%20), İnternet (%17), Belgesel (%12) ve Filmlerin (%9)” en çok önerilen araç-gereç ve materyaller olduğu görülmüştür. Bunları “Ders Kitapları (%8), Yardımcı Kitaplar (%8), Görsel ve İşitsel Araçlar (%7) ve Tv (%6)” takip etmektedir. Değerlendirmede kullanılabilecek yöntem ve tekniklere bakıldığında; “Yazılı Sınav (%22), Sözlü Sınav (%14), Gözlem Formu (%12) ve Yeterlik Testlerinin (%12)” en çok önerilen değerlendirme araçları olduğu görülmektedir.

Dayanışma değeri ile ilgili görüşlere bakıldığında, bu değer için öğretmen adaylarının hemen her alanda –göreceli olarak- oldukça fazla görüş belirttikleri görülmektedir. Buradan hareketle bu değer konusunda öğretmenlerin daha fazla düşündükleri ve bu değer için gerekli eğitimsel ve toplumsal ihtiyacı açıkça belirttikleri söylenebilir.

Tablo 18. Öğretmenlerin Duyarlılık Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Çevre ve Dünya Sorunlarına Duyarlılık	18	18
A2	Olumsuzluklara Bilinçlenme	13	13
A3	Günlük Yaşamda Uygular	13	13
A4	Önemi Fark Eder	7	7
A5	Çevredeki ve Dünyadaki Sorunların Farkındadır	7	7
A6	Önlem Alır	6	6
A7	Olumsuzluklarla Mücadele	6	6
A8	Coğrafi Olumsuzluklara Karşı Gerekli Hareket	6	6
A9	Olumsuzluklara Tepki Gösterir	6	6
A10	Çevre Koşullarına Duyarlılık	5	5
A11	Bilgi Sahibi Olma	5	5
A12	Bireysel Sorumluluk Alır	4	4

A13	Toplumsal Duyarlılığı Amaçlar	4	4
A14	Coğrafi Düzeni Anlama	2	2
Toplam		102	100
		f	%
B1	Çevre ve Toplum	29	46
B2	Beşeri Sistemler	14	23
B3	Doğal Sistemler	8	13
B4	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	6	10
B5	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	4	6
B6	Doğal ve Beşeri Sistemler	1	2
Toplam		62	100
		f	%
C1	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	13	14
C2	Değer Aktarımı	10	11
C3	Tartışma	9	9
C4	Görüş Geliştirme	9	9
C5	Ahlaki Muhakeme	9	9
C6	Beyin Fırtınası	8	8
C7	Örnek Olay	7	7
C8	Düz Anlatım	6	6
C9	Gezi Gözlem	5	5
C10	Problem Çözme	5	5
C11	Drama	5	5
C12	İşbirliğine Dayalı Öğretim	3	3
C13	Değerlerin Gizli Öğretimi	2	2
C14	Konuşma Halkası	2	2
C15	Değer Analizi Yaklaşımı	2	2
Toplam		95	100
		f	%
D1	Gazete Dergi	15	12
D2	Belgesel	14	11
D3	Film	14	11
D4	İnternet	14	11
D5	Tv	12	10
D6	Ders Kitapları	11	9
D7	Kaynak Kişi Kurum	11	9
D8	Görsel ve İşitsel Araçlar	8	7
D9	Yardımcı Kitaplar	7	6
D10	Basılı Araç ve Gereçler	7	6
D11	Akıllı Tahta	4	3
D12	Atlas	2	2
D13	Broşür	2	2
D14	Ansiklopedi	1	1
Toplam		122	100
		f	%
E1	Yazılı Sınav	17	16
E2	Performans Ödevi	15	14

E3	Proje	14	13
E4	Gözlem Formu	11	10
E5	Öz ve Akran Değerlendirmesi	11	10
E6	Yeterlik Testleri	7	6
E7	Sözlü Sınav	7	6
E8	Ev Ödevi	6	6
E9	Açık Uçlu Sorular	6	6
E10	Portfolyo	5	5
E11	Tanıtım Hazırlama	4	4
E12	Yapılandırılmış Grid	2	2
E13	Konuşma Halkası	2	2
E14	Rubrik	2	2
Toplam		109	100

Duyarlılık değerinin öğretmenlerce önerilen kazanımlarına bakıldığında (Tablo 18) “*çevre ve dünya sorunlarına duyarlılık*” (%18), “*olumsuzluklara karşı bilinçlenme*” (%13) ve “*bu değeri günlük yaşama uygulama*” (%13) en çok önerilen kazanımlar olmuştur. Bunları “*bu değerini önemini fark eder*” (%7), “*çevresindeki ya da dünyadaki sorunları fark eder*” (%7), “*sorunlara karşı önlem alır*” (%6), “*olumsuzluklarla mücadele eder*” (%6), “*onlara tepki geliştirir*” (%6)” kazanımları takip eder. Bunlara ek olarak “*çevre koşullarına duyarlılık*” (%5), “*bilgi sahibi olmak*” (%5), “*bireysel sorumluluk alır*” (%4), “*toplumsal duyarlılığa katkıda bulunur*” (%4) gibi kazanımlar da önerilmiştir.

Çalışma grubundaki öğretmenlerin çoğunluğu, “Çevre ve Toplum” (%46), ve “Beşeri Sistemler” (%23) öğrenme alanlarında bu kazanıma yer verilebileceği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretimde kullanılabilecek yöntem ve teknikler konusunda en çok “Karakter Eğitimi Yaklaşımı (%14), Değer Aktarımı (%11), Ahlaki Muhakeme (%9), Tartışma (%9), Görüş Geliştirme (%9)” şeklinde öneriler getirilmiştir. Bunları “Beyin Fırtınası (%8), Örnek Olay (%7), Düz Anlatım (%6), Problem Çözme (%5), Drama (%5) ve Gezi Gözlem (%5)” takip etmektedir. “Gazete-Dergi (%12), İnternet (%11), Belgesel (%11), Film (%11), Tv (%10), Ders Kitapları (%9), Kaynak Kişi ya da Kurumlar (%9)” başlıca önerilen öğretim araç-gereç ve materyali olarak öne çıkmaktadır. Değerlendirmede kullanılabilecek yöntem ve tekniklere bakıldığında ise, çalışma grubundaki öğretmenlerin çoğunluğu “Yazılı Sınav (%16), Proje (%13), Gözlem Formu (%10), Öz ve Akran Değerlendirmesini (%10)” üst sıralara koymuşlardır. Bunları “Sözlü Sınav (%6), Yeterlik Testleri (%6), Ev Ödevleri (%6), Açık Uçlu Sorular (%6)” takip etmektedir.

Tablo 19. Öğretmenlerin Estetik Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	İşlerde Estetiğe Önem Verir	11	15
A2	Değerleri Uygulamaya İstekli Olur	11	15
A3	Coğrafi Düzenin Mükemmelliğini Fark Eder	10	14
A4	Değerleri Alışkanlık Haline Getirir	10	14
A5	Güzellikleri ve Estetiği Değerlendirir	7	9
A6	Güzelliğin Araksındaki Gizemi Bilir	7	9
A7	Yaratılıştaki Sistemin Bilincinde Olur	6	8
A8	Sanatın Estetik Olduğunu Bilir	4	5
A9	Değerlerin Önemini Fark Eder	4	5
A10	Doğadan Zevk Alır	4	5
Toplam		74	100
		f	%
B1	Doğal Sistemler	19	29
B2	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	14	22
B3	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	14	22
B4	Çevre ve Toplum	12	19
B5	Doğal ve Beşeri Sistemler	3	5
B6	Beşeri Sistemler	3	5
Toplam		65	100
		f	%
C1	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	13	13
C2	Değer Aktarımı	10	10
C3	İşbirliğine Dayalı Öğretim	10	10
C4	Tartışma	9	9
C5	Görüş Geliştirme	9	9
C6	Ahlaki Muhakeme	9	9
C7	Beyin Fırtınası	8	8
C8	Konuşma Halkası	6	6
C9	Örnek Olay	6	6
C10	Değer Analizi Yaklaşımı	5	5
C11	Drama	5	5
C12	Düz Anlatım	5	5
C13	Problem Çözme	3	3
C14	Değerlerin Gizli Öğretimi	3	3
C15	Gezi Gözlem	3	3
Toplam		104	100
		f	%
D1	Gazete Dergi	14	12

D2	Tv	14	12
D3	İnternet	12	10
D4	Film	12	10
D5	Belgesel	12	10
D6	Ders Kitapları	11	9
D7	Kaynak Kişi Kurum	10	9
D8	Görsel ve İşitsel Araçlar	8	7
D9	Yardımcı Kitaplar	7	6
D10	Basılı Araç Ve Gereçler	7	6
D11	Akıllı Tahta	4	3
D12	Broşür	2	2
D13	Atlas	2	2
D14	Ansiklopedi	1	1
Toplam		116	100
		f	%
E1	Performans Ödevi	15	14
E2	Proje	15	14
E3	Yazılı Sınav	14	13
E4	Gözlem Formu	10	10
E5	Öz ve Akran Değerlendirmesi	8	8
E6	Sözlü Sınav	7	7
E7	Yeterlik Testleri	7	7
E8	Açık Uçlu Sorular	6	6
E9	Ev Ödevi	6	6
E10	Portfolyo	5	5
E11	Yapılandırılmış Grid	4	4
E12	Tanıtım Hazırlama	4	4
E13	Konuşma Halkası	2	2
E14	Rubrik	2	2
Toplam		105	100

Çalışma grubundaki öğretmenlerin estetik değerinin kazanımları ile ilgili önerilerine bakıldığında “işlerinde estetiğe önem verir” (%15), “değerleri uygulamaya istekli olur” (%15), “coğrafi düzenin mükemmelliğini fark eder” (%14), “değerleri uygulamayı alışkanlık haline getirir” (%14)” kazanımlarının en çok frekansa sahip olduğu görülür (Tablo 19). Bunları “güzellik ve estetiği değerlendirir” (%9), “güzelliğin arkasındaki gizemi bilir” (%9), “yaratılıştaki sistemin bilincinde olur” (%8), “sanatın estetik olduğunu bilir” (%5), “değerlerin önemini fark eder” (%5) ve “doğadan zevk alır” (%5)

kazanımları takip etmektedir. Bu değerin hangi öğrenme alanlarında verilmesi gerektiğine dair öğretmen görüşlerine bakıldığında, bu değerin en çok “Doğal Sistemler (%29), Mekânsal Bir Sentez: Türkiye (%22), Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler (%22)” öğrenme alanlarında verilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Estetik değerinin verilmesinde faydalanılabilecek yöntem ve teknik önerilerine bakıldığında öğretmenlerin çoğunlukla “Karakter Eğitimi Yaklaşımı (%13), Değer Aktarımı (%10), İşbirliğine Dayalı Öğretim (%10), Tartışma (%9), Ahlaki Muhakeme (%9)” gibi yöntem ve teknikleri ön plana çıkardıkları görülmektedir. Bunları “Beyin Fırtınası (%8), Konuşma Halkası (%6), Örnek Olay (%6), Drama (%5), Düz Anlatım (%5) ve Değer Aktarımı (%3)” takip etmektedir. Bu değerin aktarımında kullanılabilecek araç-gereçler ilgili öğretmen görüşlerine bakıldığında, öğretmenlerin çoğunluğu “Gazete-Dergi (%12), Tv (%12), İnternet (%10), Film (%10), Belgesel (%10), Ders Kitapları (%9) ve Kaynak Kişi ve Kurumları (%9)” önermişlerdir. Bunlardan sonra “Yardımcı Ders Kitapları (%6), Diğer Görsel ve İşitsel Araçları (%7)” da önerilmiştir. Bu değerle ilgili değerlendirme yöntemleri için getirilen önerilere bakıldığında “Performans Ödevi (%14), Proje (%14), Yazılı Sınav (%13), Gözlem Formu (%10)” öğretmenlerin çoğunluğu tarafından önerilmiştir. Bunları “Öz Ve Akran Değerlendirmesi (%8), Sözlü Sınav (%7), Yeterlik Testleri (%7), Yapılandırılmış Grid (%4) ve Açık Uçlu Sorular (%6)” gibi ölçme teknikleri takip etmektedir.

Tablo 20. Öğretmenlerin Hoşgörü Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Farklı Kültürlere ve Davranışlara Hoşgörü ve Saygı Duyar	15	19
A2	Herşeyi Hoş Görür	10	13
A3	Hoşgörünün Gerekliğini Bilir	9	11
A4	Coğrafi Şartları Benimser	7	9
A5	Olumsuzluklara Önlem Alır	6	8
A6	Olumsuz Şartları Kabullenir	6	8
A7	Olumsuz Coğrafi Koşulları Olayları Anlar	6	8
A8	Olumsuzluklara Yumuşak Tepki Gösterir	6	8
A9	Değerleri Uygulamaya İstekli Olur	5	6
A10	Değerleri Uygulamayı Alışkanlık Yapar	5	6
A11	Sorunları Erdemle Çözer	4	5
Toplam		79	100

		f	%
B1	Çevre ve Toplum	20	35
B2	Beşeri Sistemler	17	30
B3	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11	19
B4	Doğal Sistemler	5	9
B5	Doğal ve Beşeri Sistemler	2	4
B6	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	2	4
Toplam		57	100
		f	%
C1	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	12	14
C2	Değer Aktarımı	9	10
C3	Görüş Geliştirme	8	9
C4	Tartışma	8	9
C5	Ahlaki Muhakeme	8	9
C6	Örnek Olay	7	8
C7	Düz Anlatım	7	8
C8	Beyin Fırtınası	7	8
C9	Problem Çözme	5	6
C10	Drama	4	5
C11	Konuşma Halkası	4	5
C12	Değerlerin Gizli Öğretimi	3	3
C13	İşbirliğine Dayalı Öğretim	2	2
C14	Gezi Gözlem	2	2
C15	Değer Analizi Yaklaşımı	2	2
Toplam		88	100
		f	%
D1	Film	16	13
D2	Belgesel	15	12
D3	İnternet	15	12
D4	Gazete Dergi	15	12
D5	Tv	12	10
D6	Ders Kitapları	11	9
D7	Görsel Ve İşitsel Araçlar	8	7
D8	Kaynak Kişi Kurum	8	7
D9	Basılı Araç Ve Gereçler	7	6
D10	Yardımcı Kitaplar	6	5
D11	Akıllı Tahta	4	3
D12	Atlas	2	2
D13	Broşür	2	2
D14	Ansiklopedi	1	1
Toplam		122	100

		f	%
E1	Performans Ödevi	16	15
E2	Proje	14	13
E3	Öz Ve Akran Değerlendirmesi	13	12
E4	Gözlem Formu	13	12
E5	Yazılı Sınav	11	10
E6	Ev Ödevi	8	8
E7	Sözlü Sınav	7	7
E8	Açık Uçlu Sorular	6	6
E9	Portfolyo	5	5
E10	Tanıtım Hazırlama	4	4
E11	Yeterlik Testleri	4	4
E12	Yapılandırılmış Grid	2	2
E13	Konuşma Halkası	2	2
Toplam		105	100

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerinin çoğunluğu, hoşgörü değerinin kazanımlarını “*farklı kültürlerle ve davranışlara hoşgörü gösterir ve saygı duyar*” (%19), “*her şeyi hoş görür*” (%13), “*hoşgörünün gerekliliğini bilir*” (%9), “*coğrafi şartları benimser*” (%9), “*olumsuzluklara önlem alır*” (%8), “*olumsuz şartları kabullenir*” (%8), “*olumsuz coğrafi koşulları anlar*” (%8), “*olumsuzluklara yumuşak tepki gösterir*” (%8) şeklinde önermişlerdir. Bunları “*değerleri uygulamaya istekli olur*” (%6), “*değerleri uygulamayı alışkanlık yapar*” (%6) ve “*sorunları erdemle çözer*” (%5) kazanımları takip etmektedir. Bu kazanımların hangi öğrenme alanı içinde verilmesi konusunda ise öğretmenlerin çoğunluğunun “Çevre ve Toplum (%35), Beşeri Sistemler (%30) ve Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler (%19) öğrenme alanlarında bu kazanımın verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu değer verilmesinde kullanılabilecek yöntem ve teknik önerilerine gelince öğretmenlerin çoğunluğunun “Karakter Eğitime Yaklaşımı (%14), Değer Aktarımı (%10), Tartışma (%9), Ahlaki Muhakeme (%9), Görüş Geliştirme (%9)” yöntem ya da tekniklerinin kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Bunlardan sonra öğretmenlerin, “Düz Anlatım (%8), Beyin Fırtınası (%8), Örnek Olay (%8), Problem Çözme (%6), Konuşma Halkası (%5)” gibi yöntem ya da teknikleri önerdikleri görülmektedir (Tablo 20). Kullanılabilecek öğretim araç-gereç ve materyal önerilerine bakıldığında, öğretmenlerin çoğunluğunun “Film (%13), Gazete- Dergi (%12), İnternet (%12), Belgesel (%12), Tv (%10) ve Ders Kitaplarını (%9)” önerdikleri tespit edilmiştir. Kazanım için değerlendirme

önerilerine bakıldığında ise öğretmenlerin çoğunluğu “Performans Ödevi (%15), Proje (%13), Öz ve Akran Değerlendirmesi (%12), Gözlem Formu (%12) ve Yazılı Sınavları (%10)” önermişlerdir. Bunları “Ev Ödevi (%8), Sözlü Sınav (%7), Açık Uçlu Sorular (%6), Portfolyo (%5), Yeterlik Testleri (%4) ve Tanıtım Hazırlama (%4)” takip etmektedir.

Tablo 21. Öğretmenlerin Saygı Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Günlük Yaşamında Uygular	15	19
A2	Coğrafi Koşullar Olaylar ve Durumlarda Çevreyi Korur Saygı Duyar	13	16
A3	Değerleri Alışkanlık Haline Getirir	11	14
A4	Değerleri Uygulamaya İstekli Olur	11	14
A5	Şartlara Düzene Güzelliklere Sahip Çıkar	8	10
A6	İnsan Ve Coğrafya Bilincine Sahip Olur	7	9
A7	Değerlerin Önemini Fark Eder	7	9
A8	Sorunları Çözebileceğini Fark Eder	6	7
A9	Yapılması Gerekenleri Saygıyla Yapar	3	4
Toplam		81	100
		f	%
B1	Çevre ve Toplum	20	32
B2	Beşeri Sistemler	15	25
B3	Doğal Sistemler	11	18
B4	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	6	10
B5	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	6	10
B6	Doğal ve Beşeri Sistemler	3	5
Toplam		61	100
		f	%
C1	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	12	12
C2	Örnek Olay	10	10
C3	Değer Aktarımı	9	9
C4	Tartışma	9	9
C5	Görüş Geliştirme	9	9
C6	Drama	8	8
C7	Ahlaki Muhakeme	8	8
C8	Düz Anlatım	7	7
C9	Beyin Fırtınası	7	7
C10	Konuşma Halkası	5	5
C11	Problem Çözme	5	5
C12	Gezi Gözlem	4	4
C13	Değerlerin Gizli Öğretimi	2	2
C14	İşbirliğine Dayalı Öğretim	2	2
C15	Değer Analizi Yaklaşımı	2	2

Toplam		99	100
		f	%
D1	Film	15	14
D2	İnternet	15	14
D3	Belgesel	13	12
D4	Ders Kitapları	11	10
D5	Tv	10	9
D6	Gazete Dergi	10	9
D7	Yardımcı Kitaplar	8	8
D8	Basılı Araç Ve Gereçler	6	6
D9	Kaynak Kişi Kurum	5	5
D10	Görsel ve İşitsel Araçlar	4	4
D11	Akıllı Tahta	4	4
D12	Atlas	2	2
D13	Broşür	2	2
D14	Ansiklopedi	1	1
Toplam		106	100
		f	%
E1	Performans Ödevi	15	17
E2	Yazılı Sınav	14	16
E3	Öz ve Akran Değerlendirmesi	11	12
E4	Proje	8	9
E5	Gözlem Formu	8	9
E6	Sözlü Sınav	7	8
E7	Ev Ödevi	6	7
E8	Portfolyo	5	6
E9	Tanıtım Hazırlama	4	4
E10	Yeterlik Testleri	3	3
E11	Açık Uçlu Sorular	3	3
E12	Konuşma Halkası	2	2
E13	Yapılandırılmış Grid	2	2
E14	Rubrik	2	2
Toplam		90	100

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin, saygı değeri (Tablo 21) ile ilgili kazanım önerilerine bakıldığında; “*bu değeri günlük yaşamda uygular*” (%19), “*coğrafi koşullar olaylar ve durumlarda çevreyi korur saygı duyar*” (%16), “*değeri uygulamayı alışkanlık haline getirir*” (%14), “*değeri uygulamaya istekli olur*” (%14) önerileri çoğunluk oluşturmaktadır. Bu kazanım önerilerini “*şartlara, düzene ve güzelliklere sahip çıkar*”

(%10), *insan ve Coğrafya bilincine sahip olur*” (%9), *“değerlerin önemini fark eder*” (%9), *“sorunları çözebileceğini fark eder*” (%4) takip etmektedir. Burada dikkat çekici bir husus vardır: Öğretmenler saygı değerine günlük yaşam için –diğer değerlerden daha fazla- önem vermişlerdir.

Öğretmenlerin çoğunluğu bu değer “Çevre ve Toplum (%31), Beşeri Sistemler (%25), Doğal Sistemler (%18)” öğrenme alanlarında verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Değerin eğitiminde yararlanılabilecek yöntem ve teknikler konusunda ise çoğunlukla “Karakter Eğitimi Yaklaşımı (%12), Örnek Olay (%10), Görüş Geliştirme (%9), Değer Aktarımı (%9), Tartışma (%9), Drama (%8) ve Ahlaki Muhakeme (%8)” tavsiye edilmiştir. Bunları “Düz Anlatım (%7), Konuşma Halkası (%5), Problem Çözme (%5), Gezi Gözlem (%4)” gibi yöntem ve teknikler takip etmektedir. Öğretmenlerin kullanılacak araç-gereç ve materyal tavsiyelerine gelince “İnternet (%14), Film (%14), Belgesel (%12), Ders Kitaplarını (%10), Gazete-Dergileri (%9)” ilk sıralara koydukları görülmüştür. Bunlardan sonra “Yardımcı Kitaplar (%8), Basılı Araç-Gereçler (%6), Kaynak Kişi ve Kurumlar (%5)” gibi kaynaklar takip etmektedir. Bu yöntem için kullanılabilecek değerlendirme önerilerine gelince öğretmenlerin ilk tercihleri “Performans Ödevi (%17), Yazılı Sınav (%16), Öz ve Akran Değerlendirmesi (%12), Gözlem Formu (%9), Proje (%9)” olmuştur. Bunlardan sonra ise “Sözlü Sınav (%8), Ev Ödevi (%7), Portfolyo (%3), Tanıtım Hazırlama (%4), vb.” önerilerin geldiği tespit edilmiştir.

Tablo 22. Öğretmenlerin Sevgi Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Canlı ve Cansız Varlıkları Sever Sevgiyle Yaklaşır	16	16
A2	Sevginin Yapıcılığına İnanır	14	14
A3	Sevgi ve Korumanın Bilincindedir	9	9
A4	Farklı Kültür ve Medeniyetleri Coğrafyaları Sever	9	9
A5	Coğrafi Koşullar Olaylar ve Durumlarda Çevreyi Sever	8	8
A6	Coğrafi Düzene Saygı Duyar	8	8
A7	Çevredeki ve Dünyadaki Sorunların Farkındadır	7	7
A8	Değerleri Uygulamaya İstekli Olur	7	7
A9	Olumsuzluklara Tepki Gösterir	6	6
A10	Çevre Koşullarına Duyarlılık	5	5
A11	Değerlerin Önemini Fark Eder	5	5
A12	Kardeşliği Geliştirir	4	4

A13	Paylaşımıcıdır	3	3
Toplam		101	100
		f	%
B1	Çevre ve Toplum	18	33
B2	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	15	27
B3	Beşeri Sistemler	11	20
B4	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	5	9
B5	Doğal Sistemler	4	7
B6	Doğal ve Beşeri Sistem	2	4
Toplam		55	100
		f	%
C1	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	14	14
C2	Değer Aktarımı	11	11
C3	Tartışma	10	10
C4	Görüş Geliştirme	10	10
C5	Drama	8	8
C6	Ahlaki Muhakeme	8	8
C7	Problem Çözme	7	7
C8	Düz Anlatım	7	7
C9	Beyin Fırtınası	7	7
C10	Örnek Olay	6	6
C11	İşbirliğine Dayalı Öğretim	3	3
C12	Konuşma Halkası	2	2
C13	Değerlerin Gizli Öğretimi	2	2
C14	Gezi Gözlem	1	1
C15	Değer Analizi Yaklaşımı	1	1
Toplam		97	100
		f	%
D1	Film	16	13
D2	Gazete Dergi	15	13
D3	İnternet	14	12
D4	Tv	13	11
D5	Belgesel	12	10
D6	Kaynak Kişi ve Kurumlar	12	10
D7	Ders Kitapları	9	8
D8	Basılı Araç ve Gereçler	7	6
D9	Yardımcı Kitaplar	6	5
D10	Görsel ve İşitsel Araçlar	6	5
D11	Akıllı Tahta	4	3
D12	Atlas	2	2
D13	Broşür	2	2

D14	Ansiklopedi	1	1
Toplam		119	100
		f	%
E1	Performans Ödevi	15	15
E2	Yazılı Sınav	13	13
E3	Öz ve Akran Değerlendirmesi	12	12
E4	Gözlem Formu	11	11
E5	Sözlü Sınav	8	8
E6	Proje	8	8
E7	Ev Ödevi	6	6
E8	Portfolyo	5	5
E9	Yeterlik Testleri	5	5
E10	Açık Uçlu Sorular	4	4
E11	Tanıtım Hazırlama	4	4
E12	Konuşma Halkası	2	2
E13	Rubrik	2	2
E14	Yapılandırılmış Grid	2	2
Toplam		97	100

Bu çalışmanın nitel kısmı için belirlenen çalışma grubundaki öğretmenlerin, sevgi değeri için önerdikleri kazanımlara bakıldığında; en çok “*canlı ve cansız varlıkları sever ve sevgiyle yaklaşır*” (%16), “*sevginin yapıcılığına inanır*” (%14), “*sevgi ve korumanın bilincindedir*” (%9), “*farklı kültür ve medeniyetleri Coğrafyaları sever*” (%9), “*coğrafi koşullar olaylar ve durumlarda çevreyi sever*” (%8), “*coğrafi düzene saygı duyar*” (%8) önerileri gelmiştir. Bunlardan sonra “*değerleri uygulamaya istekli olur*” (%7), “*çevredeki ve dünyadaki sorunların farkındadır*” (%7), “*olumsuzluklara tepki gösterir*” (%6), “*çevre koşullarına duyarlıdır*” (%5) gibi öneriler getirildiği görülmüştür. Sevgi değerinin öğretmenlerin çoğunluğu tarafından “Çevre ve Toplum (%33), Mekânsal Bir Sentez: Türkiye ve Beşeri Sistemler (%27)” öğrenme alanlarının içinde verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu değer eğitiminde kullanılabilecek yöntem ve teknik önerilerine bakıldığında en çok “Karakter Eğitimi Yaklaşımı (%14), Değer Aktarımı Yaklaşımı (%11), Tartışma (%10) ve Görüş Geliştirme (%10)” önerilmiştir. Bunları takiben “Ahlaki Muhakeme (%8), Drama (%8), Problem Çözme (%7), Düz Anlatım (%7), Beyin Fırtınası (%7)” gibi yöntem ve teknikler önerilmiştir. Bu değer eğitiminde kullanılabilecek araç-gereç ve materyallere bakıldığında en çok “Film (%13), Gazete-Dergi (%13), İnternet (%12), Tv (%11), Belgesel (%10) ve Kaynak Kişi Ve Kurum (%10)” önerilerinin

getirildiği görülmüştür. Bunlardan sonra ise “Ders Kitapları (%8), Basılı Araç-Gereçler (%6), Yardımcı Kitaplar (%5), Görsel ve İşitsel Araç Gereçler (%5)” gibi araç-gereç ve materyaller gelmektedir. Değerlendirme önerilerine bakıldığında ise; “Performans Ödevi (%15), Yazılı Sınav (%13), Öz ve Akran Değerlendirmesi (%12), ve Gözlem Formu (%11)” en çok tavsiye edilen değerlendirme araçları olmuştur. Bunları “ Sözlü Sınav (%8), Proje (%8), Ev Ödevi (%6)” gibi önerilerin takip ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 23. Öğretmenlerin Sorumluluk Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Sorunlara Çözüm Üretir	15	18
A2	Kişisel ve Toplumsal Sorumluluğun Farkındadır	14	17
A3	Doğal Düzen ve Çevresine Karşı Görevlerinin Bilincindedir	13	16
A4	Daha İyi Bir Yaşam İçin Sorumluluk Alır	13	16
A5	Sorunların Bilincindedir	8	10
A6	Sorunlara Karşı Bilinçlendirir	7	8
A7	Sorunları Fark Eder	4	5
A8	Değerleri Uygulamayı Alışkanlık Haline Getirir	4	5
A9	Günlük Yaşamda Uygular	3	4
A10	Değerleri Uygulamaya İstekli Olur	2	2
Toplam		83	100
		f	%
B1	Çevre ve Toplum	26	48
B2	Beşeri Sistemler	13	24
B3	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	5	9
B4	Doğal Sistemler	4	7
B5	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	4	7
B6	Doğal ve Beşeri Sistemler	2	4
Toplam		54	100
		f	%
C1	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	16	16
C2	Tartışma	13	13
C3	Görüş Geliştirme	11	11
C4	Değer Aktarımı	10	10
C5	Beyin Fırtınası	9	9
C6	Ahlaki Muhakeme	9	9
C7	Örnek Olay	7	7
C8	Problem Çözme	7	7
C9	Düz Anlatım	6	6
C10	Drama	4	4

C11	İşbirliğine Dayalı Öğretim	2	2
C12	Konuşma Halkası	2	2
C13	Değerlerin Gizli Öğretimi	1	1
Toplam		97	100
		f	%
D1	İnternet	18	17
D2	Gazete Dergi	15	14
D3	Belgesel	11	10
D4	Film	11	10
D5	Ders Kitapları	9	8
D6	Görsel Ve İşitsel Araçlar	7	7
D7	Yardımcı Kitaplar	7	7
D8	Kaynak Kişi Kurum	7	7
D9	Tv	6	6
D10	Ansiklopedi	5	5
D11	Basılı Araç Ve Gereçler	3	3
D12	Atlas	3	3
D13	Akıllı Tahta	2	2
D14	Broşür	2	2
Toplam		106	100
		f	%
E1	Yazılı Sınav	16	20
E2	Proje	13	16
E3	Performans Ödevi	13	16
E4	Gözlem Formu	12	15
E5	Yeterlik Testleri	8	10
E6	Portfolyo	4	5
E7	Ev Ödevi	3	4
E8	Sözlü Sınav	3	4
E9	Yapılandırılmış Grid	2	2
E10	Öz Ve Akran Değerlendirmesi	2	2
E11	Rubrik	2	2
E12	Açık Uçlu Sorular	2	2
E13	Konuşma Halkası	2	2
Toplam		82	100

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin sorumluluk değeri için oluşturdukları kazanım önerilerine bakıldığında; en çok “sorunlara çözüm üretir” (%18), “kişisel ve toplumsal sorumluluğun farkındadır” (%17), “doğal düzen ve çevresine karşı görevlerinin bilincindedir” (%16), “daha iyi bir yaşam için sorumluluk alır” (%16) şeklinde bir

sıralama görülmektedir. Bunları “sorunların bilincindedir” (%10), “sorunlara karşı bilinçlendirir” (%8), “sorunları fark eder” (%5), “değerleri uygulamaya istekli olur” (%5) kazanımları takip etmektedir. Öğretmenler bu değer en çok “Çevre ve Toplum (%48), Beşeri Sistemler (%24)” öğrenme alanlarının içinde verilmesi gerektiği konusunda görüş belirtmişlerdir. Bu değer eğitimi de kullanılabilecek yöntem ve teknik önerilerine bakıldığında çoğunlukla “Karakter Eğitimi Yaklaşımı (%16), Tartışma (%13), Değer Aktarımı (%10), Görüş Geliştirme (%11), Beyin Fırtınası (%9)” önerileri ilk sıralarda yer almıştır. Daha sonra ise “Ahlaki Muhakeme (%9), Örnek Olay (%7), Problem Çözme (%7), Düz Anlatım (%6), Drama (%4)” takip etmiştir. Sorumluluk değerinin eğitiminde kullanılabilecek araç-gereç ve materyal önerilerine bakıldığında, üst sıralarda “İnternet (%17), Gazete Dergi (%14), Belgesel (%10), Film (%10), Ders Kitapları (%8)” yer almıştır. Daha sonra ise “Yardımcı Kitaplar (%7), Görsel ve İşitsel Araçlar (%7), Tv (%6), Ansiklopedi (%5)” önerileri gelmiştir. Değerlendirme konusunda ise en çok önerilen yöntem ve teknikler; “Yazılı Sınav (%20), Performans Ödevi (%16), Proje (%16), Gözlem Formu (%15)” olarak belirlenmiştir. Bunları “Yeterlik Testleri (%10), Portfolyo (%5), Sözlü Sınav (%4), Ev Ödevi (%4)” gibi önerilerin takip ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 24. Öğretmenlerin Vatanseverlik Değeri ile İlgili Önerileri

		f	%
A1	Vatanseverliğin Sorumluluk Olduğunun Bilincindedir	14	13
A2	Vatana Sevgi Saygı ve Koruma Bilincindedir	11	10
A3	Güzelliklere ve Canlılara Sahip Çıkar	10	9
A4	Çevreye Karşı Bilinçlendirir	10	9
A5	Coğrafi Koşulları Korumak İçin Proje Yapar	9	8
A6	Değerlerin Farkındadır	9	8
A7	Değerleri Günlük Yaşama Uygular	8	7
A8	Değerlerin Önemi Fark Eder	7	6
A9	Çevredeki ve Dünyadaki Sorunların Farkındadır	7	6
A10	Milli Duygularını Geliştirir	6	6
A11	Milliyetçilik Kavramını Geliştirir ve Aktarır	5	5
A12	Milletin Devamlılığı İçin Coğrafyanın Önemi Kavrır	5	5
A13	Kaynakları Verimli Kullanır	4	4
A14	Değerlerle Barışık	4	4
Toplam		109	100
		f	%
B1	Mekânsal Bir Sentez: Türkiye	30	61

B2	Doğal Sistemler	10	20
B3	Beşeri Sistemler	7	14
B4	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	2	4
Toplam		49	100
		f	%
C1	Karakter Eğitimi Yaklaşımı	12	11
C2	Ahlaki Muhakeme	10	9
C3	İşbirliğine Dayalı Öğretim	10	9
C4	Değer Aktarımı	10	9
C5	Tartışma	9	8
C6	Görüş Geliştirme	9	8
C7	Beyin Fırtınası	8	7
C8	Konuşma Halkası	6	6
C9	Örnek Olay	6	6
C10	Gezi Gözlem	6	6
C11	Değer Analizi Yaklaşımı	5	5
C12	Problem Çözme	5	5
C13	Düz Anlatım	5	5
C14	Drama	5	5
C15	Değerlerin Gizli Öğretimi	3	3
Toplam		109	100
		f	%
D1	Gazete Dergi	15	13
D2	İnternet	12	11
D3	Belgesel	12	11
D4	Film	12	11
D5	Kaynak Kişi Kurum	12	11
D6	Ders Kitapları	11	10
D7	Görsel ve İşitsel Araçlar	8	7
D8	Tv	7	6
D9	Yardımcı Kitaplar	7	6
D10	Basılı Araç ve Gereçler	7	6
D11	Akıllı Tahta	4	4
D12	Atlas	2	2
D13	Broşür	2	2
D14	Ansiklopedi	1	1
Toplam		112	100
		f	%
E1	Performans Ödevi	15	13
E2	Yazılı Sınav	15	13
E3	Proje	13	12

E4	Gözlem Formu	12	11
E5	Portfolyo	12	11
E6	Öz ve Akran Değerlendirmesi	8	7
E7	Sözlü Sınav	7	6
E8	Yeterlik Testleri	7	6
E9	Açık Uçlu Sorular	6	5
E10	Ev Ödevi	6	5
E11	Yapılandırılmış Grid	4	4
E12	Tanıtım Hazırlama	4	4
E13	Konuşma Halkası	2	2
E14	Rubrik	2	2
Toplam		113	100

Vatanseverlik değerinin kazanımları ile ilgili öğretmen önerilerine bakıldığında; en üstlerde sırasıyla “*vatanseverliğin sorumluluk olduğu bilincindedir*” (%13), “*vatana sevgi saygı ve koruma bilincindedir*” (%10), “*güzelliklere ve canlılara sahip çıkar*” (%9), “*çevreye karşı bilinçlendirir*” (%9), “*değerlerin farkındadır*” (%8), “*coğrafi koşulları korumak için projeler yapar*” (%8) kazanımları yer almaktadır. Bunlardan sonra “*değerleri günlük yaşamda uygular*” (%7), “*değerlerin önemini fark eder*” (%6), “*çevredeki ve dünyadaki sorunların farkındadır*” (%6), “*milli duygularını geliştirir*” (%6)” gibi öneriler gelmektedir. Bu değer eğitimin hangi öğrenme alanları içinde verilmesi konusundaki önerilere bakıldığında, en çok “Mekânsal Bir Sentez: Türkiye (%61)” içinde verilmesi şeklinde öneri gelmiştir. Bunu “Doğal Sistemler (%20) ve Beşeri Sistemler (%14)” izlemiştir. Değerin eğitiminde kullanılabilecek yöntem ve tekniklerle ilgili önerilere bakıldığında en çok “Karakter Eğitimi Yaklaşımı (%11), Değer Aktarımı (%9), Ahlaki Muhakeme (%9), İşbirliğine Dayalı Öğretim (%9), Görüş Geliştirme (%8), Tartışma (%8)” öne çıkmıştır. “Gazete- Dergi (%13), İnternet (%11), Film (%11), Belgesel (%11), Kaynak Kişi Kurum (%11), Ders Kitapları (%10)” en çok tavsiye edilen öğretim araç-gereç materyalleri olarak öne çıkmıştır. Bu değer eğitiminin değerlendirilmesi için getirilen önerilere bakıldığında, “Yazılı Sınav (%13), Performans Ödevi (%13), Proje (%12), Gözlem Formu (%11), Portfolyo (%11)” gibi değerlendirme teknikleri ön plana çıkmıştır.

BÖLÜM 5

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Coğrafya öğretmenlerinin değerler eğitiminin mevcut durumu, içeriği ve niteliği hakkındaki değerlendirmelerinin yanında bunlarla ilgili önerilerinin ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede oluşturulan araştırma deseninde nicel ve nitel yöntem ve tekniklerden faydalanılarak çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde çalışmanın nicel ve nitel kısımlarında elde edilen bulgular bütüncül bir bakış açısıyla birleştirilerek kullanılmıştır.

5.1. Sonuçlar

5.1.1. Değerler Eğitiminin Verilme Şekli, Nitelik ve İçeriği ile İlgili Sonuçlar

- a) Öğretmenlerin önemli bir bölümü (% 68,16) Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler; vatanını sevmeye ve koruma gibi vatan bilincini oluşturan duyguları desteklemektedir ve öncelikle Coğrafyanın konusunu oluşturan mekân ve mekâna ait özelliklerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine hizmet etmektedir, görüşündedirler.
- b) Çalışmaya katılan öğretmenlerin önemli bir bölümüne göre (% 80), Coğrafya eğitimi programında değerler eğitimi daha fazla yer almalıdır. Öğretmenler çalışmanın gerek nicel gerekse nitel kısmında bu görüşü dile getirmişlerdir. Buna göre program değer eğitimi konusunda sınırlı değere yer verirken bunlara sadece isim olarak değinmiştir. Değerler eğitimi konusunda tüm sorumluluk öğretmenlere

bırakılmıştır. Değerler eğitimi konusunda hem dünyada ortaya çıkan yeni değerler hem de tarihten kültürle taşınan değerler noktasında, öğretmen ve öğrencilere daha fazla destek, bilgi ve rehberlik hizmeti sunulmalıdır.

- c) Yukarıdaki maddede de belirtildiği gibi değerler eğitimi öğretmenlerin özel çabalarına bırakılmıştır. Öğretmenlerin önemli bir bölümünün (%73,94) “Programda değerlerle ilgili içerik yeterli olmadığı için öğretmenler değerleri kendi bilgi birikimleri ile öğrencilere kazandırmaktadır” görüşündedirler. Yine öğretmenlerin önemli bir bölümünün (% 64,21) “Programda değerler eğitimi ile ilgili yeterli etkinliğin ve açıklamanın olmaması bu değerlerin etkili bir biçimde kazandırılmasını zorlaştırmaktadır” görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Buna paralel olarak öğretmenlerin önemli bir bölümü (% 61,58) “Coğrafya ders programındaki içeriğin yoğunluğu sebebiyle değer eğitimine yeterince zaman ayıramadığını belirtmiştir”. Bu da öğretmenler, öğrenciler ve değerler eğitiminin verilmesi noktalarında çeşitli problem ve eksikliklere yol açmaktadır. Öğretmenlere özellikle programda değerler eğitimi ile ilgili verilen bilgiler ve rehberlik hizmeti yetersizdir. Bu bağlamda değerler eğitiminin öğretmenlerin özverisine bırakıldığı görülmektedir. Programda yeterli bilgi ve yol göstericilik özelliği olmadığı için, değerler eğitiminin birleştiriciliği ve bütünlüğü noktasında çeşitli problemler yaşanmakta ve bunlar eğitimi zorlaştırmaktadır. Öğretmenler arası farklardan dolayı ülke genelinde eş güdümlü bir eğitim verilememektedir. Ülkenin çeşitli bölgelerinde, hatta aynı okulda çeşitli yaklaşımlar olabilmektedir. Çünkü yeterli bilgilendirme olmadığı için öğretmenler kendilerine göre değerler eğitimi yapmakta ya da hiç yapmamaktadır. Bunun sonucunda değerler eğitiminin etkinliği azalmakta, istenilen niteliğe ulaşılamamaktadır.

- d) Öğretmenlerin yarıdan fazlası (% 58,16) “Son yıllardaki toplumsal değişmelere oranla programda verilen değerler yeterlidir” görüşüne karşıdırlar. Öğretmenler değerlerin zamanla değişebileceği görüşüne dayanarak, değerler eğitiminde güncellemelerin yapılması gerektiğini, ama programda bu yönde bir gelişmenin olmadığını belirtmişlerdir. Küreselleşen dünyaya, gelişen medeniyet ve bilime uyum sağlamak için insanla ilgili her alanda değişme ve gelişme görüldüğü gibi değerler eğitimi alanında güncellemelerin olması kaçınılmazdır. Öğretmenler, programın özünü kaybetmeden değerler eğitimi alanının da toplum ve dünyadaki

değişikliklere tepki göstermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Buradan hareketle, program; değerler eğitimi alanında toplum ve dünyadaki değişikliklere yeterince ve uygun tepki vermemektedir.

- e) Öğretmenlerin büyük bir bölümü (% 87,63) “sınıfta verilen değerler eğitimi, önce aile sonra ise daha geniş çevrede uygulama alanı bulamamakta yani pekiştirilmemektedir” görüşünde birleşmişlerdir. Bunun muhtemel sebepleri arasında, “öğrencilerin yaşadığı çevreden kopuk değerlerin eğitimi verilmektedir; verilen değerlerin uygulanma olasılığı yoktur ya da azdır; toplum bu değerlere karşı çıkmaktadır” sayılabilir. Sonuç olarak, Coğrafya dersinde eğitimi verilen değerler ve toplum içindeki uygulamalar arasında uyum eksikliği ya da çelişkiler vardır.
- f) Çalışmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin yarısından fazlasının (% 54,21) “Programda yer verilen coğrafi değerler yeterlidir” görüşüne karşı oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, öğretmenler değerlerin Coğrafya ile daha fazla ilişkilendirilmesini istemektedir.
- g) Öğretmenlerin büyük bir bölümünün (% 83,95) “Öğretmenler değerler eğitiminin kazanılmasında en önemli unsurdur” görüşünde birleştikleri tespit edilmiştir. Gerek bilgi kaynağı gerek rol model gerekse tek kaynak olması sebebiyle öğretmenler eğitim sisteminin değerler eğitimi noktasında vazgeçilmez yapıtaşlarıdır. Aileden başlayan değerler eğitiminin okuldaki kısmını, öğretmenler neredeyse tek başlarına üstlenmişlerdir.
- h) Öğretmenlerin tamamına yakın bölümü (% 91,84) “Etkili bir değerler eğitimi için disiplinler arası işbirliğine önem verilmelidir” görüşünde birleşmişlerdir. Böylece tüm disiplinlerin değerleri –mümkün olduğunca- etkileşim ve işbirliği içinde geliştirilmeli ve eğitimleri verilmelidir. Bu şekilde bir yapılanma, değerler eğitimi konusundaki verimi ve niteliği artıracaktır.
- i) Öğretmenlerin tamamına yakın bölümünün (% 92,89) “Şiddet, korku, cinsellik ve saldırganlık içeren bazı yayınlar ve medya okulda verilen değerler eğitimi olumsuz etkilemektedir” görüşünde birleşmişlerdir. Değerler eğitimi ile okulda verilen değerler ve içerikleri okul dışındaki medyada benimsenmemekte ya da reddedilmektedir. Kısacası, medya içeriği okulda verilen değerlerle çelişmektedir.

Değerler ile idealin sunulmaya çalışıldığı eğitimin, medya eliyle oluşturulan popüler kültürle bir çatışma alanı oluşturduğu görülmüştür.

- j) Öğretmenlerin tamamına yakın bölümü (% 92,1) “Coğrafya öğretmenlerine lisans eğitiminde ve hizmet içi eğitimde değer eğitimiye yönelik eğitim verilmesi programdaki değerlerin öğrencilere kazandırılmasında önemli rol oynar” görüşündedirler. Çalışmaya katılan öğretmenlere göre, hem lisans programında, hem de öğretmenliğe başladıktan sonra öğretmenlere değerler eğitimi konusunda eğitim verilmelidir.
- k) Çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakın bölümü (% 91,05), okul ve sınıflardaki imkân ve koşulların yeterli olmadığı belirtmiştir. Daha iyi bir değerler eğitimi verilebilmesi için –eğitimin diğer dallarında olduğu gibi- sınıf ve okul koşullarında iyileştirmelere ihtiyaç vardır.
- l) Öğretmenlerin büyük bir bölümü Coğrafya öğretmenlerine yönelik yeni bir değer eğitimi kılavuzuna ihtiyaç vardır (% 75,79) görüşünde birleşmişlerdir. Buna yönelik olarak yapılacak yeni çalışmalar faydalı olacaktır.
- m) Öğretmenlerin büyük bir bölümünün (% 63,69) programdaki değerler, öğrencilerde doğa ve insana ait değerleri gelecek kuşaklara aktarma bilinci oluşturmaz, görüşüne karşı oldukları tespit edilmiştir. Değerler sadece eğitim verilen öğrencileri etkileyen ya da kapsayan içeriklere sahip değildir. Değerler eğitimi öğrencilerin kendilerini olduğu kadar yakın çevrelerinde hatta daha sonraki kuşaklara da aktarılabilir özelliktedir. Bu yönüyle değerler eğitiminin geleceğe bakan bir yönü olduğu da söylenebilir.
- n) Programdaki değerler, öğrencilere yurdumuzun doğal, tarihî ve kültürel mirasına sahip çıkılması gerektiği bilincini verir, öğretmenlerin büyük bir bölümü (%71,85) bu görüşte birleşmişlerdir. Değerler eğitimi bir önceki maddede belirtildiği gibi sadece mevcut kuşak için değil gelecek kuşaklar için de verilir. Bu bağlamda ülkenin kültürel ve doğal mirasına sahip çıkma konusunda, değerler eğitiminin yine geleceğe yönelik bir başka özelliği öne çıkmaktadır. Kültürel ve doğal mirasa sahip çıkılırken aslında, geçmişten bugüne, bugünden yarına sahip olunanların korunarak devredilmesi bilincine vurgu yapılmaktadır. Bu yönüyle değerler hem toplumun

kendini koruyup geliştirdiği hem de üzerinde ya da içinde yaşadığı kùltür ve Coğrafyanın da korunduğu genel bir alan olmaktadır.

- o) Öğretmenlerin; temel, demokratik, geleneksel, bilimsel, çalışma-iş ve coğrafi değerler başlıkları altında toplam 45 yeni değerin program ve coğrafya eğitimi dersinde yer almasını önerdikleri tespit edilmiştir. Bu değerlerin ise; hümanistlik, adalet özgürlük, demokrasi, demokrasi anlayışı ve bilinci, katılımcılık, işbirliği, sosyalleşme, uyumluluk, paylaşım, nezaketlilik, sabır, temizlik, sempati, cesaret, dürüstlük, empati, iletişim, aile bilinci, dini milli kùltürel değerler, tutumluk, güvenilirlik, ahlak, iyi niyetlilik, dostluk, erdem, bilgelik, problem çözme, araştırmacılık, sorgulama, bilime merak, yenilik, akılcılık, yaratıcılık, yeterlilik, çalışkanlık, disiplin, sosyal sorumluluk sahibi olma, görev bilinci, girişimcilik, sürdürülebilir kalkınma, sosyal adalet, çevre dostluğu ve çevre duyarlılığı ve bilinci olduğu gör÷lmektedir. Çalışma grubundaki öğretmenler gerekli hazırlık ve ön çalışmalardan sonra bu değerlerin coğrafya eğitimine eklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Gör÷ldüğu gibi bu değerler sadece coğrafya ile ilgili olmayıp, daha genel ve başka disiplinleri de ilgilendiren değerlerlerdir. Bu görüşlerden, öğretmenlerin tüm disiplinler için ortak ve işbirliği içinde eğitim verilen bir değerler eğitimi çabası ve düşüncesi içinde oldukları tespit edilmiştir.
- p) Öğretmenlerden herhangi bir sivil toplum örgütüne üye olmayanların, herhangi bir sivil toplum örgütüne üye olan öğretmenlere göre “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşünceleri” daha olumludur. Mesleki kıdemi 1-5 yıl aralığında olan katılımcıların mesleki kıdemi 6-10 yıl aralığında olan katılımcılara göre “Değer Eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşüncelerine” yönelik görüşlerinden daha olumludur.

5.1.2. Değerler Eğitiminde Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler İle İlgili Sonuçlar

- a) Öğretmenler çalışmanın gerek nicel gerekse nitel kısmında değerler eğitiminde düz anlatım gibi geleneksel yöntemlerden ziyade çeşitli yöntem teknik ve yaklaşımları tavsiye etmişlerdir. Buradan da öğretmenlerin alternatif yöntem ve teknikleri daha fazla tercih ettikleri sonucu çıkarılmaktadır.
- b) Değer aktarımı, ahlaki muhakeme, değer açıklama, değer analizi, karakter eğitimi gibi sadece değerler eğitimi ile ilgili yaklaşım ve tekniklerin, değerler eğitiminde sıkça kullanılan tekniklerden olduğu ve tavsiye edildiği gör÷lmektedir. Yine

değerler eğitimi ile çok yakından ilgili olan “örtük program yaklaşımının” fazla kullanılmadığı ve önerilmediği görülmüştür.

- c) Tartışma, örnek olay, problem çözme, soru cevap ve beyin fırtınası yöntem ve teknikleri çalışmanın hem nicel hem de nitel kısmında en çok kullanılan ve önerilen yöntemler olarak öne çıkmışlardır. Buradan da öğretmenlerin bu değerlerin eğitiminde etkileşim ve iletişime önem verdikleri görülmektedir.
- d) Geleneksel düz anlatım yöntemi yanında, altı şapka, gezi gözlem, işbirliğine dayalı öğretim, bireysel çalışma, istasyon, drama gibi teknik, yöntem ve yaklaşımlarında değerler eğitiminde kullanıldığı ya da tavsiye edildiği tespit edilmiştir.

5.1.3. Değerler Eğitiminde Araç-Gereç-Materyaller ile İlgili Sonuçlar

- a) Çalışmanın nicel ve nitel kısımlarında ulaşılan bulgulara göre, değerler eğitiminde en çok görsel ve işitsel materyallerin kullanıldığı ve kullanılmasının önerildiği görülmektedir. Bunlar internet, belgesel, film, televizyon ve slâyt gibi materyallerdir.
- b) Çalışmaya katılan öğretmenler yukarıdaki maddede sayılan materyallerden sonra en çok basılı gereçlerin kullanıldığını ya da kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu materyaller içinde ders kitapları, yardımcı kitaplar, ansiklopediler, dergi ve gazeteler yer almaktadır.
- c) Kaynak kişi ve kurumlar, yazı ya da akıllı tahtalar ve diğer materyaller de eğitim materyali olarak az da olsa kullanılmış ve tavsiye edilmiştir.

5.1.4. Değerler Eğitiminde Değerlendirme ile İlgili Sonuçlar

- a) Değerler eğitiminde kullanılan değerlendirme yöntem ve tekniklerine bakıldığında; performans ödevleri, çoktan seçmeli sorular, yazılı sınav en çok kullanılan değerlendirme yöntemleri olarak öne çıkmıştır. Öğretmenlerin değerlendirme araçları konusundaki önerilerine bakıldığında ise yazılı sınav, sözlü sınav, öz ve akran değerlendirmesi, gözlem formu, performans ödevleri, proje öne çıkmaktadır. Buradan da öğretmenlerin kullandıkları değerlendirme araçlarını aslında yeterli görmedikleri, bunları önerilerde belirtilen proje, gözlen formu gibi yöntemlerle zenginleştirme önerileriyle geliştirmek istedikleri sonucu çıkarılabilir.
- b) Ev ödevleri, portfolyo, testler, açık uçlu sorular, kontrol listesi, yapılandırılmış grid gibi değerlendirme araçları da az da olsa kullanılmakta ve önerilmektedir.

- c) Değerler eğitiminde, gerek materyaller, gerekse yöntem ve teknikler konusundaki sonuçlarda olduğu gibi, değerlendirmede de kullanılan değerlendirme araç ve tekniklerinin çeşitlendirilmesi önerilmiştir.

5.2. Tartışma

Bu çalışmada öğretmenlerin değerler eğitimin en önemli unsurlarında olduğu, aile, yakın çevre ve popüler medyanın okulda verilen değerler eğitimi içeriği ile çeliştikleri sonucuna ulaşılmıştır. Fidan (2009) yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Onun öğretmen adayları ile yaptığı çalışmanın bulgularına göre, değerler eğitiminde belirleyici unsurun aile olduğunu, daha sonra bunun okulda devam ettiğini ve okul ile ailede öğrenilen değerlerin çatıştığı görülmüştür. Yine aynı paralelde çalışmalar yapan Akbaş (2004) ve Yıldırım (2009) ailelerin değerler eğitiminde çok önemli olduğunu ama okulda verilen değerleri yeterince desteklemediği, öğretmenlerin çevre ve ailelerden kaynaklı problemlerin değerler eğitimi noktasında ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Bahsedilen bu çalışmaların sonuçları bu yönleri ile bu çalışma ile çoğunlukla paralel ve birbirlerini tamamlar niteliktedir.

Bu çalışmaya katılan öğretmenler zaman, mekân ve diğer konularda yeterli desteğin ve imkânların kendilerine verilmediğini belirtmişlerdir. Bu bulgular Witherspoon (2007) ve Baydar (2009) yaptıkları çalışmaları desteklemektedir. Onlar çalışmalarında öğretmenlerin gerek zaman gerekse program ya da ek programlar noktasında yeterince zaman ve destek bulamadıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmalara göre çeşitli imkânsızlık ve sınırlılıklar değerler eğitimi ve niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, değerler eğitimine programda yeterince yer verilmediği, değerler eğitiminin öğretmenlerin özel çabalarına ve rastlantıya bıraktığı belirtilmiştir. Bu bulgular Akbaş (2004) ve Deveci ve Ay (2009) tarafından yapılan çalışmalarda ulaşılan sonuçlarla örtüşmektedir. Bu araştırmacıların elde ettikleri sonuçlara göre de öğretmenlerin çabalarına ve rastlantıya bırakılan değerler eğitimi noktasında programın yeterince yol gösterici ve bilgi verici olmadığı belirtilmiştir. Bu yönüyle bu çalışmanın sonuçlarının o çalışmaların sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Yalar (2010) Sınıf öğretmenleriyle yaptığı; Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi ile ilgili karma çalışmasında, okulda eğitim ve öğretimle verilmeye çalışılan değerlerin toplum ve medya tarafından desteklenmediği sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak farklı ve alternatif

öğretim yöntem ve tekniklerinin ve farklı materyallerin derslerde kullanılmasının gerekliliği sonuçlarını da tespit etmiştir. Bu sonuçlarla bu çalışmada ulaşılan sonuçlar birbirlerini destekler ve tamamlar mahiyettedir. Yine lisans ve hizmet içi eğitimde değerler eğitimi ile ilgili ders ve bilgilendirmelerin arttırılması da her iki çalışma da önerildiğinden bu yönüyle de çalışmalar birbirleri ile uyumludur.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre öğretmenlere mesleğe girmeden ve çalışırken değerler eğitimi konusunda eğitim verme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, Tokdemir'in (2007) Tarih öğretmenleri ile yaptığı çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Tokdemir adı geçen çalışmada öğretmen adaylarına ve öğretmenlere değerler eğitimi konusunda eğitim (ders, seminer, kurs vb.) verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Onun ulaştığı sonuçlar ile bu çalışmanın sonuçları örtüşmektedir.

5.3. Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları ışığında üniversiteler, öğretmenler, araştırmacılar, program geliştirmeciler, eğitim sisteminin yöneticileri ve politika geliştiricileri ve diğer paydaşlar için şu öneriler getirilmiştir:

- a) Halen üniversitelerde Coğrafya öğretmenliği programlarında yer alan dersler içinde direkt olarak değerler ve eğitimi ile ilgili ders bulunmamaktadır. Değerler eğitimi başlığı YÖK tarafından ilan edilen, uygun derslerin içeriklerine eklenmeli, bu konuda müstakil bir ders olmasa bile öğretmenlik eğitimi programlarında daha fazla yer almalıdır. Bu şekilde öğretmen adaylarının değerler eğitimi ile tanışmaları, kendilerini ve eğitimi ile ilgili yetenek ve bilgilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.
- b) Araştırmacılar, değerler eğitimi konusunda psikoloji, sosyoloji, tarih, coğrafya gibi değişik alanların da katkılarını alarak bütüncül yaklaşımların geliştirilmesi için gerekli girişim ve planlamaların yapılması gereklidir. Unutulmamalıdır ki, disiplinler arası çalışma diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi, eğitimin değerler alanında da geliştirilmeli ve bu verilerden faydalanılmalıdır.
- c) Coğrafya eğitiminde ve eğitimin değerler alanında çalışan araştırmacılar mevcut değerleri ve olması gerekli değerler konusunda daha derinlemesine çalışarak; program geliştirme alanında, gerek geliştirmeci gerek karar verici gerekse değerlendirenlerin kullanabileceği güvenilir ve güncellenmiş verileri ortaya

koymalıdır. Bunlara ek olarak bu araştırmacılar değişen toplum, ülke ve dünya şart ve ilerlemeleri göz önüne alarak değerlerin içeriği ve sayıları konusunda öneriler getirmelidir.

- d) Coğrafya eğitiminde dünyada yer alan değerler ve milli değerler arasında uyumlu bir işbirliği yapılarak öğrencilerin her ikisinde de gerekli yeterliğe ulaşmaları sağlanmalıdır. Bunlardan bir diğerine tercih edilmemeli, aralarında yarışdırılmamalı bunların yerine ülke ve kültürel gerçekleri ve verileri, milli değerleri merkeze alarak diğer değerlerini de dengeli bir şekilde eğitim verilmelidir. Bu konuda program geliştirmeci ve bu konunun karar verici makam ve kişiler bu şekilde bilgilendirilmelidir.
- e) Öğretmenler gelecek nesiller için bu kadar önemli olan değerler eğitimi hakkında eğitim almalı bilgi ve yeterliklerini sürekli güncellemelidirler. Değerler konusunda bir önceki madde de söylendiği gibi bir tercih gibi kullanmak ya da bazılarını reddetmek yerine, bu şekilde bir eğitimi vermeye çalışmalıdır. İstenilen insan tipinin yetiştirilmesi için öğretmenler değerler konusunda farkındalıklarını arttırmalıdır.
- f) Milli Eğitim Bakanlığı gerek merkez gerekse taşra teşkilatları ile öğretmen ve idarecilere yeterli bilgi ve rehberlik hizmeti sunmalıdır. Hizmet içi eğitim kursları, seminerler, çalıştaylar, internet kaynakları gibi öğretmenlerin bilgilerini, görgülerini geliştirdikleri, tartışma ve katkılarla görüş geliştirdikleri faaliyet ve ortamların öğretmenlerin hizmetine sunulmasının faydalı olacağı görülmektedir. Unutulmamalıdır ki, güncellenmemiş bilgi ve yeterliklerin verimliği azalmakta ya da yok olmaktadır. Bundan dolayı MEB tüm öğretmenlere belirli sürelerle mesleki alanları ile ilgili eğitimler vermeye devam etmelidir.
- g) Öğretmenlere ve öğretmen adaylarına değerler eğitimi verirken imkânlar elverdiğince daha zengin materyal ve içerik, daha çeşitli yöntem- teknik ve değerlendirme araçları kullanılmalıdır. Bunlar ile zenginleştirilmiş bir eğitimin daha verimli olacağı beklenmelidir. Öğretmenler ve adayları da bu konulardaki bilgi ve yeterliklerini arttıracak çalışmaları yapmalıdır.
- h) Eğitim-öğretim programlarına ve özellikle coğrafya dersi programına yeni değerlerin tespit edilerek eklenmesi gerekliliği vardır. Daha kapsamlı araştırma

ve çalışmalarla bu değerlerin tespit edilerek programlara eklenmesi değişen dünya, toplum ve eğitim bilimlerindeki yeni gelişme ve gereksinimler doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aksoy, B. (2003). Millî Kimliğin Kazandırılmasında Coğrafyanın Önemi. Ankara: Türk Yurdu, Cilt:23, sayı: 194, 55-59.
- Aktaş, Ö. (2012). *Tarih Eğitiminde Savaş ve Barış: Ortaöğretim Öğrencilerinin Savaş ve Barış Konularıyla İlgili Bilgilerinin ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aktay, A. (2008). *Yönetici ve Öğretmenlerin Değer Tercihleri İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “Yardımseverlik” Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi Ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altan, Z., M. (2011) “Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi”, Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi Cilt: 1, Sayı: 4 ss.54-57
- Althof, W., & Berkowitz, M.W. (2006). Moral Education And Character Education: Their Relationship And Roles İn Citizenship Education. *Journal of Moral Education*, 35(4), 495-518.
- Annette, B. (1974). “*Values in Geography*”, Association of American Geographers AAG, Commission on College Geography, 1710 16th Street, p: 58.
- Arık, M. B., (2009). *İnsan ve Kültürü Bir Arada Düşünmedikçe Popüler Kültürü Tartışamayız*. (Ed. Enderhan Karakoç), İstanbul, Literatürk Yayıncılık.

- Artvinli, E. (2011). “Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Değerler ve Ders Kitaplarına Yansımaları” Değerler Eğitimi Sempozyumu, “Sosyal ve Kurumsal Yönleriyle Değerler Eğitimi” 26-28 Ekim- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Arweck, E. ve Nesbitt, E. (2004). Values Education: The Development and Classroom Use of an Educational Programme, *British Educational Research Journal*, 30(2), 245-261
- Ashton, E. ve Watson, B. (1998). Values Education: A Fresh Look At Procedural Neutrality. *Educational Studies*, 24, 183-193.
- Aslan, Ö. (2005). *Kuran ve Hoşgörü*. Ankara: İlâhiyât.
- Atasoy, E.B. (2006). *Çevre İçin Eğitim: Çocuk Doğa Etkileşimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Aydın, M. (2003). “Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği”, *Değerler Eğitimi Dergisi*,1(3): 121-144.
- Aydın, M.(2011). “Değerler, İşlevleri ve Ahlak”, *Eğitime Bakış*, Yıl: 7 Sayı: 19 s.39-45.
- Bailey, R. (2000). *Teaching values and citizenship across the curriculum: educating children for the world*. London: Routledge.
- Balcı, A. (2009). “Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler”, Ankara: Pegem.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Birikova, N.A. (2005). The Formation of an Ecological Consciousness *Russian Education and Society*, vol. 47, no. 12, December, pp. 34–45.
- Bilgin, N. (1995). “*Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*”, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bulach, C.R. ve Butler J.D. (2002). The Occurrence of Behaviors Associated With Sixteen Character Values. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 41, 200-214
- Burns, C. and Delisle D. (1933). *War and Peace*. *Contemporary Review*, 144, (July/December), 673-681.

- Buscaglia, L. (1995) *Sevgi*. (çev. Nejat Ebicioğlu), İstanbul: İnkılab Yay.
- Butt, G. (2002) *Reflective Teaching Of Geography*. 11–18, London: Continuum.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Pegem A.
- Carr, D. (2000). *Moral formation, cultural attachment or social control: what's the point of values education?* Educational Theory, 50
- Ceylan, Y. (2012). Toplumsal Değerler ve Medya Etiği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (DÜSBED) ISSN : 1308-6219, Yıl-4 S.7.
- Chandler, M.K. (2005). *The effects of character education program on elementary students' prosocial competence*. Lynn Üniveristesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erişim Tarihi: 17 Eylül 2013, ProQuest Dissertation & Theses veritabanı
- Coğrafya Dersi Öğretim Programı(CDÖP)*.(2005-2011). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Cüceloğlu, D.(1992). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul, Remzi Yay.
- Çakıroğlu, Ü. (2008). “Eğitim Araştırmaları için internet Tabanlı Veri Toplama Aracı Tasarımı ve Uygulaması” *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 1, s.56-68.
- Çavdarıcı, M. (2002). *Türkiye’de Sosyal Değerlerin Aşınması ve Kültür Sömürgeciliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çetin, Ş. (2004). “Değişen Değerler ve Eğitim”, *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 161, Ankara.
- Deveci, H. ve Ay, T.S. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 2/6.
- DFEE/QCA (1999). “*Geography: the National Curriculum for England*”, Key Stages 1–3 London, HMSO.

- Dilmaç, B., Ertekin, E. ve Yazıcı, E. (2009). Değer Tercihleri ve Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 27-47.
- Durkheim E., Foucannet P. (1950). *Terbiye ve Eğitim* (Çev: M. Seydol). İstanbul: Sinan Matbaası ve Neşriyat Evi.
- Edynbry, D., Hellyer, M. J. and. Turner P. M (1977). “Attitudes and Values in Geography Teaching”, *Geography* , Vol. 62, No. 3, pp. 205-208.
- El Hassan, K. ve Kahil, R. (2005). The effect of “living values: an educational program” on behaviors and attitudes of elementary students in a private school in lebanon . *Early Childhood Education Journal*. 33, 81-90
- Erden, M. (1998). “Öğretmenlik mesleğine giriş”, İstanbul: Alkım Yayınları.
- Fichter, J. (2006). “Sosyoloji nedir”, (Çev. Nilgün Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fidan, N. K. (2009) .Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2,(20), 1-18.
- Fein, J. (1996) 'Teaching to care: A case for commitment in teaching environmental values', in R. Gerber and Lidstone (eds), *Developments and Directions in Geographical Education*, Bristol: Channel View Publications, 77-92.
- Fien, J. & Slater, F. (1981) Four strategies for values education in geography, *Geographical Education*, 4(1), 39–52.
- Freire, P. (2004) *Pedagogy of Indignation*. London: Paradigm.
- Garipağaoğlu, N. (2001). *Gezi Gözlem Metodunun Coğrafya Eğitimi ve Öğretimindeki Yeri*. İstanbul: Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:3, Cilt:2, Sayfa 13-30.
- Gerber & J. Lidstone (Eds) *Developments and directions in geographical education* (Clevedon,Channel View Publications), 77–92.
- Germaine, R. W. (2001). *Values Education Influence On Elementary Students' Self-Esteem*. San Diego Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erişim Tarihi: 7 Eylül 2013, ProQuest Dissertation & Theses veritabanı.
- Girgin, M. (2012). *Pedagojik Değerler*. Ankara: Vize Yayıncılık.

- Gökay, M. ve Demir A. (2006). Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, N16, ss: 329-342.
- Gündüz, M. (2005). “Ahlak Sosyolojisi”, Ankara: Anı
- Güneş, B., Gülçiçek, Ç., Bağcı N. (2004). Eğitim Fakültelerindeki Fen ve Matematik Öğretim Elemanlarının Model ve Modelleme Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi, *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, Sayı 1, Temmuz.
- Güngör, E. (2000). “Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar”. (3. basım). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngördü, E. (2002). *Liselerde Coğrafya Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gür, T. (2011). *Türkçe Öğretmen Adaylarının Dil Tutumları ve Kullanımlarının Söylem Çözümlemesi Yöntemi ile Betimlenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Haas, M. E. (1989). *Teaching geography in the elementary school*. ERIC Digest. Erişim Tarihi: 12.01.2014.
- Hacısalıhoğlu, Y. (2008). Kuramsal Ve Kavramsal Bir Çözümleme: Mekân - Güç - Çatışma ve Jeopolitik. *Stratejik Araştırmalar Dergisi / Journal of Strategic Studies*, 1(2), 22-44.
- Hakvoort, I. (2010). Peace education in regions of tranquility. *G. Salamon and E. Cairns (Eds), Handbook on Peace Education* (pp.287-301). Psychology Press.
- Halstead, J.M., and Taylor, M. (1996). *Values in Education and Education in Values*. London: The Falmer Press.
- Halstead, J.M., and Taylor, M. (2000). *Learnin And Teaching About Values: A Review Of Recent Research*, Cambridge Journal Of Education, Vol:30, Issue 2, 169-173.
- Haydon, G. (2004). Values education: sustaining the ethical environment. *Journal of Moral Education*. 33(2), 115-129.
- Hemingway, E. (2012). *Çanlar Kimin İçin Çalışıyor*. (Çev: Erol Mutlu). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Henau L., Miguet H. (2003). *Geography Teaching for Citizenship Education in Flanders* *International Research in Geographical and Environmental Education* Vol.12, No. 1.

Hernando, A. (1998) Values in Geography Education and Teacher Training, *International Research in Geographical and Environmental Education*, 7:2, 168-174, DOI: 10.1080/10382049808667571

Hill, B. V. (1998). Values education: the australian experience. *Prospects*, XXVIII, 173-191.

Hopwood, N. (2008). "Values in geographic education: the challenge of attending to learners' perspectives", *Oxford Review of Education*, Volume 34, Issue 5, pages 589-608

Hökelekli H., Gündüz T. (2007). "Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğilimleri" "Değerler ve Eğitimi" Uluslararası Sempozyumu, Edt. R. Kaymakcan ve diğerleri, İstanbul: DEM Yayınları.

Huckle, J. (1981) *Geography and Values Education*, in: R. Walford (Ed.) *Signposts for geography teaching* (Harlow, Longman), 147–164.

Huckle, J. (1983) "Values Education Through Geography: A Radical Critique", *Journal of Geography*, Volume 82, Issue 2, pages 59-63.

Huckle, J. (1994) Environmental Education and The National Curriculum in England and Wales, *International Research in Geographical and Environmental Education*, 2(1), 101–104.

IGU-CGE (1992) "*International Charter on Geographical Education*", Brisbane, International Geographical Union Commission on Geographical Education.

INGGS, E.N. (2004). 'Developing Christian Values in The Adventist College Experience: An Example The Teachin Of History', *Institute For Christian Teaching*, vol: 02/02, cc 95-107.

Jalongo, M. R. and Stamp, L. N. (1997). *The Arts in Children Lives Aesthetic Education In Early Childhood*. Allyn and Bacon A Viacom Company, Needham Heights. U.S.A:

Johonson, J. ve J. Immerwahr. (1995). Teaching values: *What does public really want*. *USA Today*, 24, 90-91.

- Jones, T. M. (2009). Framing the framework: discourses in Australia's national values education policy. *Educational Research for Policy and Practice*, 1, 35-57.
- Karakaya, T. (2007). “Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Değerlere Kritik Bir Yaklaşım –Sorunlar ve Çözümler”. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Arslan ve M. Zengin (Editörler). Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu. İstanbul: DEM Yayınları, ss. 203-214.
- Karasar, N. (2008). “*Bilimsel Araştırma Yöntemi*”, Ankara: Nobel.
- Kaptan, S. (1998). “*Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*”, Ankara: Tekışık Web Ofset.
- Katılmış, A. (2010). *Sosyal Bilgiler Derslerindeki Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik Bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kaymakcan, R. (2012). Hoşgörü ve Eğitimi, *Dem Dergi*, Yıl: 2 Sayı:6 İstanbul Ensar Neşriyat (114-119).
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 Ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kılcan, B. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kıncal, R. (2002). “*Vatandaşlık Bilgisi*”, Ankara: Mikro Yayınları.
- Kinnier, R.T., Kernes, J.L ., Dautheribes, T.M. (2000). A Short List Of Universal Moral Values. *Counseling and Values*, 45. Erişim Tarihi: 4 Kasım 2013, Ebscohost Veritabanı.
- Kirschenbaum, H. (2000). From values clarification to character education: a personal journey, *Journal of Humanistic Counseling Education and Development*, 39, 4 - 21.
- Knafo, A. (2003). Authoritarians, the next generation: Values and bullying among adolescent children of authoritarian fathers. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 3, 199- 204.

- Kurt, T. (2007). *Öğretmenlerin Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kuşdil, M.E., Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri Ve Schwartz Değer Kuramı, *Türk Psikolojisi Dergisi*, Sayı:45, 59-76.
- Küçükahmet, L.(2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lambert, D. ve Balderstone, D. (2000) *Learning to teach geography in the secondary school: a companion to school experience*, London: Routledge.
- Lambert, D. (1999). Geography and moral education in a super complex world: The significance of values education and some remaining dilemmas, *Philosophy & Geography*, Volume 2, Issue 1, pages 5-18.
- Lamberta, G. C. (2004). A values education intervention through therapeutic recreation for adolescents in a psychiatric setting. Walden Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erişim Tarihi: 17 Eylül 2013, ProQuest Dissertation & Theses veritabanı.
- Leirvik, O. (2007). *Hoşgörü, vicdan ve dayanışma: Ahlâk ve din eğitiminde küreselleşen kavramlar*. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Ed.), Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu. İstanbul: DEM. ss. 533-552.
- Leming, J. S. (1997). Whither Goes Character Education? Objectives Pedagogy, and Research in Education Programs. *Journal Of Education*. 179(2). 11-34.
- Lickona, T. (1977). *An integrated approach to moral, value, and civic education with adolescents: An analysis of current theory and practice and recommendations for program implementation*. The adolescent Education commission New Jersey Department of Education. ERİC Document. No: ED137194.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How school can teach respect and responsibility*. New York: Bantam.
- Lockton, H.A. (1990). Geography's impact on human values, *Journal of Adventist education*, Feb-Mar: 10-13,44-45.

- Maguire, S., Guyer, C. (2004). *Preparing geography, eailh and environmental science (GEES) students for employment in the enterprise culture*. Journal of Geography in Higher Education. 28(3). pp, 369-379,
- MEB. (2006). *İlköğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Mıhladı , G., ve Duran, M. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Bilime Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl 10, Sayı 20, 100 – 121.
- Mills, C. W. (1974). *İktidar Seçkinleri*, (Çev) Ünsal Oskay, Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler*. Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Özensel, E. (2003). “*Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer*”, *Değerler Eğitimi Dergisi*,1(3): 217 - 239.
- Özmen, F. (1999). Etkili Eğitimin Gerçekleştirilmesinde Duyuşsal Alanın Önemi -Sevgi Eğitimi- *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt: 9 Sayı:1, S.193-198, Elazığ.
- Palermo, J. and Evans, A. (2004) *Can education add value to values? A study of law students, in Unknown (ed.) The information revolution : Bridging the past to the future*, pp. 1-16, AIR, Boston, Mass.
- Parlak, E. A. (2011). *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Müfredatında Ahlak ve Değerler Eğitimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Patton, M. Q. (1997). “*Qualitative research and evaluation methods*”, California: Sage Publication.
- PERESE. (2013). *Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı Saygı*. İstanbul: Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi.
- Pighin, G. (2005). *Çocuklara Değer Aktarımı*. İzmir: İlya Yayınevi.
- Planinc, R. T. (2008). Geographical Education and Values of Space: *A Comparative Assessment from Five European Countries International Research in Geographical and Environmental Education* Vol. 17, No. 1.
- Prencipe, A., Helwig C.C. (2002). The development of reasoning about the teaching of values in school and family contexts, *Child Development*, 73(3), 841-856.

Revell, L. (2002). Children's responses to character education. *Educational Studies*, 28, 421-431.

Richardson, R.C., Tolson, H., Huang, T.Y. ve Le Y.H. (2009). Character education: lessons for teaching social and emotional competence. *Children & Schools*, 31, 71-78. Erişim Tarihi: 5 Haziran 2013. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfview/formatLink?sid>

Rooney, P., Kneale, P., Gambini, B., Keitfer, A., Vandrasek, B. & Gedye, S. (2006). Variations in International Understandings of Employability for Geography, *Journal of Geography in Higher Education*. Volume 30, Issue: 1 pages 133-145.

Robinson, R. (1988). *Development issues: sympathy and paternalism, empathy and realism*, in: R. Gerher & J. Lidstonc (Eds) *Developing Skills in Geographical Education*, pp, 152-155 (Brisbane: International Geographical Union Commission on Geographical Education with The Jacaranda Press),

Rokeach, M. (1973) *The Nature of Human Values*. New York: Free Press.

Ruyter, D. J. (2002). The right to meaningful education: *The role of values and beliefs*. *Journal of Beliefs & Values: Studies in Religion & Education*, 23(1), 33-42

Ryan, K. (1993). Mining the values in the curriculum. *Educational Leadership*, 51(3), 16-18. ERİC Document. No: EJ472600.

Sarıkaya, B. (2011). *Ebeveynlerin Sahip Oldukları Değerlerin Çocuklarını Korumak İstedikleri Görsel Medya Öğelerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Sezgin, F. (2006). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Bireysel Ve Örgütsel Değerlerinin Uyumu (Ankara İli Örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Shaw, G., (2005). "Mapping the terrain – values education and geography", *Interaction Journal of Geography Teachers' Association of Victoria*, Volume 33, Number 3.

Slater, F. (1994). "Education Through Geography: Knowledge, Understanding, Values and Culture", *Geography*, Vol. 79, Nu. 2, Page: 154 of 147-163.

Slater F (1996) *Values: towards mapping their locations in a geography education*. In A Kent, D Lambert, M Naish & F Slater (Eds) *Geography in education: viewpoints on teaching and learning*, Cambridge: Cambridge University Press, Page: 200-230.

Slater, F. & Lambert, D. (1998) Introduction: Examining Values In Geographical And Environmental Education, *International Research in Geographical and Environmental Education*, 7(2), 140–141.

Smith, H. W. (1975). *Strategies of social research: The methodological Imagination*. New Jersey: Prentice Hall

Stacey, M. (1970). *Methods of Social Research*. Oxford: Pergamon Press

Stradling, R. (1985). Controversial issues in the curriculum, *Bulletin of Environmental Education*, 170, 9–13.

Şen, Ü. (2007). “*Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yolunda Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Tahiroğlu, M. (2011). “*İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Doğa Sevgisi, Temizlik ve Sağlıklı Olma Değerlerinin Öğretimi ve Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Thornberg, R. (2008). The lack of Professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*. 24, 1791-1798.

Tillman, D. (2001). *Living values activities for young adults*. Health Communications Inc.

Titus, D. N (1994). Values education in american secondary schools. Paper presented at the Kutztown University Education Conference. 16 September. *ERIC Document*. No: ED381423.

Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Tozlu, N. (1989). *İsmayil Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul, M.E.B. Yay., 870.

Turna, Ö.; Bolat, M. ve Keskin, S. (2012). *Disiplinlerarası Yaklaşım: Müzik, Fizik, Matematik Örneği*. http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/2292-28_05_2012-12_44_31.pdf Erişim Tarihi: 26.01.2014

Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Türk, İ. (2009). *Değerler Eğitiminde Saygı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Türkbay, R. A. (2005). *Üniversite Öğrencilerinin Demokratik Tutum Ve Değerleri Üzerine Bir Araştırma Pamukkale Üniversitesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Türküm, A. S. (1998). Çağdaş toplumda çevre sorunları ve çevre bilinci. G. Can (Ed.). *Çağdaş yaşam çağdaş insan. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Yayınları*. s. 163-182.
- Uçar, S. (2009). *Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- UNESCO. (2002). Cultural Diversity. Paris: Series No. 1. UNESCO Universal declaration on cultural diversity. UNESCO. unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127162e.pdf erişim: 29.01.2014
- Uysal, V. (2007). “Yetişkinlerde Dindarlık ve Değerler: Dini Hayat, Değer Tercihleri ve Kadına Bakış Eğilimleri”, R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Editörler). *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*. İstanbul: DEM Yayınları, ss. 215-239.
- Veugelers, W. (2000). *Different ways of teaching values*, Educational Review. 52(1), 37-46.
- Vitale, D.C.; Armenakis, A.A. ve Feild, H.S. (2008). “Integrating Qualitative and Quantitative Methods for Organizational Diagnosis”, Journal of Mixed Methods Research, 2 (1), 87- 105
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Yayla, A. (2009) “Eğitim Kavramının Etik Açısından Analizi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:II, Sayı:1

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). “*Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*”, Ankara: Detay Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*”, Ankara: Seçkin.

Yıldırım, K. (2009). Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach. *Eğitim Araştırmaları- Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184

Wellens, J., Berardi, A., Chalkley, B., Chambers, W., Healey, R., Monk, J. & Vender, J. (2006) Teaching geography for social transformation, *Journal of Geography in Higher Education*, 30(1), pp. 117–131.

Wheeler, S.M. (2004). *Planning for Sustainability: Creating Livable, Equitable, and Ecological Communities*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Witherspoon, W. A. (2007). *Character education: Determining barriers to implementation*. Unpublished doctoral dissertation, Graduate School of George Fox University, Virginia, USA.

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/22297_0.html Erişim Tarihi: 15.11.2013

EKLER

Ek 1. Anket Formu (Örnek)

Değerli meslektaşım,

“Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler eğitiminin mevcut durumunun öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik öğretmen görüşleri doğrultusunda değerler eğitime ilişkin yeni bir kılavuz kitapçığı geliştirilmesi” adlı araştırma için sizin görüş, öneri ve fikirlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin temel yapı taşı olan sizlerin, bu konudaki görüş, öneri ve fikirleri araştırmayı çok daha önemli hale getirecektir. Bu araştırmada elde edilecek bulguların geçerli ve güvenilir olması görüş, öneri ve fikirlerinizin objektifliğine bağlıdır. Görüş ve önerileriniz yalnızca bu araştırma için kullanılacak olup vereceğiniz cevaplar sadece araştırmacı tarafından görülecektir. Değerli görüş, öneri ve fikirlerinizle sağladığınız katkı için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılar sunarım...

Öğr. Gör. Taner ÇİFÇİ
Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fak.

Değerler Eğitime İlişkin Görüş ve Düşünceler Anketi

Lütfen aşağıdaki değerlendirmelere katılma ya da katılmama derecenizi belirtiniz.	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1. Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler vatanını sevmeye ve koruma gibi vatan bilincini oluşturan duyguları desteklemektedir.					
2. Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler öncelikle coğrafyanın konusunu oluşturan mekân ve mekâna ait özelliklerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine hizmet etmektedir.					
3. Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler öğrencilerin yaşadıkları çevreyi algılamalarının yanı sıra öğrencilerin bir dünya algısı geliştirmelerini de destekler.					
4. Coğrafya dersi öğretim programında değerler eğitimi daha fazla yer almalıdır.					
5. Programda değerlerle ilgili içerik yeterli olmadığı için öğretmenler değerleri kendi bilgi birikimleri ile öğrencilere kazandırmaktadır.					
6. Programda değerler eğitimi ile ilgili yeterli etkinliğin ve açıklamanın olmaması bu değerlerin etkili bir biçimde kazandırılmasını zorlaştırmaktadır.					
7. Coğrafya ders programındaki içeriğin yoğunluğu sebebiyle öğretmenler değerler eğitime yeterince zaman ayıramamaktadır.					
8. Son yıllardaki toplumsal değişmelere oranla programda verilen değerler yeterlidir.					
9. Okulda verilen değerler ailede ve sosyal çevrede yeterince pekiştirilmemektedir.					
10. Programda yer verilen coğrafi değerler yeterlidir.					
11. Öğretmenler değerler eğitiminin kazanılmasında en önemli unsurdur.					
12. Etkili bir değerler eğitimi için disiplinler arası işbirliğine önem verilmelidir.					
13. Şiddet, korku, cinsellik ve saldırganlık içeren bazı yayınlar ve medya okulda verilen değerler eğitimini olumsuz etkilemektedir.					
14. Coğrafya öğretmenlerine lisans eğitiminde ve hizmet içi eğitimde değer eğitime yönelik eğitim verilmesi programdaki değerlerin öğrencilere kazandırılmasında önemli rol oynar.					
15. Programdaki değerlerin etkili eğitimi için okullardaki ve sınıflardaki koşullar, yeterli düzeyde olmalıdır.					
16. Coğrafya öğretmenlerine yönelik yeni bir değer eğitimi kılavuzuna ihtiyaç vardır.					
17. Programdaki değerler, öğrencilerde doğa ve insana ait değerleri gelecek kuşaklara aktarma bilinci oluşturmaz.					
18. Programdaki değerler, öğrencilere yurdumuzun doğal, tarihî ve kültürel mirasına sahip çıkılması gerektiği bilincini verir.					

19. Değerleri kazandırmak için aşağıdaki öğretme yaklaşımı, yöntem, teknik ve etkinlikleri hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Arasıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
Değerlerin gizli öğretimi (örtük program) yaklaşımı					
Değer Aktarma (değerlerin doğrudan öğretimi) yaklaşımı					
Değer Açıklama (değer belirginleştirme) yaklaşımı					
Ahlaki muhakeme (ahlaki ikilem/ahlaki gelişim) yaklaşımı					
Bütüncül yaklaşım: Kohlberg'in adil topluluk okulları yaklaşımı					
Değerler analizi yaklaşımı					
Karakter eğitimi yaklaşımı					
Düz anlatım					
Tartışma					
Örnek olay yöntemi					
Problem çözme					
Bireysel Çalışma					
İşbirliğine Dayalı Öğretim					
Soru Cevap					
Beyin Fırtınası					
Altı Şapka Tekniği					
Görüş Geliştirme					
Konuşma halkası					
İstasyon Tekniği					
Drama					
Zihin Haritası Tekniği					
Balık Kılçığı					
Gezi Gözlem					
Kartopu Tekniği					
Akvaryum (İç Çember) Tekniği					
Akran öğretimi					
Diğer	(Belirtiniz)				
.....					
.....					
.....					

20.Değerleri kazandırmada aşağıda belirtilen araç-gereç türlerini ne kadar sıklıkta kullanıyorsunuz?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Arasıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
- Görsel ve işitsel araçlar (internet, cd, tv, slayt, film vb.)					
- Basılı gereçler (Ders kitabı, yardımcı kitaplar, ansiklopedi, dergi, gazete küpürleri vb.)					
- Yazı tahtası					
- Kaynak kişi ve kurumlar					
Diğer (Belirtiniz).....					

21.Değerleri kazandırmada aşağıda belirtilen ölçme-değerlendirme araçlarını ne sıklıkta kullanıyorsunuz?	Her Zaman	Çoğu Zaman	Arasıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
Yazılı sınav					
Sözlü sınav					
Boşluk Doldurma					
Doğru-Yanlış Maddeleri					
Çoktan Seçmeli Sorular					
Eşleştirme Maddeleri					
Portfolyo-Ürün dosyası					
Rubrik					
Derecelendirme ölçeği					
Öz değerlendirme ve akran değerlendirmesi					
Performans ödevleri/görevleri					
Proje					
Ev ödevleri					
Gözlem formu					
Kontrol listesi					
Yapılandırılmış Grid					
Tanılayıcı Dallanmış Ağaç					
Yeterlik testleri (okuma, yazma, dinleme, konuşma vb özel bir beceriyi ölçen test)					
Diğer (Belirtiniz)					

Ek 2. Görüşme Formu (Örnek)

Değerli meslektaşım,

“Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler eğitiminin mevcut durumunun öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik öğretmen görüşleri doğrultusunda değerler eğitimine ilişkin yeni bir kılavuz kitapçığı geliştirilmesi” adlı araştırma için sizin görüş ve önerilerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin temel yapı taşı olan sizlerin, bu konudaki görüş, öneri ve fikirleri araştırmayı çok daha önemli hale getirecektir. Bu araştırmada elde edilecek bulguların geçerli ve güvenilir olması görüş, öneri ve fikirlerinizin objektifliğine bağlıdır. Görüş ve önerileriniz yalnızca bu araştırma için kullanılacak olup vereceğiniz cevaplar sadece araştırmacı tarafından görülecektir. Değerli görüş, öneri ve fikirlerinizle sağladığınız katkı için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılar sunarım...

Öğr. Gör. Taner ÇİFÇİ

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fak.

1- Kişisel Bilgiler

1-Çalıştığınız okul türü ve ili :

2 - Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz:

☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üstü

3 - En son bitirdiğiniz okul türü:

☐ Eğitim Fak. ☐ Fen-Edebiyat Fak. ☐ Lisansüstü ☐ Diğer (belirtiniz).....

4 - Bitirdiğiniz yükseköğretim programına göre alanınız:

☐ Coğrafya öğretmenliği ☐ Coğrafya ☐ Diğer (belirtiniz).....

5- Sivil toplum kuruluşlarına üyeliğiniz.

☐ Var

☐ Yok

2- Öğretmenlerin Değer Eğitimi ve Oluşturulacak Program Modülü İle İlgili Önerileri ve Fikirleri

1- Coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerler eğitiminin, faydalı ve işlevsel hale gelmesi için sizce neler yapılabilir? Yazınız.

2- Sizce coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerlerin (Dayanışma, Hoşgörü, Bilimsellik, Sevgi, Saygı, Duyarlılık, Vatanseverlik, Barış, Estetik ve Sorumluluk) dışında hangi değerler programda yer almalıdır? Belirtiniz.

3- Değer eğitime yönelik olarak coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerlerle ilgili öğretmenler için kılavuz kitap geliştirilmek istenmektedir. Aşağıdaki tabloda öğretmenler için oluşturulacak kılavuz kitap ile ilgili öğeler yer almaktadır. Her bir öge ile ilgili görüşlerinizi yazmanız araştırma için büyük önem taşımaktadır. Lütfen tabloyu doldurunuz.

Değerler	Size göre ilgili değerın kazanımı ne olmalıdır? Belirtiniz.	Bu değerleri kazandırmak için en uygun öğrenme alanları sizce hangisi yada hangileridir?	Bu değerleri kazandırmak için ders dışı veya ders içi etkinlikler (yöntem-teknik) olarak neler yapılabilir? Belirtiniz.	Bu değerle ilgili kılavuz kitapta yer alacak araç-gereç türleri neler olmalıdır? Belirtiniz.	Bu değerlerin öğretiminde hangi ölçme ve değerlendirme araçları kullanılabilir? Belirtiniz.	Öğretmenler için geliştirilecek kılavuz kitapta yer almasını istediğiniz diğer hususlar nelerdir? Belirtiniz.
Dayanışma						
Hoşgörü						
Bilimsellik						
Sevgi						

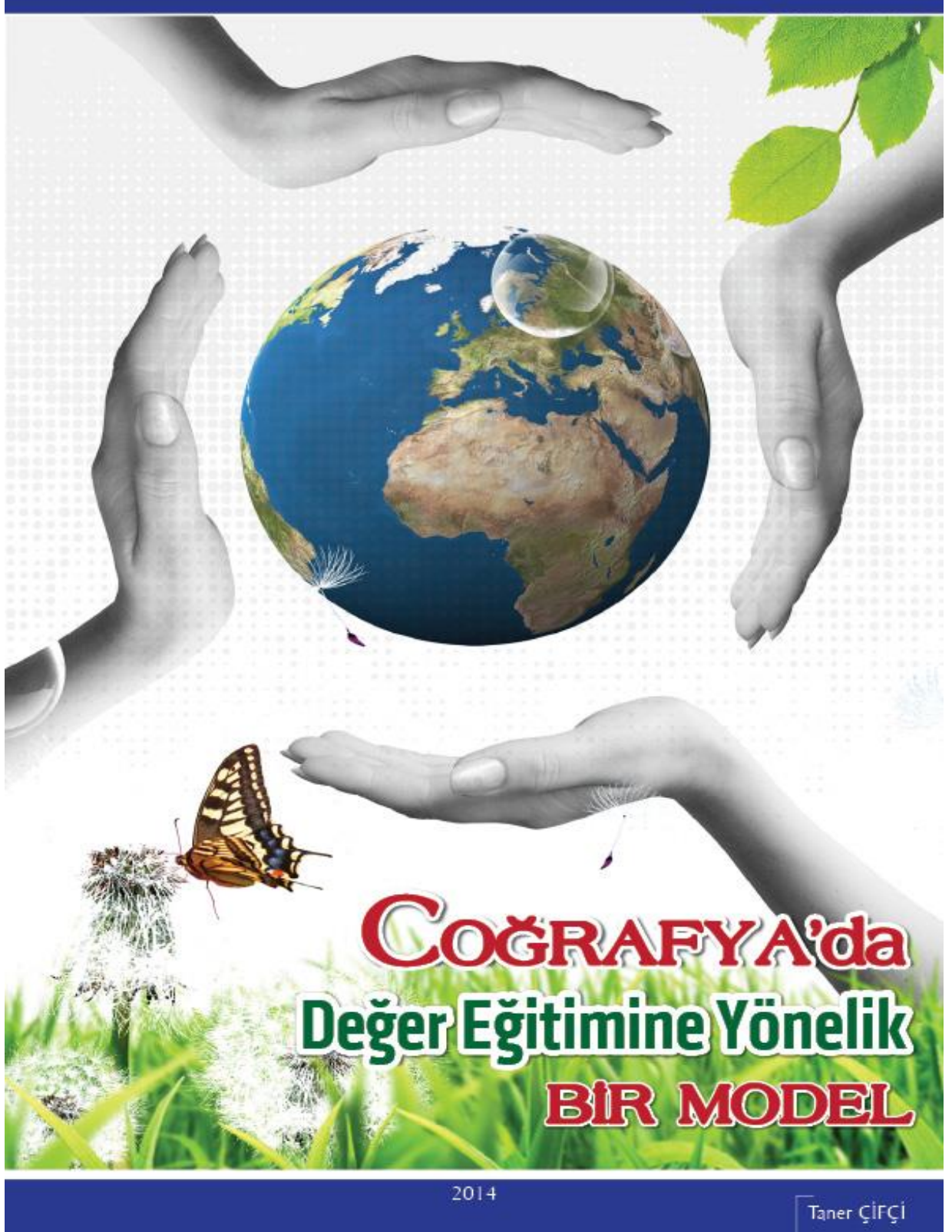
3- Değer eğitime yönelik olarak ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerlerle ilgili öğretmenler için kılavuz kitap geliştirilmek istenmektedir. Aşağıdaki tabloda öğretmenler için oluşturulacak kılavuz kitap ile ilgili öğeler yer almaktadır. Her bir öge ile ilgili görüşlerinizi yazmanız araştırma için büyük önem taşımaktadır. Lütfen tabloyu doldurunuz.

Değerler	Size göre ilgili değerın kazanımı ne olmalıdır? Belirtiniz.	Bu değerleri kazandırmak için en uygun öğrenme alanları sizce hangisi yada hangileridir?	Bu değerleri kazandırmak için ders dışı veya ders içi etkinlikler (yöntem-teknik) olarak neler yapılabilir? Belirtiniz.	Bu değerle ilgili kılavuz kitap yer alacak araç-gereç türleri neler olmalıdır? Belirtiniz.	Bu değerlerin öğretiminde hangi ölçme ve değerlendirme araçları kullanılabilir? Belirtiniz.	Öğretmenler için geliştirilecek kılavuz kitapta yer almasını istediğiniz diğer hususlar nelerdir? Belirtiniz.
Saygı						
Duyarlılık						
Vatanseverlik						

3- Değer eğitime yönelik olarak ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programında yer alan değerlerle ilgili öğretmenler için kılavuz kitap geliştirilmek istenmektedir. Aşağıdaki tabloda öğretmenler için oluşturulacak kılavuz kitap ile ilgili öğeler yer almaktadır. Her bir öge ile ilgili görüşlerinizi yazmanız araştırma için büyük önem taşımaktadır. Lütfen tabloyu doldurunuz.

Değerler	Size göre ilgili değer kazanımı ne olmalıdır? Belirtiniz.	Bu değerleri kazandırmak için en uygun öğrenme alanları sizce hangisi yada hangileridir?	Bu değerleri kazandırmak için ders dışı veya ders içi etkinlikler (yöntem- teknik) olarak neler yapılabilir? Belirtiniz.	Bu değerle ilgili kılavuz kitap yer alacak araç-gereç türleri neler olmalıdır? Belirtiniz.	Bu değerlerin öğretiminde hangi ölçme ve değerlendirme araçları kullanılabilir? Belirtiniz.	Öğretmenler için geliştirilecek kılavuz kitapta yer almasını istediğiniz diğer hususlar nelerdir? Belirtiniz.
Barış						
Estetik						
Sorumluluk						

Ek 3. Model Çalışması (Örnek)

Bu çalışma:
"Coğrafya Müfredatındaki Değerlerin Eğitimi Üzerine Bir Model Çalışması"
adlı doktora tezinin ekidir.

Takdim

DEĞERLİ ÖĞRETMENLERİ

Ders programlarının yenilenmesi çalışmalarıyla beraber Coğrafya Dersi Öğretim Programı da yeniden geliştirilmiştir. Bu program, coğrafya öğretimi uygulamaları için yeni bir anlayış ve yaklaşım öngörmektedir. Programın uygulamadaki başarısı şüphesiz ki öğretmenlerimizin bilgi kaynağı olması, öğrenme ortamlarını düzenleme ve rehber olma rolleri ile yakından ilgilidir.

Özellikle programa yeni giren değer eğitimi ile ilgili sizlerin görüşleri doğrultusunda bir model hazırlanmıştır. Bu model, değerlerin eğitimi ile ilgili başta program olmak üzere, öğretmen, öğrenci, ders araç-gereçleri ve öğretimin birçok ögesini içine alan bir çalışmadır. Ancak unutulmamalıdır ki: Öğretmen, bu modeli öğrenme ortamında kullanırken söz konusu materyaller yanında kendisi de yenilerini oluşturmali ve geliştirmelidir. Sınıflar, yeni bilgilerin üretildiği ve değerlerin korunup geliştirildiği bir ortama dönüştürülmelidir.

Verilen örnekler, etkinlikler, cevaplanması istenen örnek sorularla ve diğer öğelerle öğretmenlerin ve öğrencilerin değerler ile ilgili daha etkili bir öğretim ortamı oluşması için fırsatlar oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu kitapçık; çalışmanın büyüklüğü nedeniyle "Bilimsellik - Dayanışma - Yardımlaşma - Sevgi - Sorumluluk ve Barış" değerleri ile sınırlandırılmıştır.

Sonuç olarak, bu model ile coğrafya öğretiminde değerlerin eğitimi ile ilgili somut adımlar atılmıştır. Ancak bu çalışma sadece bir adımdır ve yol göstericidir.

Bu modelin hazırlanmasında emeği geçen ve katkıda bulunan herkese teşekkür eder, siz değerli öğretmenlere ve bilim dünyasına yararlı olmasını dileriz.

Taner ÇİFTÇİ

Temmuz, 2014

Ders Adı ve Sınıf Düzeyi

Ders : Coğrafya

Sınıf : 9. Sınıf

Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı :Doğal Sistemler

Konu

Konu :Hava Durumu ve İklim

Yaklaşık Süre

Yaklaşık Süre :40 Dk.

Kazanım

Öğrencinin edinmesi beklenen değerlerin verildiği kazanım ifadesi

Kazanım :Bilimsel Sebepleri Araştırır
Bilimsellik Değerini Günlük Yaşamda Uygular

Kazandırılacak Değer

Öğrenme alanı ve konunun öğrenciye kazandırması beklenen değer

Kazandırılacak Değer : **BİLİMSELLİK**

Öğretim Yöntemi

Kazanımları sağlamak amacıyla bu öğretim sürecinde kullanılabilecek başlıca öğretim yöntem ve teknikleri

Öğretim Yöntemi :Problem Çözme
Gezi Gözlem
Örnek Olay Yöntemi

Ders Araç ve Gereçleri

Konu işleniş ve etkinlikler için kullanılabilecek araç ve gereçler

Ders Araç ve Gereçleri :İnternet
Ders Kitapları
Gazete, Dergi
Makaleler
Bilimsel Yayınlar

Değerlendirme

Konu sonunda yapılabilecek ölçme değerlendirme araçları

Değerlendirme

Yazılı Sınav
Performans Ödevi
Gözlem Formu
Proje

Konuyla Hazırlık

Öğrencinin ön bilgilerini harekete geçirmek ve onu öğrenmeye motive etmek için gerekli etkinlikler

KONUyla HAZIRLIK

Öğrenciler, Bilimsel veriler ve bilgiler yaşamımıza neler katacaktır? sorusunu yönlendirilerek derse hazırlık yapar.

Konunun İşleniş

Kazanımları gerçekleştirmek amacıyla yapılacakların anlatıldığı bölüm

KONUNUN İŞLENİŞİ

Öğrenciler meteoroloji biliminin ne olduğu ile ilgili giriş yaparlar. Hava durumu ile ilgili haber metnini paylaşıp okunmasını isterler. Öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilerek derse katılımı sağlanır.

Araştırılabilir ve Tartışılabilir

Bu bölümde öğrencilerin sınıf içerisinde bireysel veya grup halinde yapabilecekleri çalışmaları gösterir

ARAŞTIRILABİLİR ve TARTIŞILABİLİR

Yasadığınız çevrede tahrip edilmiş, doğal özelliklerini kaybetmiş alanlarla ilgili yazılı basınıda

Düşünelim Köşesi

Bu bölüm konuyla ilgili kazanımın gerçekleşmesini destekleyici örnekleri gösterir

DÜŞÜNELİM KÖŞESİ

İzleyelim

Değeri kazanmaya yönelik destekleyici görseller

İZLEYELİM

Film Önerisi

Belgesel Önerisi

Etkinlik Yapıyoruz

Öğrencilerin ders dışında da bireysel, grup halinde veya öğretmenleriyle değeri kazanabilecekleri etkinlik örnekleri

ETKİNLİK YAPIYORUZ

Meke Krater Çözü İçin BAS PEDALA

Öğretmen Notu

Bu modelde bulunan örneklerle, uygulamalara ve diğer unsurlara öğretmen görüşlerinin ilave edileceği bölüm

ÖĞRETMEN NOTU

Ders : Coğrafya

Sınıf : 9. Sınıf

Öğrenme Alanı :Doğal Sistemler

Konu :Hava Durumu ve İklim

Yaklaşık Süre :40 Dk.

Kazanım :Bilimsel Sebepleri Araştırır
Bilimsellik Değerini Günlük Yaşamda
Uygular

Kazandırılacak Değer : **BİLİMSELLİK**

Öğretim Yöntemi :Problem Çözme
Gezi Gözlem
Örnek Olay Yöntemi

Ders Araç ve Gereçleri :İnternet
Ders Kitapları
Gazete, Dergi
Makaleler
Bilimsel Yayınlar

Değerlendirme

Yazılı Sınav
Performans Ödevi
Gözlem Formu
Proje

KONUHA HAZIRLIK

Öğrencilere, Bilimsel veriler ve bilgiler yaşamımıza neler katar? sorusu yöneltilerek derse hazırlık yapılır.

KONUNUN İŞLENİŞİ

Öğrencilere meteoroloji biliminin ne olduğu ilgili giriş yapılarak; Hava durumu ile ilgili haber metnini paylaşarak okumaları istenir. Öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilerek derse katılmaları sağlanır:

1. Hava durumu haberlerini izlemek önemli midir?
2. Böyle bir haberi oldukça sık duyar ve okuruz. Bu tür haberlere göre hareket eder ve elbiselerimiz giyeriz. Bilim olmasaydı peki neler yapabilirdiniz? Araştırınız.
3. Eğer bir bilim adamı olsaydınız küresel iklim değişikliğinin çözümü için neler yapardınız?

Öğrencilerin konuyla ilgili olarak ders kitabında yer alan bilimsel çalışmaları incelemeleri istenir. Böylece bilimin ve bilim insanlarının yaptığı çalışmaların çok önemli olduğu düşüncesini fark etmeleri sağlanır.

Bilim adamları çeşitli gözlem araç ve gereçlerle hava raporunu gözlemleyerek hazırlar ve elde ettikleri verileri bilimsel olarak karlı, yağmurlu, rüzgârlı vb. şekilde yorumlarlar.

Hava olayları yeryüzünde bitki türleri, hayvan türleri dağılımının oranını, toprak oluşumu ve türlerini, denizlerin tuzluluk oranını vb. oluşumları etkiler.

Meteoroloji bilimi, atmosferin fiziksel özelliklerini, atmosferde meydana gelen olayların dayandığı fizik kanunlarını ortaya koymaya çalışır. İklim elemanlarının günlük değerlerini çeşitli aletlerle ölçülür ya da aletsiz olarak gözlenerek kayıtlara geçirilir. Yapılan bu işe Rasat (Gözlem) denir.

Meteoroloji biliminin yaptığı bu rasatları alarak bunların ortalamasını çıkarıp, bu hava olaylarının insan yaşamı üzerine etkilerini araştırarak bilime ise Klimatoloji denir.

Bir yerin iklim özelliklerini tam ve doğru olarak belirtebilmek için yeter sıklıkta ve gerekli yerlerde istasyon ağının olması gerekir.

Meteoroloji Uyardı! Bu İllerde Yaşayanlar Dikkat!

Yurdun kuzey ve batı kesimlerinin parçalı ve çok bulutlu, Marmara, Ege, İç Anadolu'nun kuzeybatısı ile Konya, Kırşehir, Bolu ve Düzce çevrelerinin yağmur ve sağanak yağışlı geçeceği tahmin ediliyor. Yapılan son değerlendirmelere göre; yurdun kuzey ve batı kesimlerinin parçalı ve çok bulutlu, Marmara, Ege, İç Anadolu'nun kuzeybatısı ile Konya, Kırşehir, Bolu ve Düzce çevrelerinin yağmur ve sağanak yağışlı geçeceği tahmin ediliyor. Sabah ve gece saatlerinde iç ve doğu kesimlerde yer yer pus ve sis ile birlikte buzlanma ve don olayı bekleniyor. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden alınan tahminlere göre, hava sıcaklığının yurt genelinde 3 ila 5 derece artacağı tahmin ediliyor.

BASINDAN 2014-MART

ÖĞRETMEN NOTU

Ders : Coğrafya

Sınıf : 11. Sınıf

Öğrenme Alanı :Çevre ve Toplum

Konu :Doğal Afetler ve Toplum

Yaklaşık Süre :40 Dk.

Kazanım :Dayanışmanın önemini ve gerekliliğini fark eder.
Sorunların dayanışma ile çözüleceğini bilir.

Kazandırılacak Değer : DAYANIŞMA ve YARDIMLAŞMA

Öğretim Yöntemi :İşbirliğine Dayalı
(Kübaşık) Öğrenme
Problem çözme
Değer aktarımı
Düz anlatım
Gezli gözlem
Örnek olay

Ders Araç ve Gereçleri :İnternet
Ders Kitapları
Gazete
Dergi
Film

Değerlendirme

Yazılı Sınav
Gözlem Formu
Performans Ödevi
Yeterlilik Testleri
Proje

KONUVA HAZIRLIK

"İnsanlar, birbirlerine yardımdan el çektikleri gün, insanlık yok olur, karşılıklı dayanışma olmazsa toplumlar olmaz."

Walter Scott

Öğrenciler
"Bu söz ve resimle sizce ne anlatılmak isteniyor?" sorusu ile derse motive edilir.

KONUNUN İŞLENİŞİ

Haber metni öğrencilere dönüşümlü ve sesli olarak okutulur.

Daha sonra metinde geçen dayanışma ve yardımlaşmanın önemi vurgulanır. Bu metinden yola çıkarak ve metni de dikkate alarak aşağıdaki sorular öğrencilere sırasıyla yöneltilir. Öğrencilerin görüşleri alınarak derse katılmaları sağlanır:

1. Dayanışma ve yardımlaşma nedir?
2. Dayanışma ve yardımlaşma sizin için ne ifade eder?
3. Yaşamınızdan dayanışma ve yardımlaşma ilgili birer örnek veriniz?

Düşünelim köşesindeki sorularla günlük yaşamdan örnekler verilir.

Etkinlik yapalım örnek metni ile konu pekiştirilir. Böyle öğrencilerin öğrendiklerini gündelik hayatla ilişkilendirmeleri ve bu değerleri kazanmaları amaçlanır.

Doğal afetler ve çevre sorunları ile karşı karşıya kalan bir ülke bu sorunları tek başına çöze-meyebilir. Bu sebeple ülkelerin birbirlerine yardım etmesi gerekir. Dayanışma ve yardımlaşma içerisinde olması lazım.

23 Ekim ve 9 Kasım 2011'de meydana gelen depremlerde binlerce evin yıkıldığı Van'da, yaralananın sanılması için Türkiye'nin her yerinden ve her kesiminden insan, yardım seferberliği başlattı.

Depremi ilk anından itibaren kentte yaşayan insanların, barınma, beslenme, ısınma ve giyinme ihtiyacına cevap vermek amacıyla tüm imkanlarını seferber eden yardımseverler, aynı ve nakdi yardımlarla Van halkının imdadına koştular.

Ülkenin her köşesinden hayırseverin kendi imkanlarıyla toplayıp Vanlı kardeşlerine gönderdiği yardımlar oluk oluk kente yağarken, ortaya çıkan birlik ve kardeşlik ruhu tüm dünyaya örnek, ülke insanına da gurur kaynağı oldu.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi (YYÜ) Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Suvat Parin, "Van depreminde, toplumda yardımlaşma ve dayanışmaya ilişkin çok güçlü bir eğilim ve fotoğraf gördük" dedi.

Basından 2009

DÜŞÜNELİM KÖŞESİ

Yukarıdaki resim de Van depremi sonrası Mehmetçik Lisesi öğrencilerinin yardım kampanyası düzenlediklerini görüyorsunuz. Sizce bu tür kampanyalar önemli midir?
Bu tür dayanışma örneklerini başka hangi olaylarda görebiliriz?

ETKİNLİK YAPALIM

Kardeşlik ve yardımlaşma duygusu 'Liselerde İyilik Zamanı' ile pekişecek

Bursa Etkin Kadınlar Kültür ve İletişim Derneği (ETKİNDER) 'Liselerde İyilik Zamanı' projesini hayata geçiriyor. Proje Koordinatörü Ebru Arslan, 'Kardeşlik ve Yardımlaşma' temalı proje ile öğrencilerdeki bu değerleri pekiştirmeyi amaçladıklarını anlattı.

Proje kapsamında yürütülecek faaliyetler kapsamında takımların 'Kardeşlik ve Yardımlaşma' temalı çeşitli faaliyetler planlayıp yürütmesi gerekiyor. Bursa'da gerçekleştirilebilecek faaliyetler şöyle sıralanıyor: "Okullarda tiyatro gibi proje temalı etkinlikler. Kardeş okul seçip proje temalı (okulun boyanması gibi) etkinlikler. Proje ile ilgili dergi hazırlamak, sergi düzenlemek. Huzurevi, çocuk esirgeme kurumları ve rehabilitasyon merkezlerinde etkinlikler düzenlemek. Yardıma muhtaç ailelerin ihtiyaçlarını gidermek ve en sevdiği eşyalarını ihtiyacı olanlara hediye edip yardımlaşma etkinliğinde bulunmak."

Basından 2014

Bu tür bir etkinlikte bulundunuz mu?

Bu tür etkinlikler yapılmasının insanlara ve toplumlara ne tür katkısı vardır?

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features ten sets of horizontal ruling lines. Each set consists of three lines: a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line. These sets are separated by wider orange-colored bands. The entire page is framed by a thin orange border. There is no handwriting or other markings on the paper.

Ders : Coğrafya

Sınıf : 12. Sınıf

Öğrenme Alanı : Çevre ve Toplum

Konu : Doğayla Uyumlu Yaşamak

Yaklaşık Süre : 40 Dk.

**Kazanım : Canlı ve cansız varlıklara sevgiyle yaklaşır
Sevginin doğa üzerinde yapıcılığına inanır**

Kazanılacak Değer : SEVGİ

**Öğretim Yöntemi : Karakter Eğitimi
Yaklaşımı
Tartışma
Değer Aktarımı
Örnek olay**

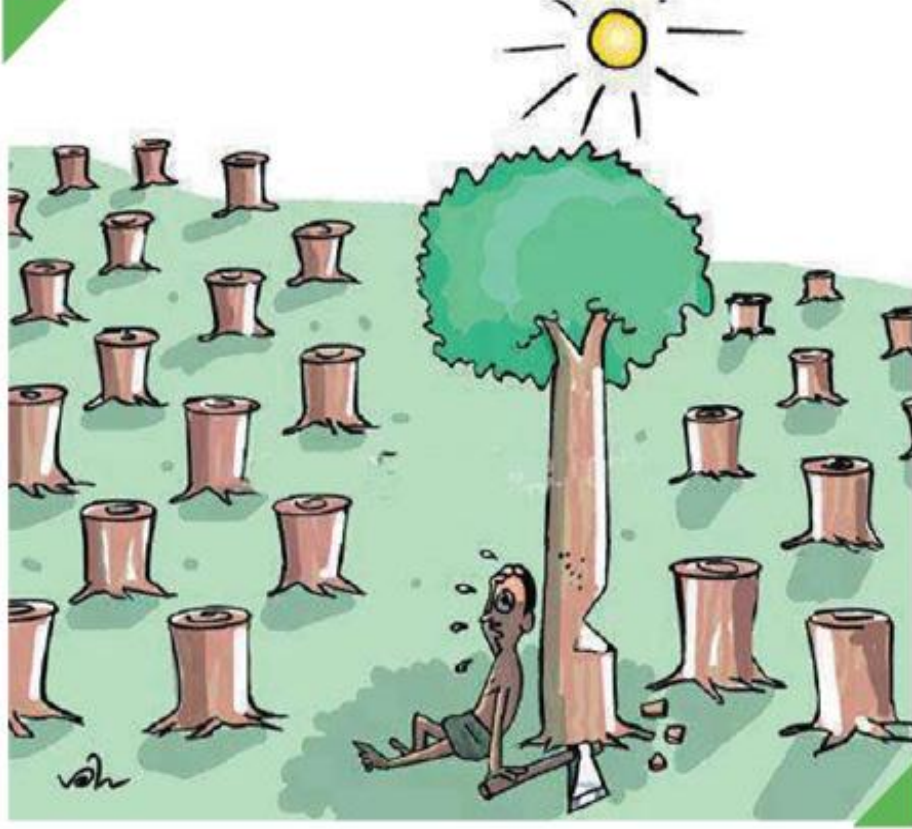
**Ders Araç ve Gereçleri : İnternet
Kaynak kişi kurum
Belgesel
Ders kitapları
Gazete dergi
Film**

Değerlendirme

**Yazılı Sınav
Öz ve Akran Değerlendirmesi
Gözlem Formu
Performans Ödevi
Proje**

KONUHA HAZIRLIK

Öğrenciler "Bu karikatürde ne anlatılmak isteniyor?" sorusu ile derse motive edilir.

KONUNUN İŞLENİŞİ

Metin, birkaç öğrenciye dönüşümlü ve sesli olarak okutulur. Daha sonra aşağıdaki sorular öğrencilere sorulur ve onların konuyu daha iyi anlamaları sağlanır. Metinde dikkat çeken yerler ayrıca vurgulanır. Öğrencide bir bilinç oluşması sağlanır.

1. Doğa sevgisi nedir?
2. Atatürk'ün doğa anlayışı nasıldır?
3. Siz böyle bir durumla karşılaşırsanız, ne yapardınız?

Araştırma ve tartışma bölümündeki konularla ilgili öğrencilere rehberlik edilir. Böylece değer kazanımında öğrencilere uygulama ve düşünme olanağı verilir.

Yürüyen Köşk

Atatürk bir gün çiftliğe gittiğinde, Köşk'ün hemen yanındaki Ulu Çınar ağacının dallarını kesmeye çalışan bir bahçıvan ile karşılaşır. Hemen bahçıvanı yanına çağırarak bunun nedenini sorar. Görevli bahçıvanın cevabı şöyledir: Ağacın dalları uzamış, binanın duvarlarına dayanmıştır. Aldığı cevaptan tatmin olmayan Atatürk, düşünülmesi bile imkânsız olan bir emir verir.

AĞAÇ KESİLMYECEK, BİNA KAYDIRILACAK!..

Görev İstanbul Belediyesine intikal eder Belediye Fen İşleri Yollar-Köprüler Şubesi sorumluluğu üstlenir. Ünlü bestecimiz Ferit Alnar'ın kardeşi olan Başmühendis Ali Galip Alnar (bazı kaynaklarda Ali Nuri Alnar olarak geçer) yanına aldığı teknik elemanlarıyla Yalova'ya gelerek çalışmalarına başlar.

8 Ağustos 1930 tarihinde önce bina çerçevesindeki toprak büyük bir dikkatle kazılıp yapının temel seviyesine inilir. İstanbul'dan getirilen tramvay rayları döşenir. Santim, santim çalışılarak bina yapı altına sokulan raylar üzerine oturtturulur. Artık binanın raylar üzerinde kaydırılarak ağaçtan uzaklaştırılması aşamasına gelinmiştir.

Güzel ve sıcak bir yaz akşamında Büyük Atatürk ile birlikte, kardeşi Makbule Atadan, Vali vekili Muhittin Bey, Emanet Fen Müdürü Ziya bey ve Cumhuriyet Gazetesi Başmuhabiri Yunus Nadi nezaretinde bina 480 m civarında kaydırılır. Bu olağanüstü ve riskli iş 10 Ağustos 1930 tarihinde tamamlanır ve Ulu Çınar ağacı da kesilmekten kurtulur.

www.yalova.bel.tr

ARAŞTIRALIM ve TARTIŞALIM

Yaşadığınız çevrede tahrip edilmiş, doğal özelliklerini kaybetmiş alanlarla ilgili yazılı basında çıkan haberleri toplayınız. Haberleri inceleyerek bu alanlar için ne gibi önlemler alınabileceğini arkadaşlarınızla tartışınız.

Bulduğunuz önerileri ve topladığınız gazete haberlerini sınıf panosunda sergileyiniz.

ÖĞRETMENİN NOTU

[illegible]

Ders : Coğrafya

Sınıf : 12. Sınıf

Öğrenme Alanı :Çevre ve Toplum

Konu :Doğal Mirasın Korunması

Yaklaşık Süre :40 Dk.

Kazanım :Kişisel ve toplumsal sorumluluğun farkındadır.
Doğal mirasın korunması adına sorunlara çözüm üretir.

Kazandırılacak Değer : **SORUMLULUK**

Öğretim Yöntemi :Karakter Eğitimi
Yaklaşımı
Tartışma
Değer Aktarımı
Beyin Fırtınası
Görüş Geliştirme

Ders Araç ve Gereçleri :İnternet
Ders kitapları
Gazete
Dergi
Film

Değerlendirme

Yazılı Sınav
Gözlem Formu
Performans Ödevi
Proje

KONUHA HAZIRLIK

"Bu afiş insanlara ne anlatıyor?" sorusuyla öğrencilerin dikkatini çekebilir ve öğrenciler motive edilir.

KONUNUN İŞLENİŞİ

Metin, birkaç öğrenciye dönüşümlü ve sesli olarak okutulur. Daha sonra aşağıdaki sorular öğrencilere sorulur ve onların konuyu daha iyi anlamaları sağlanır. Ayrıca öğretmen rehberliğinde tartışma ve görüş geliştirme yöntemleri yapılabilir.

1. Sorumluluk nedir?
2. Haberde geçen "bilinçsiz vahşi sulama" konusunda vatandaşlara ne gibi sorumluluklar düşmektedir?
3. Dünya'nın nazar boncuğu olarak adlandırılan Meke Gölü ülkemiz adına bir değer midir?
4. Çevre insanının değişimiyle "Meke Gölü ve göçmen kuşları artık boz kın çocuklarına küsmüş görünüyor."

Sözünden ne anlıyorsunuz? Ve bu sözü arkadaşlarınızla tartışınız.

Etkinlik köşesindeki örnek sosyal sorumluluk projesi anlatılır. Ayrıca bu tür bir etkinlik öğrencilerle yapılabilir. Böylece değer kazanımında öğrencilere uygulama olanağı verilir. Meke gölü ilgili belgesel sınıfta izletilebilir ve öğrencide sorumluluk değeri pekiştirilebilir.

Volkanik patlamayla 5 milyon yıl önce meydana gelen kraterin, zamanla dolarak göle dönüşmesiyle oluşan Meke Gölü, yakın zamana kadar büyüleyici manzarasıyla görenleri kendine hayran bırakıyordu. Bundan 5-10 yıl öncesine kadar 200 kuş türünün ürediği Meke Gölü'nde su seviyesinin düşmesi ile adacıklar oluştu.

Selçuk Üniversitesi (SÜ) Mühendislik Mimarlık Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Fetullah Ank da gölde her geçen gün su miktarının biraz daha azaldığını söyledi. Bir taraftan buharlaşma, diğer taraftan yağışların azalması ile yeraltı su seviyesinin düşüyor olmasının gölün kurumasını tetiklediğini söyleyen Yrd. Doç. Dr. Ank, "Bilinçsiz vahşi sulama, gölün kurumasında en önemli etkenler arasında yer alıyor" dedi.

<http://www.ntvmsnbc.com/id/25010090/>

ETKİNLİK YAPIYORUZ

Meke Krater GÖLÜ için BAS PEDALA

Karapınar'da Meke Gölü için sosyal sorumluluk etkinliği düzenlenmiştir. Öğretmeninden öğrencisine, işçisinden esnafına, yediden yetmişe tüm insanların katılması ile bu etkinliğin sesinin yetkililerce duyulması bekleniyor.

Sizlerde bu tür etkinliklere katılır mısınız? Bu tür etkinliklerin doğal mirasların korunması adına ne tür faydaları olabilir?

KARAPINAR MEKE GÖLÜ

ÖĞRETMEN NOTU

[illegible]

Ders : Coğrafya

Sınıf : 12. Sınıf

Öğrenme Alanı :Küresel Ortam; Bölgeler ve Ülkeler

Konu :Sıcak Çatışma Bölgeleri

Yaklaşık Süre :40 Dk.

Kazanım :Çevresindeki insanlarla ve diğer kültürlerle uyum içinde yaşar.
Çevresindeki ve Dünyadaki sorunların farkındadır.

Kazandırılacak Değer : **BARIŞ**

Öğretim Yöntemi :Beyin Fırtınası
Tartışma
Ahlaki Muhakeme
Düz Anlatım

Ders Araç ve Gereçleri :Belgesel
Ders Kitapları
Gazete
Dergi
Film

Değerlendirme

Yazılı Sınav
Sözlü Sınav
Performans Ödevi
Öz Değerlendirme
Akran Değerlendirmesi

"YURTTA SULH**CIHANDA SULH**

KONUHA HAZIRLIK

Öğrenciler, "Sizce bu fotoğrafta ne anlatılmak isteniyor?" sorusuyla derse motive edilir.

KONUNUN İŞLENİŞİ

Bir öğrenciye metin okutulur. Öğrencilerden metni takip ederek dinlemeleri istenir. Öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilerek onların derse katılımı sağlanır.

1. Barış ne demektir?
2. Filistin'de savaş ortamında doğan bir çocuk için bu coğrafya bir kader midir?
3. Siz bir ülkenin lideri olsaydınız Dünya barışı için neler yapardınız?
4. 21 Eylül tarihi neden önemlidir?

Öğrencilere dünya'da barış içerisinde yaşamının önemi vurgulanır. Barış ve savaş ilişkisi ve örnek metin üzerinden yola çıkılarak öğrencilere yorumlatılır.

İzleyelim köşesi ile öğrencilere film ve belgesel önerisi yapılabilir.

Okuma Metni

"MEDENİYET BARIYERLERİ"

Asırlık Eski Kent surları dünyaya örnek olacak barış ve hoşgörü örnekleri sergilerken medeniyetin tek dişli bir canavar olduğu zamanların eseri, 21 yüzyıla ait Batı Yakası Bariyerleri Batı Şeria bölgesini kuşatmaya devam ediyor. Kendi topraklarından sürülen Filistinliler, açık hava hapisanesine dönüştürülen Filistin topraklarında, duvarlar içinde duvarlarla çevrili mülteci kamplarında yaşam mücadelesine devam ediyor. Filistindeki 19 mülteci kampından biri olan bir kilometre karelik El- Amari mülteci kampı yüksek duvarlar ve teller ile çevrili. Tek girişi olan bu kampın hemen girişinde yer alan anıtlarda 1. ve 2. İntifada'da hayatını kaybeden kamp sakinlerinin adları yazılı...

"TANRI'NIN ADIDIR BARIŞ"

Bu bir kilometre kare savaşın, hayata izdüşümü niteliğinde... Kampta yaşayan 10 bin 500 mülteci hayatını bu alana sığdırmak zorunda kalmış. En büyük hayalleri ise bir gün selamet ile selam içinde yaşayabilecekleri topraklarına geri dönmek. Selam yani "barış" ki duvarın ardında söylenen "Şalom"un Arapçası... "Şalom" veya "Selam" coğrafyanın insanı "Tanrı'nın adıdır Barış" derken. Tanrı adına asırlardır sürdürülen savaşlara anlam veremiyorlar.

Birbirinden ayrı görünen birer kilometre kare... Biri teller ile çevrili, diğeri surlarla... Biri savaşı hatırlatır yıkıcı ve öldürücü, diğeri ise barışı yapıcı ve kalıcı... (Basından,2014)

İZLEYELİM

Film Önerisi

Belgesel Önerisi

ÖĞRETMEN NOTU

[illegible]

2014

